פר' **צו-הגדול** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתצ"ב שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

שואלין ודורשין קודם הפסח

בבית האסורים של מדינה אחד הגיע פעם בשורה מרנינה, כי לקראת יום הולדת המלך יחלקו לכל האסורים מתנה חשובה ורבת ערך ויתכן גם שמעט מביניהם יזכו גם ל"שטר שחרור" לצאת לחירות, שמחו כולם למשמע אזנם, ובכליון עיניים ציפו לקראת המאורע.

בהגיע יום המיוחל בו היו שליחי המלך אמורים להגיע ומתנות אדונם בידם, השכימו כל האסירים קום בעוד ליל, לתפוס מקומם בשער הבית, כל אחד היה רצונו עז להיות מן הראשונים שיזכו לקבל את המתנה הנהדרה והנדירה מאת שרי המדינה.

אסיר אחד לא קם ולא זע ממיטתו וכלל לא ניגש בשער הבית אלא ביקש מחבירו שיקראוהו לבוא כאשר יגיע תורו, באומרו: מה לי לעמוד על רגלי ולהידחף בין כולם, הלא ממילא כלואים אנחנו באין יוצא ואין בא, ושליחי המלך ממילא מוכרחים להביא מתנותיהם עד השער כדי למסרם לנו.

שליחי המלך הגיעו והחלו לקרוא לכל האסירים מתוך רשימה מוכנת מראש, ולכל אחד בהגיע תורו נתנו את מתנותיהם בסבר פנים יפות לשביעת רצון כולם, לקראת סוף הרשימה קראו בשמו של האסיר ההוא ששכב במיטתו וחיפשו אחריו, מיד רצו חבריו אל חדרו ויבהילו אותו אל שליחי המלך למען יקבל מידם את המגיע לו מבית המלכות.

אולם לדאבונו כאשר פשט ידו לקבל, קמו שליחי המלך ופנו ללכת לדרכם מבלי לשים לב כלל אל האסיר האחרון, הרים הלה את קולו וזעק זעקה גדולה ומרה, למה יגרע חלקי מחלקי חברי, פנה הגדול מבין שליח המלך אליו בפנים זועפות וגער בו, חבריך עמדו מוכנים מאשמורת הבוקר וציפו בכליון עינים לבואם של נציגי המלכות, ורגליהם הוליכום עד היכן שיכלו ללכת, ועשו מה שהי' בידם לעשות להקדים את רגע השמחה כאשר בוא יבואו ברינה, אכן אתה שגם המעט הזה שביכולתך עשות לא עשית, אין זה אלא שאינך מעריך את מתנת המלך כלל ועיקר, על כן אינך ראוי לקבל מתנת המלך.

משל זה ראוי ומכוון בימים אלו כאשר ההכנות לקראת חג הפסח ניכרת על כל פינה בכל בית, ומאידך צריך האדם להתכונן גם ברוחניות לימים הנשגבים הבאים לקראתינו, וכפי גודל ההכנה שיהיה לו כן תאיר לו האורות קדושת החג, וכמ"ש בספה"ק "שם משמואל" (בפרשתן) וז"ל: **"זה לימוד לכל אדם שלעומת שהוא מכין עצמו לפני הזמנים המקודשים ומכוין את לבו לחיות טהור זוכה להשיג טהרת הרגל מלעילא"**, עכלה"ק, ויה"ר שנזכה עוד השתא לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בביאת גוא"צ ומלכינו בראשינו בב"א.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש י"א פ"ר ל"ו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת קדרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דרך העץ ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן עין לא אחשה ..... יא
פשולחן פלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

הוא העולה, הכתיב הוא, הוא העולה, והקרי הוא, היא העולה, א"ל עפי"מ שמרו כל המהלך בקומה זקופה כאילו דוחק רגלי השבינה, וזהו כוונת הפסוק, הוא העולה, אם האדם מתגאה ומתעלה, אז היא העולה, השבינה מסתלקת ועולה.

(מקרי דרדקי)

☆

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, מצאתי כתב יד של האלקי מהר"ם קורדווירא ז"ל [הרמ"ק] וז"ל, למדני זקן אחד לבטל המחשבה אמר פסוק זה הרבה פעמים אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ובעיני פשוט שזה הזקן היה אליהו הנביא, ולרוב ענותנותו של הרב לא רצה לגלות, ע"כ יהא נזהר בזה מי שנפל בלבו מחשבת און או מחשבת הבל, שיאמר הפסוק הנ"ל הרבה פעמים.

(של"ה הק')

☆

זאת התורה לעולה ולמחנה וכו', זאת הוא מיעוט, ור"ל אם ע"י התורה בא למיעוט וענוה, הוא לעולה ולמנחה, ועולה לרצון לפניו ית' ולחטאת ולאשם, ר"ל דלפעמים התורה הוא לו לחטאת ואשם, ויחשב לו עוד לחטא ולמלואים, שאחר הלימוד נדמה לו שכבר הוא מלא בתורה, זהו לאות נאמן שלמד שלא לשמה לקנתר וכדו', ועי"ז לא די שהיה לו מצוה אלא אף לחטא ועון יחשב לו.

(אילנא דחיי)

☆

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וכו', י"ל שהתורה משמיענו איזה לימוד תורה, היא עולה לה', לריח ניחוח, והיה הציווי הזה לאהרן ובניו כי יורו משפטיך ליעקב כתיב ואמר זאת תורת העולה, ר"ל זאת היא התורה שתלה לה' ואמר היא העולה על מוקדה שעולה בהתלהבות הלב באהבתו, ואש תוקד בקרבו מאהבת הי"ש, על המזבח שבוונת שתהיה לריח ניחוח להשבינה, כל הלילה עד הבוקר היינו אפי' כל ימי הגלות שנקרא לילה, עד זמן הגאולה שנקרא בוקר, בכדי שיהא סמך וסעד לשבינה, ואז המזבח תוקד בו היינו ע"י לימוד התורה תוקד בו התלהבות השבינה אפי' בעת שמפסיק מהלימוד בהכרח.

(אגרא דכלה)

☆

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים, היינו שצריך איש הישראלי להיות עומד כל ימיו אצל הפתח ולהחזיק עצמו שעדיין לא עשה כלום בעבודת השי"ת ושבעת ימים רומז לימי חייו של אדם שבעים שנה, עד יום מלאת ימי מלואכם פי' מלאת הוא לשון שלימות שעי"ז תזכו לבוא אל השלימות הנפש.

(מאמר מרדכי)

☆

ואש המזבח תוקד בו לא תכבה, וז"ל עפטי"מ דאי' בספה"ק נועם אלימלך דמזבח מרמז על התורה הק', דבזמן המקדש היו קרבנות מתכפרים ועכשיו התורה מכפרת, שהעוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, ומצינו בגמ' במעשה דביתהו דר' מאיר, בתלמוד אחד שלא למד בקול עיי"ש, למדין דאם האדם לומד תורה בחשקות ובהמיומות וקול גדול ולא יסף, אז התורה נשארת בקרבו ולא יוסף לשכח אותה, וז"ש ואש המזבח תוקד בו, אם החשקות והמיומות של התורה יבער בתוכו, וילמד בקול גדול, אז לא תכבה, התורה זו לא תכבה ולא ישכחנה, שנשתמרת בקרבו.

(באר מנחם)

☆

כל הלילה עד הבוקר, היינו בכל עת חשכות של האדם כשאינו מאיר לו הוא במקדו זיך הרעווין, עד הבוקר, עד שנעשה לו בוקר ומאיר לו, ועם מה, על המזבח, היינו במה שהוא זובח את יצרו.

(בית אהרן)

☆

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותם מאשי קודש קדשים הוא כחטאת וכאשם. נ"ל דאיתא בכתבי האר"י זלה"ה הנזהר ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה ע"כ צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר ולכן נק' מצה שמורה וזה א"א לאד' שיזהר ממנו כ"א הקב"ה ישלח מלאכי' ממונים על השמירה וישמרו אותו וז"פ לא תאפה חמץ חלקם לשון חלק בלי שום נידנוד חמץ נתתי אותה מאשי דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמרו אותך שמלאכים נק' אישי.

(אור לשמים)

☆

מצות תאכל במקום קדוש. הנראה לרמז בזה גודל מעלת אכילת מצה שהוא דומה קצת לאכילת קדשים כי הנה כל המצות הם נעשים בגופו של האדם מבחוץ, אך מצות אכילת מצה ואכילת קדשים הם נכנסים בגופו של האדם בפנים לכן נקראו קרבנות שמקרבת את האדם ברפואת הנפש בפנימיות כמ"ש והקרב והכרעיים ירחץ במים, וז"ש ואכלו אותם אשר כופר בהם כי הם תועלת גדול לקדש את האדם בפנים כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו כמ"ש חכז"ל המיקו בפנים כי נכנם בכל האיברים הפנימים לקדש ולטהר אותם, וגם ענין אכילת מצה הוא נקרא בזוה"ק מיכלא דאמונתא כי הוא רפואת הנפש בפנים והוא ג"כ תועלת לאדם ע"י שמכין א"ע בהכנה דרבה בתשובה ומעש"ט שיהי' הגוף טהור ומוכן להכנים הקדושה בתוכו ע"י אכילת מצה, וז"ש מצות תאכל במקום קדוש בהכנה הראוי אז בחצר אוהל מועד יאכלוה כמו אכילת קדשים בחצר אוהל מועד.

(תפארת שלמה)

☆

והנותר בבשר ובלחם באש תשרופו. כלפי פיתויי היצר לאדם שיימשך אחרי המותרות, להשיג דברים נשמעים, "והנותר בבשר ובלחם" התשובה היא שיעסוק בתורה הקדויה אש, ובכך יעלה בידו להתגבר על תאוותיו, "באש תשרופו" באש התורה ניתן לשרוף את התאוות המותרות.

(תפארת בנים)

דבש תמרים

פנינים יקרים, לקצר הפרוה שרים, רגותנו הקדושים עצי התמרים

קח את אהרן וגו' ואת כל העדה תקהל אל פתח אהל מועד וגו'. י"ל כי שמעתי לפרש המשנה עשרה נסים נעשו בבית המקדש עודים צפופים ומתחוים וכו' כי מי שהוא בעל גאוה ורוצה בהתנשאות הוא צריך הרחבת מקם לפי ארכו וגדלו וטובו המלא עולם, אבל מי שהוא שפל וממעט את עצמו וכאין יחשב בעיניו איננו תופס מקום רב, וז"ש עומדים בקומה זקופה צפופים, ומשתחוים בהכנעה רוחים, ומעתה כאשר נאמר ותקהל העדה אל פתח אהל מועד שהחזיק מועט שהיו ממעטים עצמם, את המקום המרובה, ומדת ענוה ממשה רבינו למדנו שעליו נאמר והאיש משה עניו מאד מכל האדם, וא"כ מזה עצמו שנקהלו אל פתח אהל מועד מקום מועט לאשר היו בעיניהם בחינת אין, הוא מופת כי משה היה עניו מאוד, וז"ש קח את אהרן ואת כ"ל העדה הקהל אל פתח אהל מועד, וממשיך ויעש משה את כל האמוטר בענין כאשר צוה הי' אותו דייקא, ולא עשה משה את אהרן לכהן לכבודו ולכבוד אחיו כי אם לקיים מצות הי', והראיה הוא כי ותקהל העדה אל פתח אהל מועד, ואין זה כ"א מכח ענוה שלמדו ממשה.

(ייטב לֵב)

☆

צו את אהרן. פירש"י אין צו אלא זירוז וכו' ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, כי נחלקו הקדמונים בענין נסיון העושר והעוני, ויש להכריע דלענין עשיית עבירות בפועל ובפרהסי' לעני כל, ודאי זה נסיון העושר גדול שלא יבוש בבני אדם כי עשיר יענה עזות כנראה לעינים בעוה"ר, משא"כ העני אם יעשה דבר שלא כשורה בוז יבוזו לו לכן אין הנסיון גדול אצלו כ"כ, אמנם לענין חטא המחשבה והרהור הלבלהרהר אחר מידותיו שיך ביותר אצל העני לכבוש דעתו הנכאב והנדכה ולשום בטחונו בהי' כי מאתו לא תצא הרעות, והנה העולה באה לכפר על הרהורי הלב והרהור במחשבה הרי ביותר מצוי אצל העני במקום שיש חסרון כים, ולזה באה הרמז בזאת תורת העולה היא העולה הבאה לכפרה על הרהורי הלב שהיא מצוי יותר לנבי העני, לכן צריך לו הזירוז יותר במקום שיש חסרון כים, לזרז את העניים שלא יהרהרו אחר מידותיו ויהי' הי מבטחו, ואז היא העולי"ה שבזכות זה יעלו מעלה מעלה, שכל המקיים התורה מעוני סופו לקיימה מעושר.

(קדושת יו"ט)

צו את אהרן. פירש"י אין צו אלא זירוז וכו' ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, ויתבאר עפי"מ דאיתא בגמי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על יחן צדיקים לכש"כ, וכתבו התוסי תימה דהא אשכחן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם, ורבי ישמעאל שקרא והטה, ואומר ר"י דדווקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, שנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור, ומעתה י"ל כי בכל הקרבנות שיש בהם חלק אכילה לכהנים לא הוצרך הכתוב לזרז לעשותם כהלכתם, כי מאחר שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במידי דאכילה, ודאי לא יכשלו הכהנים בעבודת הקרבן כי מן השמים יסייעו בעדם להקריב את הזבח למען לא יכשלו באכילת קדשים פסולים, אבל בקרבן עולה שנקרבת כולה כליל ואין בה חלק אכילה לכהנים בו הוצרך הכתוב לזרז לעשותו כהלכתו, וזהו ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, היינו בקרבן עולה שנשרפת כליל ואין בה הנאת אכילה כלל, וכיון שמחוסר בו חלק אכילת כהנים, ע"כ הוצרך הכתוב לזרז להקריבו כהלכתו.

(ברך משה)

☆

צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה

ובמדרש הסמיך הכתוב זבחי אלוקים רוח נשברה, ויובן בהקדם דברי הזוה"ק עה"כ כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלקים רוח נשברה, כי לא תחפוץ זבח, וכי לא בעי קוב"ה דיקרבן קמיה קרבנא וכו' אלא דוד שמא דאלוקים אמר, וקרבנא לא קרבין לשמא דאלוקים אלא לשמא הוי"ה, דהא לגבי דינא קשיא לא מקרבין קרבנא וכו' אלא רוח נשברה דכתיב זבחי אלוקים רוח נשברה, ובביאור הענין כתב הייטב לב בפרי נח כי מצד מידת הדין נפש החוטאת תמות ואינו מועיל קרבן ורק מצד מדת הרחמים נפש החוטאת נפש החוטאת יביא קרבן ויתכפר לו, אבל למי שדעתו שפילה אפילו מדת הדין נהפך לרחמים לרחם עליו, על כן כתיב זבחי אלוקים רוח נשברה, שזהו הקרבן המרוצה אפילו למדת הדין, כי לב נשבר ונדכה אפילו אלוקים לא תבזה, עכ"ד, ומבואר מזה כי הקרבן יועיל דווקא למי שדעתו שפילה ועל זה הסמיך המדרש זאת תורת העולה ההי"ד זבחי אלוקים רוח נשברה שאז יתרצה הקרבן אף למדת הדין כאשר דעתו שפילה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וגו' (ו ב). פירש"י אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, לומר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. ומחלקו המפרשים בפירוש דברי רגע קטן לומר אין צו אלא לשון זירוז, מקשים פירשו רגע קטן לא שייכא ליה כרבי שמעון שהזירוז הוא משום שיש בה חסרון כיס, אלא שהזירוז הוא לדורות. ומנם לפי זה מקשה לפירושו רגע קטן למה נשתנה פרשת עולה שהוצרך הכתוב לזרז בה יותר ממנות אחרות.

ונראה לפרש על פי דברי המדרש (תנחומא צו סי"ד) למה נאמר זאת תורת העולה, ילמה לומר קריאת תורה וכו', לו את אהרן ואת בניו לומר, כלומר שיעמדו לבני ישראל ויתעסקו בקריאת העולה, אף על פי שמקריבין עולה עוסקין היו בקריאתה, כדי שיזכו בקרבן עולה ובקריאתה. הרי לן מזה להפסוק זאת תור"ת העולה קאי על לימוד פרשת העולה, והלא אמרו ז"ל (ברכות נב:) דברי תורה צריכין חיזוק, על כן מוכן שפיר למה הצריך הכתוב לזרז בו יותר משאר כל המנות.

ליל שב"ק צו תשכ"ה

וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה' (ז יא). במדרש תנחומא (ס"ד) אמרו חומות העולם בגלעס למה נאמר בקב"ה ישראל שיהיו מקריבין לו קרבנות ולנו לא נאמר כלום, נאמר להם בלעס מי שקיבל את התורה צריך שיקריב קרבנות, אתם מתחלה פסלתם חותה ועכשיו אתם מבקשים להקריב קרבנות, מי שקבלה הוא מקריב קרבנות. ויש להבין שייכות עבודת הקרבנות לקבלת התורה.

ואפשר לומר על פי דברי המדרש (ילקוט יחזקאל רמז שנא) שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרה להם (משלי יג כא) חטאים תרדף רעה, שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו, אמר להם (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לתורה חוטא מהו עונשו, אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו. חזינן מזה דרק התורה הקדימה שיתכפר האדם על ידי הקרבנות, על כן בני ישראל שקבלו התורה, להם נאמר מועיל תקנת הקרבנות לכפר על חטאיהם, אבל האומות העולם שלא קבלו התורה אין מועיל להם תקנת הקרבנות לכפר בעדם.

ליל שב"ק צו תשי"ג, וס"ג צו תשכ"ה

זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם (ז לז). במסכת מנחות (דף קי.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב (ויקרא ז לז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. חזינן מזה דעסק התורה הוא כהקרבת הקרבנות, וכן אמרו שם, ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי (מלאכי א יא), בכל מקום שלקח דעתך, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי. והרי עבודת הקרבנות הולכת בסדר מחלה בעזרה, וכמו שכתב הרמב"ם (הל' גירושין המקדש פ"ב ה"ד) וזה הכלל היה בעזרה, אין לחם נכנס לעזרה לעבודה אף על פי שהוא טהור עד שהוא טובל. על כן כשם שהיה אסור ליכנס לעבודת הקודש בלי טבילה, כמו כן אין ליכנס ללימוד התורה בלי טבילה בעזרה תחלה, ולכן ירחה כל אחד להזהר בטבילה בעזרה בכל יום קודם שמתחיל לעסוק בתורה.

פתיחה לבחורי הישיבה בק"ק סאטמאר יצ"ו שנת תרצ"ד

הובא בילקוט המאירי מס' יומא (דף ל.) וכתב שם בזה"ל: אזכרה ימים מקדם בעת שיצקתי מים בימי בחרותי על ידי מרן הגאוה"ק מהר"י ט"ב שליט"א גאבד"ק סאטמאר ה' יאריך ימיו ושנותיו, שהוכיח במישור בפתיחת הישיבה בקיץ של שנת תרצ"ד שהבחורים יהיו נזהרים בטבילת מקוה בכל יום. ואחר סיום הדברים כתוב בספר הנ"ל: ודכירנא שהאריך עוד בדברי כבושין בענין לימוד התורה בטהרה. ועי' בזה בס' מאור ושמש ר"פ אמור שבלי טבילה במקוה קודם הלימוד אי אפשר להשיג גופי תורה.

ומן הראוי לציין מה שסיפר הרה"ג ר' מרדכי דוד קאהן ז"ל מה ששמע מהרה"ח ר' אהרן פאלאק ז"ל, שבעיר סאטמאר שאל בחור אחד את רבינו בלימוד, ורבינו ראה שאינו מבין הלימוד, ושאל לו רבינו האתה הולך בכל יום למקוה, ענה הבחור לא, שאין לו מעות לשלם המקוה, אמר לו רבינו אני אשלם לך הוצאת המקוה. ואכן כן היה, שרבינו שילם ההוצאות, והוא התחיל לילך למקוה מידי יום ביומו, והתלמיד נתגדל לתלמיד חכם מופלג, וגם העמיד דורות ישרים ומבורכים.

סיפורי צדיקים, גבי אור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

כל הלילה עד הבוקר

כתב א"ז בייטב לב (פר' אמור) מקובלני ממוזלה"ה הישמח משה, כי פעם אחת אחר שסיים תפילת שמונה עשרה עלה בלבו להתפלל לראות את הדבר הלזה שכתב הרמ"ע מפאנו שאליהו הנביא מקריב תמידין בביהמ"ק ואע"פ שהוא שמם, ועם לבבו אמר אולי קיימא לי שעתא ואזכה לראותו, ותיכף התפלל על זה, ומילא ה' שאלתו וראה עין בעין את אליהו הנביא מלובש בבגדי כהונה עומד ומקריב התמיד כסדרו, עכלה"ק, וידוע עובדא בזה (הובא בדרכי חיים ושלום) כי פעם אחת בליל התקדש חג הפסח הזכיר ק"ז מרן הדברי חיים זי"ע מה שסיפר הרה"ק מאוהעל זללה"ה וסיים ואמר: אם אליהו מקריב תמידין בזמן הזה, מסתמא הוא מקריב גם קרבן פסח, ולכאורה עפ"י שורת הדין אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו, ואין שוחטן אלא על מי שראוי לאכול ממנה כזית, שחטו שלא למנוייו או למי שאין כל אחד יכול לאכול כזית הרי זה פסול, ואם כן איך נשחט הפסח בזמן הזה, אלא וודאי שממטי ומייתי כזית ממנה לצדיקי הדור, כך אמר הדברי חיים, ואחר שסיים את דבריו אכל מיד את האפיקומן בהתלהבות נוראה עד שנדמה למסובין שאוכל כזית מקרבן פסח, ואף הן היו רואין כמו שומן של בשר צלי כעין נוטף מעל פני קדשו, וזאת אפשר לרמז בדברי הכתוב, זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כ"ל הליל"ה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו, היינו כי מצות הקרבת קרבן עולה התמיד שייך אף בזמן הזה ימי הגלות הנקרא לילה, כי המזבח עומד בקדושתו ואף כי נגרשו לא נתבטלה התמיד.

(מהר"א ט"ב תשס"א)

ופשט את בגדיו

פעם סיפרו לפני הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע על התנהגותו הרוממה של הרה"ק מרוזין זי"ע שמנגנים לפניו בכלי שיר ופורטים עלי נבל וכדו', ביקש הרה"ק מסטרעליסק לידע באיזה אנפין נראה אז הרה"ק מרוזין, וציירו לו ההתפעלות שיש להרה"ק מרוזין בשעה שמנגנים לפניו, ענה הרה"ק ואמר: כתיב באליהו הנביא "ואזור עור אזור במתניו", והפי' הוא שמתניו וגופו היו אצלו כמו אזור עור, שכשרוצה לובשו וכשרוצה פושטו מעליו, וכך הוא הרה"ק מרוזין כשרוצה מפשיט עצמו מהגוף וכשרוצה מלביש עצמו בהגוף.

(ספרן של צדיקים)

והבשר אשר יגע בכל טמא

סיפרו פעם להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע בעל התניא על למדן אחד שהיה רגיל אצלו, שלאחרונה החל להתחבר עם חבר מרעים מכת המשכילים שלח הרב להזמינו אליו, והסביר לו חומר הענין והסכנה שיש בהתחברות לרשעים, ועד כמה שהדבר יכול להשפיע עליו בקל להטותו מדרך ישראל סבא, השיב לו האיש ביהירות עלי אין יכולים להשפיע כל כך בנקל והא ראיה הרי אני רגיל אצלכם ומתחבר ומתיידד הרבה עם החסידים ועדיין לא נהפכתי להיות "חסיד", אינו דומה החזיר לו הרה"ק שהרי מצינו כתוב אצל טומאה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, כלומר בנגיעה בעלמא סגי לטמא את הטהור, לעומת זאת אצל נגיעה דקדושה מצינו בתורה כל אשר יגע בבשרה של חטאת יקדש ודרשו חכמינו ז"ל כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפילו לא בלע, תלמוד לומר בבשרה עד שיבלע, הרי שבנגיעה דקדושה אינו נידון להיות קדוש עד שיבלע לתוכו, לפנימיותו מן הקדושה ולא סגי בנגיעה בעלמא, ובפרט סיים בעל התניא לפי מה שעינינו תחזינה הרי אצלך הדרך הוא להיפך עם הקדושה אין לך יותר מנגיעה בעלמא ומן הטומאה כבר יש לך בליעה.

(ניצוצי אור)

לא יחשב לו פיגול יהיה

המתנגדים בעיר סאניק עברו פעם דרך עיר רוזין ונמלכו לבקר את הרה"ק מרוזין ולהתווכח אתו על דרך החסידות, נכנסו אל הצדיק ופנו אליו בשאלה: הלא אנחנו לנוכח ה' דרכינו קובעים עתים לתורה מתפללים בציבור בהשכמה כותיקין, ומיד אחר התפילה בעודנו מלובשים בטלית ותפילין אנו יושבים ולומדים שיעור משניות, ומאידך החסידים לא די שמאחרים את זמן התפילה אלא שתיכף אחר תפילתם יושבים ושותים יי"ש בצוותא ולבסוף הם מכנים עצמם בשם "חסידים" ואותנו קוראים "מתנגדים" הלא נהפוך הוא, פתח הצדיק ואמר: מיום שחרב ביהמ"ק ואין לנו לא זבח ולא קרבן, התפילה היא במקום הקרבן, ככתוב "ונשלמה פרים שפתינו" ואמרו תפילות כנגד תמידין תיקנום (ברכות כו:) וכשם שהקרבן נפסל במחשבה, "פיגול הוא לא יירצה" כך התפילה נפסלת במחשבת חוץ, והיצר הרע מבקש לו תחבולות להכניס במחשבתו של המתפלל כל מיני מחשבות זרות המבלבלות אותו, לכן מצאו להם החסידים עצה ותחבולה נגד היצר הרע שאחרי תפילתם יושבים הם לשתות יי"ש, ומברכים איש את רעהו "לחיים" וכל אחד פורט שאלתו ומבוקשו ואומרים איש לאחיו: ימלא ה' שאלתך, ומכיון שלפי הדין תפילה נאמרת בכל לשון הרי נחשב דבר זה לתפילה ושם אין שליטה ליצר הרע, כי נדמה לו שכל הענין הוא עסק של גשמיות, אוכלים ושותים ומדברים בלשון חול ולא חלי ולא מרגיש שיש בזה ענין של תפילה.

(נר ישראל)

קהל יטב לב ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בס"ד

זמני השבת

פרשת צו - שבת הגדול

בצל הקודש של עטרת ראשינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בהיכל בית מדרשינו הגדול

וויליאמסבורג יצ"ו

תפלת מנחה עש"ק

45 מינוט אחר זמן הדלה"נ

בשעה 7:50

עריכת השלחן הטהור

ביחד עם בחורי חמד תלמידי ישיבה לצעירים

20 מינוט אחר התפלה

אמירת תהלים

שב"ק בבוקר

בשעה 7:15

תפלת שחרית

בצפרא דשבתא

בשעה 9:30

דרשת שבת הגדול

בסוגיא דשלא כדרך הנאתן

(פסחים כו:)

בשעה 5:30 אחצ"ה

מנחה וסעודה שלישית

45 מינוט אחר זמן הדלה"נ

בשעה 7:50

הנהלת הקהלה

הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא.

וידבר ה' וכו' צו את אהרן ואת בניו לאמר: י"ל המשך מהפר' הקודמת "וכפר עליו הכהן לפני ה' וכו'" "וידבר ה' וכו' צו את אהרן" דאיתא (יומא י"ט.) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי אמרת שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן למעבד ושלוחי דידן מצו עבדי, וז"ש "וכפר עליו הכהן" ולמה דווקא כהנים משום דשלוחי דרחמנא נינהו ומשום האי טעמא הם חשובים לכן "צו את אהרן ואת בניו" שיהיו בניו חשובים כמותו. (מדרש יהונתן)

☆ ☆ ☆

צו את אהרן. וברש"י א' אין צו אלא לשון זירוז, יש לפרש לפי מה דאיתא גדול המצוה ועושה יותר ממי שאינו מצוה ועושה, ופירשו שם התוס' ונראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ("יצריך לכוף את יצרו יותר" תו' הרא"ש) ממי שאינו מצווה, שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח, וזהו שאמר רש"י אין צו אלא לשון זירוז, כלומר כיון שאמר צו את אהרן ונעשה מצווה ועושה, אם יצטער יותר פן יעבור ויצטרך לכוף את יצרו, לפיכך צריך ליתר זירוז לכבוש את היצר מאם לא היה מצווה ועושה. (חנוכת התורה)

☆ ☆ ☆

צו את אהרן: רש"י: אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות אמר ר' שמעון ביותר צריך הכת' לזרז במקום שיש חסרון כיס, י"ל כוונת רש"י שבקרבנות שלמים חטא ואשם שאין הקרבן כולה כליל על המזבח והכהנים אוכלים מבשרה אין חשש שהכהנים ירצו לפגל הקרבן אבל קרבן עולה שהיא כולה כליל ואין לכהנים חלק בקרבן לכן צריך לזרזם שלא יפגלו הגם שעור של קרבן העולה שיך לכהנים אבל קרבנות עולה שהקריבו ישראל במדבר לא היה טעון הפשט ולא היה בקרבן זה חסרון כיס ויש חשש שיפגלו לכן זרזם. (ר' זרח אייזליץ)

☆ ☆ ☆

זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר: י"ל ע"פ מה שכתב בעה"ט זאת תורת העולה היא העולה. לומר כל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה. לפי"ז ז"ש הכת' מה שאמרתי לך "זאת תורת העולה" שכל העוסק בתורת עולה "היא העולה על מוקדה על המזבח" נחשב לו כאילו הקריב עולה על המזבח היינו דווקא "כל הלילה" בחושך הגלות שאין ביהמ"ק "עד הבוקר" כשיזרח השמש וביהמ"ק יבנה אז שוב יקריבו הקרבן בפועל. (פרדס יוסף)

☆ ☆ ☆

והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו: י"ל מדוע במנחה אמר הכת' יאכלו אהרן ובניו ז"א אחד הכהנים יאכלוהו ואילו בקרבן חטאת נאמר להלן (פס' י"ט) הכהן המחטא אותה יאכלנה ר"ל דווקא הכהן המקריב אותה הוא יאכלנה, י"ל ע"פ המבואר ברמ"א (יו"ד רמ"ו כ"א) מותר לת"ח לטעום מידי מהוראתו שהתיר כדי לברר הוראתו, לכן בקרבן חטאת שנפסל אם שחטה שלא לשמה אפי' בטעות צריך הכהן המחטא לאכול ממנה לוודא שלא היתה בה מחשבה פסולה. (משך חכמה)

☆ ☆ ☆

זאת תורת החטאת: איתא (מנחות ק"י.) אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם, קשה מדוע לא הזהיר על הנסכים, י"ל איתא (יומא ע"ה.) אמר רבי ברכיה הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין, לכן כיוון שאפשר לקיים הנסכים בפועל ע"כ א"א לקיים באמירה. (אמרי אמת)

☆ ☆ ☆

וכלי חרס אשר תבשל בו ישבר: רש"י: ישבר – לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר, קשה למה צריך לשבור ימתין עד למחר ואז יהיה נותן טעם לפגם ואז מותר להשתמש בו, י"ל אמרו (אבות ה' ה') עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש וכו' ולא הסריח בשר הקדש מעולם וכו', נמצא שלא נפגם טעם הבליעה ונשאר נותר. (לוית חן)

☆ ☆ ☆

זאת משחת אהרן ומשחת בניו וכו' חקת עולם לדרתם: הדין הוא (חו"מ ר"ט ד') אדם המקנה דבר שלא בא לעולם לא קנה, א"כ קשה איך קנו הכהונה גם הדורות הבאים של כהנים, וי"ל יש מאן דאמר (ב"ב קמ"ג.) שאם מקנה דבר שלא בא לעולם אגב (יחד עם) דבר שכבר בא לעולם אז קנה גם הדבר שלא בא לעולם, וזה שאמר הכת' "משחת אהרן" דבר שבא לעולם (ומשחת בניו" דבר שלא בא לעולם יחד לכן קנו גם "חקת עולם לדרתם" לדורות הבאים. (פנים יפות)

☆ ☆ ☆

ויגש את פר החטאת ויסמוך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת: קשה כאן נאמר "ויסמוך" לשון יחיד ואילו גבי איל העולה (ח' י"ח) ואיל המלואים (ח' כ"ב) כתיב "ויסמכו" לשון רבים, וי"ל הלא כאן מדובר בפר החטאת וראשו של פר הוא גדול ואפשר לסמוך עליו כמה אנשים בבת אחת ע"כ סמכו על ראשו אהרן ובניו בבת אחת ונחשב לסמיכה אחת לכן כתיב "ויסמוך" סמיכה אחת, לעומת זאת ראשו של איל הוא קטן ויכול לסמוך על ראשו רק אדם אחד א"כ אהרן ובניו היו צריכים לסמוך על האיל בזה אחר זה והיו שם הרבה סמיכות לכן כתיב "ויסמכו" לשון רבים. (בנין שלמה)

מוסמאך
שיר השירים אשר לשלמ״ה
חן וחסד יעלא פינו בברכת מז״ט חמה ולבבית קדם מע״כ ידידינו רב פעלים ואיש חיי״ם
יום ולילה לא ישבות לעינן הצלחת מוסדותינו וקהילתינו הק׳ לראות בטוב ה׳ בארץ חיי״ם
יד יציע ונאמן ביתן של איתן אדונינו מרן רבינו הגה״ק שליט״א עסור ומקושר בעץ החיי״ם
מרבה פעלים לתורה ולתעודה לעשות ולקיים רצון צדיק ולהתהלך לפניו באור החיי״ם
הרבני החשוב והנעלה, חיי״ם שיש בו כל מידה ומעלה
הרב חיים שלמה פישער הי״ו
משב״ק אצל כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א
לרגל השמחה שבמעונו, רועמות קל בגרונו, וקול ששון בארמונו,
בהולדת נכדו נ״י לזכר טוב
אצל בנו האי גברא יקירא, מורה ודאין לשם ולתפארה
הרה״ג ר׳ ליפא יואל פישער שליט״א
עו״ץ בבית הוראה ד׳קרית יואל לענייני רבית
שהשלום שלו ישים עליו חיי״ם ברכה ושלום, וישלם ה׳ פעלו ותהי משכורתן שלמ״ה
לא ימוש מפיו ומפי זרעו לעולם ויתברכו בזרעך ויתהללו בפי כל בשיר המעלות לישלמ״ה
מרן דבשמיא יהא בסיעתו לרוות נחת מעמו ועכל יו״ח והבית בהבעותן כבית שבנה שלמ״ה
הקב״ה ישלם שכרו וישלח ברכה והצלחה בכל מעשיו ידיו עדי נזכה לגאולה השלמ״ה
החותמים לעינן שמו בהוקרה ובהערכה, אסירי התודה והברכה
הנהלת המוסדות | הנהלת הקהילה
קרית יואל בני ברק
גם אנו מצטרפים לברכה
ברגשי ידידות ושמחה
הנהלת הכולל
בני ברק יצ״ו

הוראות לפסח

סחיטת פרי הדר של שביעית

תפוזים לימונים שיש בהם קדושת שביעית [מיבול ישראל שהופקר או מאוצר בי"ד, או יבול נכרי להנוהגים בהם קדושת שביעית, וכדעת רבינו הקוה"ט זי"ע], מותר לסוחטם בכדי לשתות מימיהן, ובפרט בתפוזים המיוחדים לסחיטה, ויקפיד לסוחטם לגמרי שלא ישאר מבשר הפרי ויגרום להפסד.

בישול פרי הדר של שמיטה

תפוזים ולימונים שיש בהם קדושת שביעית אין לבשלם, וכן אין לבשל המים שיצאו מהם, ולכן נכון שלא לעשות "פעטעל" ממימיהן.

רחיצת הפירות

ראוי לרחוץ הפירות לפני סחיטת מחמת חשש כנימות המצויים בהם, וכן ראוי לסנן את המיץ הנסחט.

חמץ גמור

רשימת ממתקים שיש בהם חמץ גמור ומחמירים שלא למוכרם לגוי – קליק, קבוקים [בוטנים מצופים], חמוץ מתוק [חמצמוץ], בורגול, חיטה תפוחה.

סימון מקומות המכירה

העושים מכירת י"ג צריכים שהחמץ יהיו מונחים במקומות המיוחדים ויהיו סגורים ומסומנים כבר בסוף יום י"ג [שהוא זמן המכירה], והעושים מכירת י"ד [כפי שנוהגים בהרבה מקומות], צריכים שהמקומות יהיו מסומנים ביום י"ד מעת המכירה [כשעה לפני זמן שריפת החמץ].

זמן שריפת החמץ

יש ליזהר שלא לילך לשרוף החמץ ברגע האחרון, כיון דצריך להמתין באמירת "כל חמירא" רק לאחר שישרף מהחמץ, דאם יאמר לפני שנשרף החמץ נמצא שהחמץ שנשרף לא היתה בחמץ שלו דכבר הפקירו.

קטניות לתינוקות

תינוקות שאין ביכלתן לאכול אלא מיני דייסות שמעורב בהם קטניות, נוהגים להקל בשבילם, ויזהו שלא להשתמש בכלי פסח, אלא בכלים מיוחדים לצורך זה.

תרופות בפסח

חולה שצריך לתרופה בפסח, אם התרופה יש בה טעם או סירופ שיש בה טעם, צריך לברר האם יש בה חשש תערובות חמץ.

חולה שיש בו סכנה ומוכרח לקחת דוקא תרופה בתוספת טעם שיש בה חמץ, מותר ליטלה, ואם באפשרותו עדיף לעטפה בתוך קפסולה מיוחדת [ניתן להשיג בחנויות המיוחדות לתרופות] ולבולעה כך ונחשב שלא כדרך אכילה.

חולה שיש בו סכנה ומוכרח שיהא בידו תרופה בתוספת טעם שיש בה חמץ, ישתדל לקנות התרופה לפני פסח ולמוכרה לגוי, או לקנותה בפסח בחנות השייכת לגוי או שמכרו את החמץ לגוי, ויכוין שלא יחול הקנין עד לאחר פסח.

קטנים הצריכים לרפואה, וביכלתם לבלוע רק סירופ בטעם שהוא בחשש חמץ, אפשר לקחת תרופה ללא טעם ולרסקה ולערבה עם מי צוקער או דבש, ויש להיוועץ עם רופא.

משיב בהלכה
תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוחשעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

הלכות ביעור חמץ

א] מצוה מן התורה לבער החמץ מן הבית בערב פסח מחצות היום [א] והמשהה חמץ בביתו אחר חצות עובר בכל רגע על עשה זו [ב] וחכמים גזרו וחייבו לבער החמץ מתחלת שעה שישית [ג].

ב] למעשה נוהגים להקדים ולבער החמץ בשעה חמישית שהוא לאחר סוף זמן אכילת חמץ ועדיין מותר בהנאה [ד] ויש ליזהר שלא לאחר זמן שריפת חמץ עד לאחר כלות שעה חמישית אלא יקדים לשרוף בשעה חמישית שיספיק הזמן לגמור שריפת חמץ וביטולו קודם שעה שישית [ה] אמנם פשוט שאם נתאחר והגיע שעה שישית וודאי דיש עליו חיוב עתה לבערו תיכף ומיד ולשורפו [ו].

ג] יש שכתבו להמתין בשריפת החמץ ולא לשורפו בבוקר אלא דווקא בשעה חמישית [ז] אך מעיקר הדין אפשר לשרוף החמץ תיכף בגמר אכילתו ואפילו מוקדם בבוקר [ח].

ד] מי שיוצא מביתו בבקר כגון שנוסע לפסח לעיר אחרת או פועל שהולך לעבוד וממהר ביותר רשאי לשרוף חמצו בבוקר ואח"כ יצא [ט] ויש מי שכתב שישרוף חמצו וישייר כזית חמץ וימנה שליח לשרוף בזמנו והשליח יודיע לבעל החמץ בזמן השריפה כדי שיוכל בעצמו לומר נוסח של כל חמירא [י].

ה] אם רוצה לשרוף את החמץ בלילה מיד לאחר הבדיקה מותר [יא] אך לכתחילה נכון לשרוף החמץ ביום י"ד ולא בליל בדיקת חמץ [יב] אך אם חושש שהחמץ יאבד על ידי גרירת חולדה וכדומה יכול לשורפו בלילה [יג].

ו] כשמגיע זמן שריפת חמץ אסור לעשות שום מלאכה עד שישרפנו [יד] והאיסור הוא רק מתחלת שעה שישית ולא לפניה [טו] ודווקא במלאכות שאינן קשורות לפסח אבל מלאכה השייכת לפסח מותר [טז].

ביאורים והוספות

(א) שנאמר אך ביום הראשון תשבותו שאור מבתיכם ופירשו חז"ל בפסחים (ד' ע"ב) דהפסוק הזה נאמר על ערב פסח בחצות היום.

(ב) כמבואר במג"א (סימן תמ"ד ס"ק י"א) ובשו"ע הרב ריש סימן תמ"ה אולם בצל"ח פסחים (ו' ד"ה אך) כתב דעשה דתשביתו אינו עובר בכל רגע אלא דאם לא השבית מחצות עד חשיכה עובר על העשה ומ"מ צריך לבער בתחלת שבע משום זריזין מקדימין ובשער הציון (תמ"ג סק"ב) מביא דעת כמה ראשונים דס"ל דמשש ולמעלה עובר אף על בל יראה.

(ג) בשו"ע הרב כתב "מתחלת שעה שישית ואילך הוא מצוה שלא ימצא חמץ ברשותו וכל רגע ורגע שנמצא חמץ ברשותו ואינו מתעסק לבערו הוא עובר על מצות עשה מדברי סופרים".

(ד) רמ"א סימן (תל"ד ס"ב) ומשנ"ב ס"ק י"ד דכיון שנוהגין לבטל את החמץ גם ביום ומתחלת שעה שישית דנאסר בהנאה שוב אין החמץ ברשותו ואין בידו לבטלו.

(ה) דמבואר ברמ"א תל"ד שאין לבטל את החמץ רק לאחר שנשרף כדי לקיים מצות שריפה בחמץ שלו ומתחלת שעה שישית אין מקום לאמירת "כל חמירא" לאחר השריפה דהחמץ כבר אינו ברשותו ואינו בעלים עליו לבטלו.

(ו) דבכל רגע ורגע שנמצא חמץ ברשותו ואינו מתעסק לבערו עובר עליו כמבואר לעיל מהשו"ע הרב ואפילו כבר ביטל את החמץ באמירת כל חמירא קודם שעה שישית מ"מ חייב מדרבנן לבערו.

(ז) בהגדה של פסח מועדים וזמנים הלכות ביעור חמץ וטעמו דיש איסור לאבד אוכלין הראויין לאכילת אדם משום בל תשחית ולכן בשעה רביעית עדיין ראוי לאכילת אדם ואין לאבדו ולשורפו אלא בשעה חמישית דאינו ראוי לאכילת אדם ואז אין זה בגדר איבוד אוכלין ועוד טעם בזה דלכמה פוסקים מצות תשביתו הוא מצוה "קיומית" ויש לעשותה בזמנה כמצות לולב ושופר והרי זמנה הוא בחצות יום של י"ד וחז"ל הקדימוהו לשעה חמישית אבל אין להקדימה יותר ובאורחות רבינו (ח"ב עמוד י') מביא שהחזו"א היה ממתין בשריפת חמצו עד סוף שעה חמישית ולא נתן טעם לדבר ויש לציין לדברי הכסף משנה (פ"א הלכות חמץ ומצה הלכה ט') שכתב "וצריך להמתין עד קרוב לתחלת שעה שישית להורות ששרפו מפני זמן האיסור שבא וזה מורה יותר שמקיים המצוה".

(ח) כך הוא סתימת הרמ"א בתמ"ה סעיף א' וכ"כ בא"ר סימן (תל"ד סק"ט) ובשלה"ק (מסכת פסחים אות י"ח) דיש מעלת זריזין מקדימין להשכים בבוקר כדי לשרוף את החמץ מוקדם ולגבי החיוב דתשביתו סומכים על הרמ"א דמעיקר הדין אפשר לשרוף החמץ בלילה ובתוך השלושים יום קודם החג מתי שמבער החמץ מביתו מקיים מצות תשביתו כמבואר במשנ"ב סק"ח וגם מצד החשש של "איבוד אוכלין" היות דשום אדם אינו הולך לאכלו מותר לשורפו אפילו ראוי לאכילה עיין שו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סימן ל"ד) ד"ה וגם ובמועדים וזמנים (ח"ח במכתבי הסטייפלער מכתב ב' ד').

(ט) וכן רבנים העסוקים במכירת חמץ יכולים לשרוף לפני שעה חמישית דכך הוא עיקר הדין וכנ"ל בסעיף ג'.

(י) שו"ת באר משה ח"ג סימן ע"ג.

(יא) רמ"א תמ"ה ס"א.

(יב) והטעם כתב במהרי"ל הביאו המג"א בסק"ג כדי שיזכור לבטל את החמץ גם ביום וברמ"א כתב הטעם דטוב לשרפו ביום דומיא דנותר שהיה נשרף ביום.

(יג) רמ"א ס"א.

(יד) וכמו כל המלאכות האסורות לפני תפלת מנחה ומעריב כדיני בדיקת חמץ כך מבואר במג"א (סק"ב).

ז] אם מבער חמצו עד תחילת שעה שישית יכול לבער החמץ בכל אופן שהוא ובלבד שיצא מתחת רשותו וא"צ לבערו מן העולם לגמרי [יז] ועל כן יכול למוכרו או ליתנו במתנה גמורה לנכרי או להוציאו מרשותו ולהפקירו וכן יכול לשפוך עליו דבר הפוגם באופן שנפסל מאכילת כלב דאז א"צ שוב לבערו [יח].

ח] אך אם מבער החמץ אחר זמן איסורו משעה שישית ואילך לא יועיל להוציאו מרשותו לרחוב ולהפקירו [יט] אלא צריך לבערו מן העולם לגמרי שישליכו לאיבוד באופן ששום אדם לא יוכל ליהנות ממנו וכמו שנבאר.

ט] מותר לבער את החמץ בכל אופני הביעור וא"צ דווקא שריפה [כ] ויכול לפוררו לפירורים דקים וזורה אותו לרוח או לזרקו לתוך הים ונהר או לתוך בית הכסא [כא].

י] המנהג לקיים מצות ביעור חמץ בשריפה אפילו כששורפו קודם סוף זמנה וכ"ש אם מצא חמץ לאחר שש או בפסח עצמו דיש לכתחילה לבערו על ידי שריפה דווקא [כב].

יא] אמנם אין צריך דווקא לשרוף את כל החמץ שנשאר ברשותו בערב פסח ויכול לבערו ולאבדו בשאר אופנים אך יש להשאיר לפחות כזית חמץ לבערו בשריפה כדי לקיים מצות תשביתו כתיקונה [כג].

יב] מצות שריפת חמץ הוא שישרפנה עד שהחמץ יתהפך לפחמים שיהיה שרוף מבחוץ ומבפנים לגמרי ולא רק שנשחר ונחרך מבחוץ שהאש ליחכה סביב החמץ וכשיחתכו מקום השרוף יהיה ראוי לאדם או לבהמה אלא צריך שיהיה שרוף כהוגן עד שלא יהיה ראוי לאכילת כלב [כד].

יג] ולכן ראוי לחתוך את ככרות החמץ לחתיכות דקות כדי שישרף לגמרי [כה] וכן השורף חמץ קשה כגון פערפי"ל או לאקש"ן יראה שיתהוה לפחמים.

יד] אין לשפוך נפט על החמץ קודם שנשרף כדי להגדיל האש [כו] אמנם אין לגעור במי שאינו נזהר בכך [כז].

טו] אם רוצה לשפוך נפט כדי שישרוף מהר והיטב ימתין עד שישרף לגמרי לפחות כזית ואז ישפוך על השאר [כח] ואם רוצה לקיים שריפה בכל החמץ ישפוך את הנפט רק על העצים סביבות החמץ ולא על החמץ עצמו אמנם אחר שהחמץ נשרף אלא שלא נשרף לגמרי יכול לשפוך עליו נפט כדי שישרף לגמרי [כט].

ביאורים והוספות

(טו) כ"כ בערוך השולחן סעיף ז' ולכאורה לפי"ז אין נפק"מ כ"כ בדין זה דהרי המנהג לשרוף בשעה חמישית בזמן שיכול עדיין לבטלו וא"כ דין זה נוגע למי שנתעכב ולא שרף עד שעה שישית אך בפמ"ג שם מצדד לומר דאיסור עשיית מלאכה הוא מאמצע שעה חמישית והיינו דהזמן הוא לשרוף בסוף שעה חמישית ויש לאסור חצי שעה קודם לכן כמו שאסרו חצי שעה סמוך למנחה עיי"ש.

(טז) ערוך השולחן שם דכיון דעוסק בעניני פסח אין חשש שישכח לשרוף החמץ אך דבריו צריכים עיון לשיטתו דהאיסור הוא רק בתחילת שעה שישית וא"כ יש עליו חיוב לבערו תיכף ובכל רגע ורגע שלא מתעסק בביעורו עובר על דברי חכמים אך לפמ"ג הנ"ל ניחא דהאיסור הוא מאמצע שעה חמישית ובזה אם הוא מלאכה השייכת לפסח מותר לעשותו.

(יז) דקודם זמן איסורו לא חל עליו מצות תשביתו לבער החמץ מן העולם לגמרי דהעיקר שלא יהיה ברשותו כדי שלא יעבור על בל יראה ובל ימצא.

(יח) שו"ע תמ"ה ס"א וסעיף ב' ובשו"ע הרב שם.

(יט) כמבואר במג"א סק"ז ובשו"ע הרב ס"ג דלאחר זמן איסורו אף כשמוציאו מרשותו הרי הוא עובר בבל יראה ובל ימצא דהתורה עשאתו כאילו מונח ברשותו ממש.

(כ) שו"ע ס"א והוא פלוגתא דרבי יהודה וחכמים לדעת ר' יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים.

(כא) ובמשנ"ב סק"ה כתב דאם משליכו לבית הכסא כיון דאי אפשר אח"כ ליהנות מזה נחשב כאבוד לגמרי מן העולם וא"צ לפרורו קודם שמשליכו שם ועיין בחזו"א (סימן קי"ח סק"ג) שסובר דהשלכה לבית הכסא אינו נחשב כמבוער מן העולם דעדיין ראוי עכ"פ לכלב אחר שינקו אותו אכן בספר בדיקת חמץ וביעור (פ"ז סק"ט) כתב דבזמנינו ששוטפין אותו ויורדין עם המים לתהום רבה ואז אינו ראוי כלל ובזה וודאי נחשב כמבוער לכו"ע.

(כב) רמ"א סעיף א' שו"ע הרב ס"ז משנ"ב סק"ו כדי לצאת שיטת ר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה כמו בנותר שהוא בשריפה.

(כג) משנ"ב סק"י בית מאיר סימן תמ"ה ובכף החיים (ס"ק י"ב) כתב שעיקר מצות שריפה הוא על עשרה פתיתין שהניח בלילה בעת בדיקת חמץ שרומזים אל י' דרגות הקליפה.

(כד) משנ"ב סק"א שו"ע הרב ס"ד תשובות והנהגות (ח"א סימן רצ"ב).

(כה) אמנם אם האש גדולה והככרות מונחים שם במשך זמן אז א"צ לחתכן.

(כו) מבית לוי בשם בעל שבט הלוי שו"ת באר משה (ח"ה סימן קכ"ב) הגדה של פסח מועדים וזמנים (ביעור חמץ אות ב') דבשפיכת הנפט נפגם החמץ ונפסל מאכילת כלב ונמצא שלא קיים מצות ביעור חמץ בשריפה כמבואר בשו"ע סימן (תמ"ב ס"ב) שדבר שנפסל לאכילת כלב אין חובה לבערו.

(כז) הליכות שלמה שם אורחות הלכה 45 דיש מקום לומר דשפיכת הנפט בשעת השריפה נחשב הכל כמעשה אחד של השריפה אך דעת הגרנ"ק דאפשר להקל בזה כיון שהנפט מתאדה ונשרף קודם שנשרף גוף החמץ והרי הוא מקיים מצות הביעור בחמץ שאינו פגום ומ"מ יש להקפיד שלא לשפוך על החמץ כמות גדולה של נפט דאז יש לחוש שהחמץ ישרף כשהוא פגום ולא יקיים מצות ביעור בשריפה.

(כח) סידור פסח כהלכתו (פ"ט ס"ד) דעיקר חיוב שריפה הוא על כזית והשאר יכול לבערו בל אופן שהוא.

(כט) אשרי האיש (פנ"ו ס"ד) ולכאורה הטעם בזה כיון דכבר נפסל מאכילת כלב על ידי האש אלא שבאנו לשרוף לגמרי כדי לבערו מן העולם אינו מגרע מה ששופך עליו נפט.

בס״ד

שוהל-הויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו

Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק׳
של רבותיה״ק זי״ע

Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

מודעה חשובה!

צוליב וואס ס׳איז ערווארטעט אין די קומענדיגע וואכן

א גרעסערע צאל שיירות און באזוכער אין אייראפע

צו די יארצייטן פון די צדיקים וקדושים זי״ע
וועמענ׳ס יארצייטן געפאלן במשך די ימי הספירה

ווילן מיר מעלדן אז עס וועט זיך אי״ה געפינען דורכאויס די צייטן א

פערזענליכער ממונה
אינעם שוהל-הויף

אויפצונעמען די חשוב׳ע אורחים אינדערוואכן/שבת

פון מאנטאג פ׳ תזו״מ (Apr 17) ביז ערב שבועות הבעל״ט

מעלדט אייך פון פאראויס!

פאר אייער טובה ביטע באשטעלן און זיך מעלדן פון פאראויס, ווען און מיט ויפיל משתתפים איר קומט אן, כדי מיר זאלן קענען צייטליך צוגרייטן די מאלצייטן און אלע געברויכן אויף א גרעסערן פארנעם

(במשך אגאנץ יאר איז דער שוהל-הויף אפען און גרייט מיט קאווע, לייכטע איבערבייס און אנדערע וויכטיגע געברויכן)

845.203.4020

אדער שיקט א אימעל צו:
Info@visitsiget.org

פֿאָרט און קומט געזונטערהייט – פּועל׳ט אלעס גוטס!

הלכות מזוזה (ו)

סימן רפו – מקומות החייבים במזוזה, ובו כ"ג סעיפים

ג. בֵּית הַכְּנֶסֶת, אִם יֵשׁ בּוֹ דִּירָה לְשׁוּם אָדָם, חַיָּב בִּמְזוּזָה. הגה: וְאֵם בֵּית דִּירָה כָּעֲזָרָה שֶׁלְּפָנֶיהָ בֵּית הַכְּנֶסֶת, כָּעֲזָרָה חַיֶּבֶת וּבֵית הַכְּנֶסֶת פָּטוּר. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם בַּעֲלֵי יְרוּשָׁלַיִם).

י. בֵּית הַמִּדְרָשׁ פָּטוּר מֵהַמְּזוּזָה. וְאִם יֵשׁ בּוֹ פֶּתַח שֶׁרָגִיל לָצֵאת בּוֹ לְבֵיתוֹ, חַיָּב בִּמְזוּזָה בְּאוֹתוֹ פֶּתַח. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבֵּית הַמִּדְרָשׁ חַיָּב בִּמְזוּזָה, וְנָכוֹן לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם, אֲבָל לֹא יְבָרֵךְ עָלֶיהָ.

בית הכנסת ובית המדרש

בית הכנסת / שטיבלעך

בית הכנסת המיועד לתפילה פטור ממזוזה (שו"ע ס"ג[1])[2]. ואם יש שם חדר לשמש בית הכנסת שאוכל שם בקביעות או יושן שם צריך להניח מזוזה בפתח הבית הכנסת (שו"ע שם). [ויש לעיין בשטיבלעך שיש מנינים במשך כל שעות היום והלילה האם דינו כבית המדרש שראוי לקבוע מזוזה[3]].

טעם הפטור

יש אומרים הטעם לפי שמתנאי חיוב המזוזה הוא שיהיה בית משמש לדירת חול, ובית הכנסת עיקר תשמישו לצורך גבוה[4]. וי"א משום דבעינן 'ביתך' המיוחד לך, ובית הכנסת שייך להציבור[5] [6].

---

1 מקור הדין בגמרא (יומא יא:) "בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת, חייב במזוזה. ושאין בה בית דירה, רבי מאיר מחייב, וחכמים פוטרין". ונפסק בשו"ע כחכמים.

2 כתב בהליכות שלמה (תפילה פי"ט סק"ח) "ואף שמונחים בו ספסלים וכו', וא"כ לכאורה לא גרע מבית התבן החייב במזוזה, לא דמי, דהתם ענינו להניח בו חפצים, ותשמיש הבית הוא הנחת התבן. משא"כ ביהכ"נ ענינו הוא רק שיתפללו בו, אלא שלצורך כך יש בו גם ספסלים וכדומה, והספסלים הם המשמשים את הבית". ולכאורה כהיום שהמתפללים הקבועים משאירים שם הטלית ותפילין, וכן הספרים שלהם. אפשר שיש להם דין בית האוצר.

3 ראה לקמן שבבית המדרש ראוי לקבוע מזוזה כיון ששהים שם מהבוקר עד הערב, וא"כ אפשר ה"ה בשטיבלעך, או אפשר לומר דכיון דכל אחד שוהה רק מעט בזמן כשהוא מתפלל, לא דמי לבית המדרש שאותו תלמידים יושבים שם כל היום. ויש לדון בזה מדין הדר בפונדק שפטור ממזוזה, אע"פ שבין כולם ביחד יש כאן דירה קבועה , מ"מ כל אחד בפני עצמו אין לו בו תשמיש קבוע אלא זמן מועט שאין מחייב במזוזה. א"כ ה"נ בשטיבלעך יהא פטורים ממזוזה. אמנם בפונדק שפטור ממזוזה, יש אומרים שזהו רק כשבעל הפונדק הוא נכרי, אבל עם הבעלים הוא ישראל חייב לעשות מזוזה, שהרי ביתו הוא בשביל האורחים, ולפי"ז שטיבעלך יהא דינו כבית המדרש שראוי לקבוע מזוזה בלא ברכה.

4 כתב הרמב"ם (פרק ו הלכה ו) "הר הבית הלשכות והעזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהם בית דירה פטורים לפי שהם קדש וכו'". והנה בשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רפא, צויין בפת"ש ס"ק ה) הקשה הרי בית הכנסת קדושתו מדרבנן, והאיך יפטר

המנהג למעשה

למעשה נוהגים בהרבה מקומות לקבוע מזוזה בלא ברכה בבתי כנסיות, וראה בהערה[7].

בית המדרש / היכל התורה

בית המדרש המיועד לתפילה ולתורה, או היכל התורה, שלומדים בו ברוב שעות היום, פטור ממזוזה, ויש אומרים שחייב במזוזה[8]. ונכון לחוש לדבריהם. ומ"מ אין לברך על קביעת המזוזה[9]. ולכתחילה רצוי לברך על קביעת המזוזה בפתח החייב במזוזה בברכה, ולכוין לפטור גם פתח בית המדרש[10].

בית המדרש שמתפללים שם שחרית, ולאחר התפילה לומדים שם כמה שעות, ואח"כ סוגרים אותו עד למנחה מעריב, ולומדים שם מעט בין מנחה למעריב, אינו נקרא בית המדרש אלא בית הכנסת, ופטור מעיקר הדין[11].

ממזוזה מפני קדושתו. וכתב שאיה"נ אין הפטור מחמת קדושת בית הכנסת, אלא שגדר חיוב מזוזה הוא דוקא 'ביתך' המיועד לדירת חול, משא"כ בית הכנסת הוא משכן לגבוה לכן אינו בגדר ביתך, עיי"ש.

5 גמרא ורש"י (שם), וכ"כ בראשונים שם. ולכאורה קשה מאי שנא מבית השותפים שקיי"ל (סימן רפו ס"א) שחייב במזוזה, ולא אמרינן שפטור משום שאינו 'ביתך'. מבואר בריטב"א דשאני בית הכנסת שהציבור שותפים בו רק לדבר מסויים שהוא התפילה ע"כ חסר ב'ביתך', המיועד לך.

6 כתב בחובת הדר (פ"ב ס"ק מח) "וצריך לומר דבית הכנסת ובית המדרש הוי כתשמיש לגוף האדם, ולא גרע ממקום שהנשים מתקשטות שם שמחייב הרמב"ם וכו', דאי לאו הכי למה לי הטעם שהן קודש. ובהגהות מהגרא"מ הורוביץ (שבש"ס וילנא ביומא דף יא) כתב דהוי כאוצרות, ובזה לא הועיל לשיטת הרמב"ם שפוטר באוצרות". ולכאורה לפי"ז בית הכנסת שבנוי על תנאי שאין בו קדושה יהא חייב במזוזה. ועיין מש"כ בזה לקמן.

7 והטעם כתב בקונטרס המזוזה (ס"ק פט) משום שקובעים בהם שיעורים תמידים כסדרן בבוקר ובערב, ולפעמים באמצע היום, דימהו לבית המדרש (ראה לקמן) שקובעים מזוזה בלא ברכה. אמנם מעיקר הדין פטורים ממזוזה, כיון שלא לומדים שם כל היום. וכל שכן אם אין בהם קביעות ללימוד כלל שפטור. וכן היה המנהג בעיירות בחו"ל שהיה חדר סמוך לבית הכנסת ללימוד, לא קבעו מזוזה בפתח בית הכנסת אלא בחדר ההוא.

ואין בזה משום איסור בל תוסיף, שאין איסור בל תוסיף אלא אם כן קובע מזוזה נוספת במקום החייב במזוזה, משא"כ שכקבוע מזוזה במקום הפטור (חוט שני עמוד סו).

8 כתב הטור וכן עשה הר"מ מרוטנבורג מזוזה לבית המדרש, ואמר כשהיה ישן בו שינת הצהרים היה רוח רעה מבעתו קודם שתיקן בו מזוזה עכ"ל. (ט"ז שם ס"ק ט).

9 ז"ל השו"ע (ס"י) "בית המדרש פטור ממזוזה, ואם יש בו פתח שרגיל לצאת בו לביתו חייב במזוזה באותו פתח. ויש אומרים שבית המדרש חייב במזוזה, ונכון לחוש לדבריהם, אבל לא יברך עליה".

כתב בקונטרס המזוזה (ס"ק קלג) הסכימו הפוסקים דהעיקר כדעה ראשונה דבית המדרש פטור ממזוזה , ואך לחומרא בעלמא נכון לקבוע מזוזה. ולפיכך בפתח בין בית המדרש לביתו שמבואר בשו"ע דחייב במזוזה קובע בימין לביתו, ואפילו היכר ציר לצד בית המדרש, כיון שהעיקר דבית המדרש פטור ממזוזה וקובע בזה מזוזה בברכה, אם הפתח רגיל להרבה. ואפילו אם הפתח שמבית המדרש אינו נפתח ישר לבית אלא לפרוזדורים המוליכים לבית, מ"מ קבוע בימין לצד הבית מדין בית שער וכו', מיהו בכה"ג קובע בלא ברכה".

וטעם הפוטרים כמו שמבואר לעיל בבית הכנסת או משום שהוא קדש ולא מיקרי ביתך אלא בית של השכינה, או משום דבעינן ביתך המיועד לך, ובית המדרש בית אחרים הוא. וטעם המחייבים מאי שנא מבית הכנסת שפטור כתבו הב"ח והש"ך (שם ס"ק יט) דשאני בית הכנסת דלא משתהי ביה אלא שיעור תפילה בבד ואח"כ יוצא ממנו, משא"כ בית המדרש כיון שהתלמידים יושבים שם מהבוקר עד הערב ואף אוכלים וישנים שם דומה לדירה.

10 כתב הש"ך (שם ס"ק כ) "והב"ח כתב דנכון הוא כשיקבע מזוזה בפתח הבית ויברך עליה שיהיה דעתו גם כן על קביעת המזוזה שבבית המדרש, ויקבע אותם זה אחר זה. תחלה בפתח הבית, ואחר כך בפתח בית המדרש, וברכה זו חוזרת על שניהם".

11 קונטרס המזוזה (ס"ק קלד), בשם שו"ת בית ידידיה (סימן ג), הובא בפירוש אבני נזר על קצור שו"ע. ומוכיח כן מלשון הש"ך (ס"ק יט) שכתב דהתלמידים יושבים בו מבוקר עד הערב. וכן בדין דחידוש הוא להחמיר בבית המדרש והבו דלא להוסיף עלה.

בית המדרש שנבנתה על תנאי

בית המדרש שנבנתה על דעת שיהיה בית וועד, ולא יהיה קדושה בית הכנסת עליהם חייב במזוזה[12], אמנם יש אומים שלא יברך עליה[13].

עזרת נשים

עזרת נשים – המיועד לנשים לצורך התפילה, ולא משתמשים שם לצרכים אחרים, פטור ממזוזה[14].

בית הכנסת או בית המדרש דיחיד

בית הכנסת או בית המדרש דיחיד, אף אם נותן רשות לאחרים ליכנס שם, חייב במזוזה כיון שנחשב 'ביתך'[15].

חדר הספרים בבית

חדר ספרים בבית חייב במזוזה, שהרי זה חלק מהבית שחייב במזוזה[16].

תלמוד תורה / ישיבות

תלמוד תורה, ישיבה שלומדים שם כל היום דינו כבית המדרש, וראוי לקבוע מזוזה בלא ברכה[17]. ואם אפשר גם לישון שם צ"ע האם אפשר לברך[18].

---

12 כיון שאינו קודש.

13 כן כתב בקובץ מבית לוי (ח"ב עמוד קכז סי"ח) בשם בעל שבט הלוי זצ"ל, וכתב שם "וגם בבית המדרש בזמנינו שנבנה על תנאי שמותר להשתמש בו לסעודות וכדומה, אין לקבוע ברכה, כיון שאין ישנים שם בלילות. וכן הורה מרן שליט"א [זצ"ל] בחנוכת ביהמ"ד הגדול בויז'ניץ שלא לברך, אלא על חדרו הפרטי של האדמו"ר שליט"א [זצ"ל]. וכן בבניית התלמוד תורה הורה שלא לברך".

14 כפי המבואר לעיל שטעם חיוב של ביהמ"ד הוא משום שלומדים שם בקביעות מן הבוקר עד הערב. וכ"כ בחוט שני (עמוד סו).

15 תוס' (יומא יא: סוד"ה שאין), הובא בפתחי תשובה (שם סק"ט) בשם תפארת למשה, וכ"כ בחובת הדר (פרק ב הערה נד). וצ"ע לענין ברכה שלכאורה לפי הטעם שביהמ"ד פטור משום שהוא קודש, מאי שנא יחיד מרבים.

16 חובת הדר (פ"ב ס"ק נ"ד). וכתב שם "ועפי"ז אפשר שבישיבות שיש שם אש"ל, גם חדרי הלימוד שבאותו בנין חייבים בברכה, וצ"ע".

17 פשוט.

18 ראה לעיל בהערות מש"כ בשם חובת הדר.

שאלות ותשובות בדרך קצרה שהגיע אל פתח הלשכה

להמתין בקביעת מזוזה בבית המדרש

בשבוע שעבר הייתי בבית מדרש שמתפללים ולומדים שם, שעדיין לא קבעו מזוזה. והתעורר שאלה האם כשיש איזה סיבה שרוצים להמתין בקביעות המזוזות, האם מותר להמתין מלקבוע מזוזה. והנה כפי מה שאמרו לי בבית המדרש הנ"ל פתוח רק להתפלות, ויש שם כולל ערב. ובשאר שעות יום הוא סגור. ולכאורה כפי המבואר במאמר הזה שמעיקר הדין פטור לגמרי ממזוזה, שהרי אפילו בבית המדרש שלומדים שם כל היום יש שני דיעות האם חייבים במזוזה, והטעם למחייבים כתבו הב"ח והש"ך משום ששוהים שם מן הבוקר עד הערב, ובית המדרש שאין לומדים שם כל היום מעיקר הדין דינו כבית הכנסת שפטור לכו"ע ממזוזה. וא"כ לפי"ז אע"פ שלמעשה המנהג שקובעים מזוזה, מ"מ לכאורה אפשר שאין מניעה להמתין בקביעתה כשיש סיבה לזה. [ועדיין יש לדון בזה].

*

שאלה: הנו"ן של 'בני' האם כשרה.

תשובה: פסולה. כיון שליכא צורתה עליה.

לשאלות בהלכות סת"ם ניתן להתקשר:
0548562976

קול הסופרים כהלכתה

שיעורים בהלכות סת"ם:
סימן לב ◆ משנת סופרים ◆ קסת הסופר

079.520.5237

כמו"כ אפשר להשאיר שאלות במערכת
ונשתדל בס"ד לענות בהקדם

מוסדות ישב לב
דרבינו יואל
דסאטמאר
בית שמש
נטפי תנחומין
כסא דנחמתא
ושלמו ימי אבלך
הרה"ח ר' ישראל ארי' פישער שליט"א
היושב בעמק הבכא בפטירת אמו החשובה ע"ה
לזכרון עולם בהיכל ה'
בהיכלי מוסדותינו הק' ילמדו התלמידים לעילוי נשמתה וכן יוסיפו לעמול בלימוד משניות ויעמדו בכור המבחן בע"פ
לקראת חג מתן תורתינו בחג השבועות הבעל"ט לעילוי נשמת האה"ח מרת גאלדא ב"ר ישראל ארי' ע"ה
צבי עקיבה בריישטיין
יו"ר ומנהל מוסדות "יסב לב" בית שמש

י"א ניסן

הגה"ק רבי ישעי' הלוי הורוביץ זי"ע השל"ה הקדוש

ואלה תולדות

נולד בשנת ש"ל בעיר לבוב (י"א בפראג, וי"א בפוזן) לאביו הגאון ר' אברהם תלמיד הרמ"א והמהרש"ל זצ"ל, בעמח"ס "חסד אברהם" ו"עמק הברכה" ועוד, בנו של הגה"ק ר' שבתי שעפטיל בן ראש המשפחה המיוחסת ממשפחות המיוחסות שבישראל ה"ה ר' ישעי' הלוי (הראשון) הורוויץ ז"ל, שהי' איש עתיר נכסין וקנה את הכפר הורוויץ שליד פראג, וע"ש אותו הכפר נקרא משפחת ר' ישעי' עד היום הזה.

נשמתו הק'

עיין בספר שם הגדולים של החיד"א זי"ע שמביא מספר סדר הדורות מענין נשמתו הק', ...שהגאון בעל השל"ה הי' נשמת רות המואביה, ורמז לכך, שכל הפסוקים במגילת רות מתחילים באות וי"ו, חוץ משמונה פסוקים שמתחילים באותיות שונות שצירופם עולה: ישיעה באי"ל ר"ת בן א'ברהם ה'לוי, והוא פלא, (ועיין בספר הדורות (אלף השישי ה"א שפ"ט) שאומר שלדעתו נצנצה רוח הקודש בבנו הג"מ שעפטיל שקראו הקדמתו לספר השל"ה בשם "זוי העמודים" רמז לוו"ן הנ"ל), יעוי"ש שמדבר שם דברים מופלאים בסוד נשמתו הק'.

רבותיו

תורתו קיבל מאביו, ואח"כ מפי הגאון רבי שלמה בן רבי יהודה ליב שהי' אב"ד פולנאה לובלין וקראקא, הנקרא בשם המהרש"ל השני, ומרבו זו מביא השל"ה בספר השל"ה הרבה הנהגות ממנו, ולדוגמא (מסכת ר"ה אות לג) ראיתי מורי החסיד הגאון מהור"ר שלמה ז"ל, כשהי' יושב בדין הי' מתעטף בבגד העליון אשר בו הלך לבית הכנסת, (שער האותיות ש-כג) ותלכו בדרך מורי הגאון והחסיד והקדוש, אשריו בעולם העליון, כמו"כ כן קיבל תורה מאת רבותיו הק' המהר"ם מלובלין, והגאון רבי יהושע ואלק כ"ץ בעל הסמ"ע, ועלה ונתעלה בתורה ועבודה, ובעודו בגיל צעיר לימים נתפרסם שמו, לגאון ולקדוש גדול, וכבר היתה כסאו מונחת בין גדולי הדור, וכפי שנמצאת חתימתו ביחד עם רבותיו על התקנה שתיקן "ועד ארבע ארצות" בשנת תש"ן.

האיש מקדש

בהגיע לפרקו נשא את בתו של "החכם השלם החסיד ופרנס הדור" רבי אברהם מויל ז"ל, מראשי העדה ווינה, אשר בנה הגה"ק ר' שעפטיל בצוואתו מפליג מאד בשבחה וז"ל: ...בדורה היו אומרים שלא הניחה ממעשי האמהות שרה רבקה רחל לאה, ...ראוי להזכיר לטובה אמי מורתי... הביטו נא וראו אם אשה בכל אלה ימצא לטובה, אשר מאסה בחיי העוה"ז וכל מעשיה לעוה"ב, ובגללה בירך ה' את אדוני אבי ז"ל וזכה לכל הכבוד הזה אשר הי' לו בחו"ל אשר לזה לא זכה אדם בארץ מבריאת שמים וארץ. על מצבתה נחקק: "ראויה היתה להיות שכינה שורה עליה, אלא שאין ראוי לכך דורה".

על כס הרבנות

שם גדולתו וגאונותו יצא בכל הארץ, עד שכבר

ימי ההילולא

ז' ניסן

- רבי יצחק מדראהביטש ב"ר יוסף (תלמיד הבעש"ט) - תק"ד
- רבי אברהם געוויצמאן מגארליץ ב"ר אלימלך
- רבי יודא ארי' לייב (השני) מאוזרוב ב"ר יחיאל חיים - תרע"ד

ח' ניסן

- רבי אליהו שפירא ב"ר בנימין וואלף (אליה רבה) - תע"ב
- רבי מרדכי מנעשכיז ב"ר דוב בער - תק"ס
- רבי יעקב שמעון מזאסלאב ב"ר פנחס מקאריץ - תקצ"א
- רבי נפתלי אלימלך געווירצמאן מגארליץ ב"ר אברהם - תרע"ו

ט' ניסן

- רבי יעקב צבי יאליש אב"ד דינוב ב"ר נפתלי (מלוא הרועים) - תקפ"ה
- רבי צבי הירש אורינשטיין אב"ד רישא ולבוב ב"ר מרדכי זאב (שו"ת ברכת רצ"ה) - תרמ"ח

י' ניסן

- מרים הנביאה בת עמרם - ב"א תפ"ז
- רבי בצלאל הכהן מווילנא (מראה כהן) ב"ר ישראל משה - תרל"ח
- רבי לוי יצחק ב"ר שרגא פייביל מגריצא
- רבי יחיאל מיכל מסטראזניץ ב"ר דוד מזאבלטאב תרס"ה
- רבי אלטר זאב הורוויץ מסטריזוב ב"ר אברהם אבא משענדישוב תר"פ

מנערותו לא היתה קהילה חשובה ומפוארת שלא ביקשה מאתו לבוא לכהן פאר בעירם וז"ל של בנו הגה"ק ר' שעפטיל בהקדמת "ווי העמודים": בילדותו זכה למעלות גדולות, שנתקבל לאב"ד ולמורה צדק בקהילות גדולות וגלילות, ויט שכמו לסבול סבלות משא העם הזה עכ"ל, ועיין בהקדמתו לספר השל"ה: כמעט בכל הגולה נתפשטו תלמידיו ורוב הגולה רובא דרובא התאוו תאווה לתורתו ולהנהגתו וקיבלו אותו עליהם לאב בית דין ולראש ישיבה... וקיבלו אותו עליהם כמה וכמה קהילות גדולות, ובאחרונה נתקבל בארבע קהילות שהן עטרותיהן של כל הקהילות, דהיינו ק"ק פרנקפורט וק"ק פראג וק"ק פוזנא וק"ק קראקא", עכ"ל, גם הי' מכהן בעיירות דובנא, ובוואהלין שבמדינת רוסיא, ובעיר אוסטרהא והגלילות.

עלייתו לאה"ק

כל ימיו הי' משאת נפשו לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, כמו שמביא באריכות בספר של"ה הק' (שער האותיות אות ק) ומביא שם את לשונו של החרדים: וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבוא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה, כבן אל חיק אמו, עכ"ל, בשנת ש"פ ביום ד' באדר מתה עליו הרבנית, אז החליט בדעתו לעלות לארה"ק ולמלאות את משאת נפשו, את החלטתו העלים אף מבני משפחתו, כדי שלא יפצירו בו להישאר, ורק מפי אחרים נודע לבנו על נסיעתו, כמו שמביא בהקדמתו לספרו "ווי העמודים", ואמר לו: אבי אבי למה אתה עושה לי ככה להשליכני אחר גווך, השיב לו: מה אעשה לך, בני, גזירה היא מלפני... על כן בני חזור לאחוריך והניחני להוציא מחשבתי מכוח אל הפועל, ואתה תפוש באומנות אבותיך וחזק ואמץ בתורת משה, מאגרתו הארוכה ששלח לבניו שבה הוא מתאר באריכות את סדר נסיעתו לא"י ושהייתו שם בא"י, יודעים אנו את סדר וזמן נסיעתו, בשנת שפ"א עזב את פראג, ביום ח' אלול שנת שפ"א לפ"ק עלה על הספינה, בערב יום הכיפורים הגיע לטריפולי, בערב חג הסוכות הגיע לחלב, היא ארם צובא, ומשם נסע לדמשק, שם בדמשק ראה את כתבי ר' חיים ויטאל ז"ל אצל בנו של ר' חיים, והתפעל מזה מאד עד שכתב לרבי שמואל אב"ד פרמישלא "כי מיום נתנה התורה לא הי' ספר כזה", בהאגרת מביא דברים נפלאים מאד מה שראו עיניו, הוא מביא שהי' באור כשדים מקום שהושלך אברהם אבינו לכבשן האש, ויש שם נהרות עם דגים נפלאים, ואסור לנגוע בהם, משום כבודו של אברהם אבינו, יעי"ש באריכות, שם בדמשק באו אליו שליחים מצפת ומירושלים, ששניהם רצו שיבוא לכהן בעירם, אבל הוא הי' דעתו לירושלים כמו שכותב באגרת הנ"ל: לבי הי' תמיד על ירושלים ת"ו, עכ"ל, "ובכל יום ד' פרשת "ואקוד

ימי ההילולא

י"א ניסן

- רבינו משה ב"ר נחמן (רמב"ן) ה"א כ"ט
- רבי ישעי' הלוי הורוויץ ב"ר אברהם (של"ה הק') ש"צ

י"ב ניסן

- רבי שלמה זלמינא מראשקוב בן רבי יוסף תרי"ב
- רבי שמואל מקרילאוויץ ב"ר משולם זוסיא מזינקוב תרכ"ב
- רבי חיים נחום הלברשטאם ממאשציסק ב"ר משה מקשאנוב תרפ"א

י"ג ניסן

- רבי יוסף קארו בן רבי אפרים (מרן הבית יוסף) של"ה
- רבי משה אלשיך בן רבי חיים (האלשיך הקדוש) שכ"ז
- רבי מנחם מענדל מליובאוויטש ב"ר שלום שכנא (צמח צדק) תרכ"ז
- רבי יואל משאץ בן רבי חיים מסאטינוב - תרמ"ד

י"ד ניסן

- רבי אשר ישעי' מראפשיץ ב"ר אלעזר ליפמאן (אור ישע) תר"ה
- רבי לוי יצחק ב"ר שרגא פייביל מגריצא
- רבי יחיאל מיכל מסטראזניץ ב"ר דוד מזאבלטאב תרס"ה
- רבי אלטר זאב הורוויץ מסטריזוב ב"ר אברהם אבא משענדישוב תר"פ

ט"ו ניסן

- יצחק אבינו ב"א רכ"ח
- רבי יונה תאומים ב"ר ישעי' (קיקיון דיונה) תכ"ט
- רבי מאיר מקריסטינופאלי ב"ר צבי (יד המאיר) תקע"ה
- רבי יעקב יהושע מפילוב ב"ר דוד מקאצק תרס"ט

ט"ז ניסן

- לוי בן יעקב משבטי י-ה ב"א של"ה

י"ז ניסן

- רבי ראובן הכהן מפראג (ילקוט הראובני) תל"ג
- רבי יצחק מסקווירא ב"ר מרדכי מטשערנאבל תרמ"ה
- רבי ישראל נח ב"ר מנחם מענדל מליובאוויטש תרמ"ז
- רבי משה לאבין מזידיטשוב ב"ר ישראל יוסף תרצ"ט

ואשתחוה לה' אלקי אדוני אברהם אשר הנחני בדרך אמת' באנו לצפת בשלום, ונפלתי לארץ ונשקתי את האבנים לקיים מה שנאמר 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו', זמן קצר ישב בצפת, וביום שישי לסדר ויצא יעקב... ויפגע במקום, ב' כסלו הגיע לירושלים משאת נפשו, עיין שם באגרת שמדבר נפלאות מקדושת א"י,

בא"י הוסיף קדושה על קדושתו, וכה כותב (שער האותיות אות ק) "שנה אחת אחר בואי לירושלים עיה"ק תוב"ב, היא שנת השמיטה... ורבים מיושבי ארץ הקדושה רצו לפטור את עצמם מחמת הדוחק הגדול... ואני דנתי עם עצמי וחשבתי בלבי אני מחוייב לקיים יותר מהם, ואפילו למכור גלימא דעל כתפאי, כי יאמר לי הקב"ה למה באת ממקום שהיית פטור מזה ובאת למקום החיוב, ועתה במקום החיוב תעזוב המצווה הזה, מדוע באת לטמא את ארצי, בשלמא הדרים כבר שמה אין עונשם גדול כל כך, ועוד כל הנוסע לארץ הק' נוסע בשביל לקדש את עצמו ולקיים המצוות אשר שמה", עכ"ל.

מרא דארעא ישראל

אם כי נתמנה לאב"ד ירושלים, והוא הי' אב"ד הראשון של הקהילה האשכנזית, אבל בעצם נתמנה בתוקף משרתו זו לנשיא כל ארץ הקודש, כלשונו של הב"ח בהסכמתו על סידור השל"ה "שערי שמים" וז"ל: ונתקבל לאב"ד וראש הישיבה בכל קהילות וגלילות ארץ ישראל, עכ"ל.

בתור נשיא ארץ ישראל פעל גדולות ונצורות, הן בעניני הרוחניות שתקן תקנות גדולות, והן בעניני הגשמיות שדאג על עניות הגדולה ששרה באותו זמן שם, והקים קופות צדקות לצורך זה, אם כי הי' רב ונשיא לקהילת האשכנזים לא מנע ממנו להתרועע עם גדולי חכמי הספרדים, כמו שכותב בשער האותיות (אות ד) "והנה פה בירושלים עיר הקודש תוב"ב הי' רגיל אצלי חסיד גדול מחסידי עליון מהספרדים ואם היו נותנים לו כל חללי דעלמא לא הי' ח"ו מוציא מפיו דבר שאינו אמת בבירור", בצוואתו שהורה להדפיס את הסידור "שערי שמים" בדקדוק והאותיות והנקודות, הורה כמ"פ להדפיס כמנהג הספרדים.

אחרית ימיו

ביקש הצדיק לישב בשלוה, אולם לא ארכו הימים עד שיסורי א"י תכפוהו, כאשר עלה לשלטון צורר היהודים הפחה מוחמד אבן פארוך, וביום השבת י"א אלול שפ"ה פרצו חייליו לבתי כנסיות ועצרו חמישה עשר מרבני וגדולי ירושלים ובראשם השל"ה הק', וביקש הרבה כסף לשחרורם, ואיים להרגם אם לא יביאו לו את הכסף אשר דורש, ורק לאחר מאמץ רב נפדה בסכום עצום, אך לא יכול להמשיך לשבת בירושלים והוכרח להסתתר מספר חדשים, עד שלבסוף נמלט לעיה"ק צפת ומשם עבר להתגורר בטבריה, ובטבריה קבע את מקום תפילתו בבית כנסת קדמון על שפת ימה של טבריה, אשר לפי המסורה התפלל בו האר"י ז"ל, שם בטבריה גר עד יומו האחרון עלי אדמות, וביום י"א ניסן שנת שפ"ו נסתלק לגנזי מרומים, לפני פטירת ציווה שלא יספידוהו ורק יכריזו "רבותי תדעו שנפטר הרב ר' ישעי' סג"ל הורוויץ וציוה שלא להספיד אותו, רק יאמרו אלו הסליחות בשבעה ימי אבלו ובתשלום השנה", נטמן שם בעיה"ק טבריה ליד קברי התנאים ר' יוחנן בן זכאי ותלמידיו, סמוך להנשר הגדול הרמב"ם זי"ע, קברו נעשה לתל תלפיות והמוני בית ישראל פוקדים את ציונו הק' בכל עת מצוא, ובמיוחד נוהגים לומר שם את תפלתו הנפלאה על חינוך הבנים והצלחתם, אשר חקקה בספרו, בחלק שני מסכת תמיד אות קל"ג.

מורשותו הרוחנית

השאיר אחריו מורשת רוחנית ה"ה ספריו הק' "בגדי ישע" פירוש על ה"מרדכי", שעליו מעיד בנו הגה"ק ר' שעפטיל זי"ע, "... מצאתי באמתחתו חיבור גדול ונורא אשר חיבור על ספר המרדכי מרישא עד גמירא...". – סידור "שערי שמים" אותו קרא בשם זה "באשר באתי לירושלים עיה"ק תוב"ב בערב שבת פרשת 'וזה שער השמים', ואז עלה במחשבתי לחבר חיבור הקדוש הזה", וז"ל הב"ח בהסכמתו על הסידור: "ואשא עיני וארא איש קדוש ונורא מדבר מתוך האש ושותה מים קדושים ממקור קדוש יהלכו, מצנורות הקדושים קדש הקדשים, מרוים צמאים ומשתוקקים לדברים הקדושים, הלא הרב הגדול בכל התורה הגאון כמוהר"ר ישעיה הלוי... זצ"ל ... וכאשר ראינו וקראנו בהם, הרגשנו השפעת הקדושה מרום המעלות בכל אבריו, וזה האות שחבוריו המה מחוברים לשם שמים, לתקן הדורות הבאים אחריו... כי אין ספק אצלינו כשיתפשטו בקרב ישראל כל מי שיתפלל בתוכו שאין תפלתו חוזרת ריקם...", גם יש שם הסכמות משאר גאוני וגדולי הדור, כבעל ה"תוספות יו"ט, והגאון בעל ה"פני יהושע" ועוד, זצ"ל. – וספרו הגדול "שני לוחות הברית" "חבור נורא וגדול כלול בפרד"ס וחידושי דינים וכללים ומוסר וכל סדר קדושה", (לשון שה"ג), אשר נתחבב ונתקדש מאד ספר קדוש זה בקרב ישראל, ואף זכה ליקרא בפי כל על שמו "השל"ה הקדוש", הספר זכה מתוך חביבותה מהדורות רבות,ד וגם קיצורים שונים כמו "קיצור של"ה וכד', גם חיבר הגהות על ספר "עמק ברכה" ספרו של אביו. – ספר "הערות להזוהר". – ולאחרונה נדפס מתוך כת"י ספר "מצות תפילין".

גדולים צדיקים במיתתן

בהקדמת ספר "באר יצחק" על התורה מובא סיפור נורא: הגה"ק ר' יוסף שמואל זצ"ל בעל "מסורת הש"ס" הי' אב"ד דק"ק פראנקפפארט דמיין, היו בעירו תלמידי חכמים גדולים שמנהגם הי' שכל היום למדו ענין מסויים, כל אחד מהם בנפרד, בעיון גדול עד מקום שידם מגעת, ובערב התאספו

כולם, והאב"ד בראשם, ולימד את הענין שלמדוהו במשך היום וליבן את כל ספיקותיהם, באופן זה למדו את כל הש"ס בחבורה, וניתן לשער באיזו עמקות עצומה למדו כל סוגיא בחבורת גדולים זו, גם העיד הגה"ק חיד"א על רבי יוסף שמואל שלמד את כל הש"ס מ"ב פעמים, וקיים בזה ודברת ב"ם, ולמד כ"ה שנים תורה מעומד, ולמד תורתו לשמה, והנה כאשר נפטר הגאון הנ"ל לבית עולמו אירע מעשה נורא, לאחד קבורתו נתאספו בני החבורה ללמוד את שיעורם הקבוע, ופתאום רואים הם את רבם יושב על כסאו כתמיד, התחלחלו כולם מאוד, אך רבי יוסף שמואל, פנה אליהם ואמר אל תפחדו כלל, כי מיד אלך לי אל מקומי ולארצי, אולם תחילה מוכרחני לספר לכם את אשר נעשה עמי בישיבה של מעלה, כאשר באתי למתיבתא דרקיע, כרוזא נפק בחיל: פנו מקום לרבי יוסף שמואל, ומיד פסקו לי גן עדן, ונתנו לי מקום ליד הגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ בעל השל"ה, אך הנה התערב השל"ה הק' ואמר: אינני מסכים לשכנות זו, כי אני חיברתי את ספר "שני לוחות הברית" שכולו מלא מוסר ויראה ה', ללמד לבני ישראל את דרכי עבודת האלקים, ודמעות רבות שפכתי בחברי את הספר, ואילו רבי יוסף שמואל למד את כל הש"ס ברבים, ולא לימד אפי' פעם אחת דברי תוכחה ומוסר, כה טען השל"ה הק', ובית דין של מעלה דן בזה, ופסקו, שאת מקומי שמגיע לי בדין אי אפשר ליטול ממני, אבל צדקו גם דברי השל"ה על שלא לימדתי מוסר, ולכן עלי לתקן זאת, ומשום כך ירדתי לכאן אליכם, לעורר אתכם שתלמדו מכאן ולהבא עניני מוסר בכל יום לפני הלימוד, הסכימו מיד בני החבורה לדבריו, וקיבלו עליהם לעשות כבקשתו, ופרח לו איש האמת ולא נראה עוד.

י"ג ניסן

הגה"ק רבי יוסף אפרים קארו זי"ע

הבית יוסף

ואלה תולדות

מרן הרב"י נולד לאביו שהי' ג"כ גדול בתורה אף שלא שימש ברבנות ובנו מביא בשמו פסקים (עיין טור או"ח סי' צ"ג, וסי' תרנ"א ועוד) ה"ה ר' אפרים למשפחת קארו שהי' משפחה מפורסמת לתהילה בין גדולי התורה, בעיר טולידה אשר בארץ ספרד בשנת ה"א רמ"ח, ימים רבים נדד עם הוריו ממדינה למדינה, בשנת רנ"ב כשהי' בן ד' שנים, הי' הגירוש הגדול "גירוש ספרד", וגם הוא הי' עם אביו עם הגולים, והגיעו לפארטוגאל, אבל בשנת רנ"ח גלו גם משם, והלך ר' אפרים עם בנו למצרים, שם מת אביו ר' אפרים, אשר הרב"י למד אצלו בימי נעוריו, ונשאר יתום בלי אביו, והוא הי' אז ילד בן שמונה שנים, וכשדודו אחי אביו ר' יצחק קארו זצ"ל, אשר הי' מכהן ברבנות בעיר קושטא, שמע שמת אחיו, שלח מכתב אל הרב"י, שיבוא אליו לקושטא, שיש לו ישיבה גדולה, והוא ידאג לו לכל מחסורו הגשמי, ובעיקר הרוחני, ואכן נסע הרב"י לדודו לקושטא, כשהגיע שם התקבל שם בכבוד מלכים, והמשיך ללמוד תורה אצל דודו בהתמדה גדולה, ונעשה מבחירי תלמידיו.

בית יוסף

בצעירתו נשא את בתו של הגאון ר' חיים אלבלג זצ"ל שהי' נמי מגולי ספרד, אך היא מתה עליו אחר שנים אחדים, בשנת רע"ז נשא את אשתו השני' בתו של הגאון ר' יצחק סבע זצ"ל בעל מחבר ספר "צרור המור" עה"ת, וספר "צרור הכסף" על הלכות פסוקות, וממנה הי' לו בנו הגאון ר' שלמה, (עיין בספר שם הגדולים [חלק גדולים – מערכת ש אות ס"ד] מהר"ר שלמה קארו – בנו של מרן. היה אחד מרבנן סמוכי רבני קונשטנדינא...עי"ש), אחר פטירתה לעת זקנתו נשא את בתו של ר' זכרי' זבסיל אשכנזי זצ"ל, שהי' אחד מחכמי ירושלים, ומאשה זאת נולד לו בנו הגאון ר' יהודה, הרב"י כבר הי' אז זקן מופלג בן שמונים שנה, מרן הרב"י מזכיר את כל השלשה בספריו, מרן הבית יוסף הי' מחותנו של מרן האריז"ל, עיין מה שכתוב באגרות שלומל, (ששלח הרב שלמה שלומל זצ"ל שחי בתקופת הרח"ו והשליך אחרי גוו כל מחמדי תבל כדי לזכות ולעלות ולהסתופף בחבורת תלמידי האריז"ל, ושלח אגרות לרבני ולמקובלי חו"ל לפרסם את אורו הגדול של האריז"ל), וז"ל: ואני הצעיר שלמה מעיד שדברתי עם אלמנתו של רבי יוסף קארו ז"ל, וסיפרה לי שמהרי"ק הי' לו בן נחמד, ושידך אותו עם בתו של האר"י ז"ל והלך מהרי"ק עם בנו לסעודת אירוסין לביתו של האר"י ז"ל, כיון שחזר אמר מהרי"ק לאשתו, אשתי אשתי, מה אומר לך או מה אספר מהרזים ומהטעמי התורה והמצוה, וכמה ידיעה הרווחתי עתה בזה הסעודה מפה הקדוש של רבי יצחק אשכנזי, היכן הוא כח ביד שום מלאך לידע מה שיודע הוא, אין זה כי אם נשמה אחת מהנביאים הראשונים, שאפילו תנא אינו יכול לומר מה שאמר הוא, אבל אני מפחד עליו בעוונותינו הרבים מאד, שזה הדור הגרוע לא יכול לסבול רוב קדישתו, ויוקח ויאבד מהם בקצור שנים בעוונות, וכן הי', עכ"ל. (ועיין שם שמביא שרצה הבית יוסף ז"ל ללמוד סתרי תורה מארי' הק' ז"ל ולא רצה האריז"ל ללמדו באמרו שנשמתו אינו מסוגלת לקבל חכמה יותר, אלא ע"פ הדרך של רמ"ק ז"ל, וסימן לדבר שבכל פעם שישב הבית יוסף ללמוד לפניו, תיכף כשהתחיל האריז"ל לגלות סוד, התחיל הבית יוסף לנמנם, עד שהוא בעצמו ראה והכיר שאינו ראוי לכך, ופסק ללמוד).

גדלותו בתורה

כבר בנעוריו הי' מלא וגדוש מש"ס ופוסקים וראשונים, ובפרט הי' בקי בספר יד החזקה של הרמב"ם אשר הי' שעשועו תמיד, והי' ספרו של הרמב"ם שגור על פיו, כשהי' בן שלושים שנה זכה לשם כנוי הכבוד "מרן", ואפי' גאוני זמנו שהי' דור מלאה מחכמים וסופרים אשר מפיהם אנו חיים היום, ג"כ קראו

אותו בשם תואר הכבוד הנ"ל, הי' עמוד ההוראה אשר בית ישראל נשען עליו, והורה הוראה כמפי הגבורה, ומכל צד פנו אליו בעניני הוראה, מרן האר"י הק' והרדב"ז וכו' באו עמו בפילפולים להלכה ולמעשה, כתב עליו הגאון ר' שמואל יהודה בן המהר"ם מפאדווא זצ"ל, שבלי גוזמא שמן הרמב"ם והרמב"ן לא נמצא כמוהו בישראל להגדיל תורה ולהאדירה, השלה"ק ז"ע כתב עליו שהי' ממש מלאך אלוקים, ונתגלה לו מגידים מישיבת נביאים ותנאים, וכידוע שזכה למגיד מן השמים שבא ללמוד עמו תורה, והי' לו גילוי אליהו, וידוע העובדא שמביא השלה"ק על גילוי שכינה שהי' לו בעת לימודו בליל שבועות, רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל כותב "ומי לנו גדול מרבינו מהר"י קארו ז"ל אשר ממש מימי רבה ורב יוסף לא קם כיוסף הזה סיני ועוקר הרים זקן ויושב בישיבה".

מגיד מן השמים

הי' לו מגיד מן השמים שנתגלה אליו ולמד עמו בכל יום סתרי תורה, וכבר בחוץ לארץ הי' בא אצלו המגיד והוא אשר אמר לו לעלות לארץ הקודש ולחונן את עפרה, וז"ל אגרת שלומל (הנ"ל): וגם רבי יוסף קארו שבכל פעם שהי' חוזר על המשניות בעל פה, נתגלה עליו המגיד, והיו בני אדם שומעים את קולו דרך הדלת ודרך אחוריה שהי' אומר שלום עליך רבי יוסף קארו, אני הוא המשנה שלמדתני, יצאתי לאלפך בינה, כמה מתפאר בך הקב"ה בישיבה של מעלה, ואמר בני יוסף כך וכך הם מעשיו, כך וכך הם דבריו, כך הוא שקידתו בלמוד, אשרי לו ואשרי יולתו ואשרי היושבים בחבורתו, ואני המשנה ראיתי את מקומך שהכינו לך בגן עדן, כמה טובה גנזוה לך בגן עדן, כמה תפנוקין ועדונין הם מעותדים לך, חזק ואמץ ביראת ה', ועתה באתי לגלות סוד פלוני בסתרי תורה, וכל הדברים שגילה לו המגיד העלה אותם על ספר, וקרא אותו ספר המגיד עכ"ל, החיד"א מביא סיפור נפלא שפ"א הוקשה להרב"י בבית מדרשו איזה לשון של הרמב"ם שהי' קשה מאד, והיו כמה ימים שלא מצאו ישוב, לילה אחת באשמורות הבקר הי' הרב"י מעיין הרבה בזה ובא לדעתו ישוב נכון, ושמח בזה שמחה גדולה, ולמחר בא בישיבה בשמחה גדולה ואמר שב"ה זכה למצוא ישוב נכון על דברי הרמב"ם הנ"ל, ונענה תלמיד אחד רך בשנים ושאל אם הרבי נותן לו רשות לומר מה שנפל לו ברעיונו פשט על הרמב"ם, והרב"י נתן לו רשות, והתלמיד אמר הפשט, ואמר לו הרב"י שזה הדרך חשב לומר והיא האמת, ושמחו כל השומעים, אך מרן הב"י הצטער מאד שכל מה שטרח הוא אמר אותו תלמיד כ"כ בנקל, נתגלה לו המלאך המגיד ואמר לו, אל תצטער שאתה זכית לטרוח מאד וע"ז כיונת אל האמת ועד אותו היום לא הי' שום חכם שעמד בסוד דברי הרמב"ם אך אחר שטרחת והוצאת לאור הענין, עתה כל חכם יכול להבינו כיון שהיית נושא ונותן וחוזר על הדרך שאמרת, החכם ההוא קלט מן האויר.

בית מדרשו

בשנת רצ"ו בחודש אלול בא הרב"י לעיה"ק צפת, ומצא שם את רבינו המהר"י בירב זי"ע, אשר שמח מאד עמו, ומרן הרב"י למד הרבה אצלו, ונעשה לתלמידו הגדול, והרב"י כשמביא ממנו איזה דבר כותב עליו מורי, ונתמנה הרב"י על ידו בסמיכת חכמים, וגם נתן לו כח לסמוך אחרים, והמר"י בירב החזיקו בעשיית ספריו, ואז כבר הי' הרב"י לרבן של ישראל והחזיק ישיבה גדולה, וגאונים וקדושים עמודי עולם למדו בישיבתו, ומגדולי תלמידיו הי' הרה"ק הרמ"ק ר' משה קורדאבארי בעמח"ס תומר דבורה, ועוד, הרה"ק מהר"ם גאלנטי, הרה"ק מהר"ם אלשיך, זי"ע, ואף המקובל האלקי רבי שלמה אלקבץ זי"ע בעל הזמר "לכה דודי", והרמ"ע מפאנו זי"ע אף שלא היו מתלמידיו, מ"מ שתו בצמא דברו ואהבה עזה היו ביניהם, והרמ"ע מפאנו אף הדפיס את הספר "כסף משנה" ממרן הרב"י.

ומלבשתו ענוה

ענותנותו של מרן הב"י הי' עד להפליא, כאשר יצא רבינו הרמ"א נגדו, אז כבר הי' הרב"י זקן ובא בימים, ורבן של ישראל, ואילו הרמ"א הי' אז איש צעיר מאד, עכ"ז שררה ידידות נפלא, והרב"י הי' מכבדו מאד, עד כדי כך, שמרן הב"י שילם מאה אדומים (סכום כסף גדול בימיהם) בעד ספר תורה שכתב לו הרמ"א, ועיין לקמן בשם החיד"א שבזכות ענותנותו זכה להוציא את ספרו הגדול בית יוסף, סיפר רבינו בעל ברך משה זי"ע שראה בבהיכנ"ס של הרמ"א בקראקא את כתב יד הספר העתיק "תיקון בן אשר", והוא תיקון סופרים אשר הרמב"ם מזכירו בספרו יד החזקה (הלכות ספר תורה פ"ה ה"ד), וז"ל: וספר שסמכנו עליו בדברים אליו (בענין הפתוחות והסתומות וכדומה), והוא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהי' בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים, ועליו היו סומכין, לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות, ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו, עכ"ל, וסיפר רבינו שהספר הלזה הי' בידי מרן הבית יוסף, וכאשר רצה רבינו הרמ"א לכתוב לו ספר תורה, כתב למרן הבית יוסף והוא שלחו לקראקא, ומני אז נשאר שם עד המלחמה האחרונה (אלה מסעי).

וימת יוסף

הי' עוסק כל העת בהרבצת תורה, והי' משיב לשואליו שהופנו אליו כל הזמן עד סוף ימיו, וזכה לשיבה טובה, ונפטר בן פ"ז שנה, יום ה' י"ג ניסן בשנת ה"א של"ה בעיה"ק צפת, ושם מנוחתו כבוד. עיין בספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת י אות קסה) וז"ל: וראה זה חדש סודות שגילה מרן ז"ל אחר פטירתו בחלום לאדם גדול אחד וקונטרס זה הביאו הגאון החסיד בעל של"ה בספרו שער השמים בפירוש וכונות

הקדושה. וריש הקונטרס מתחיל כן ליל הששי בשבת באחד לחדש חשון שנת השס"ה ליצירה פה צפת ראיתי בחלומי למורינו הרב כמהר"ר יוסף קארו זצוק"ל יושב על כסא חשוב מאד ופניו מאירים כזהר הרקיע והיו שם חכמים רבני עולם לאין מספר. הכרתי הרבה ביניהם הנגיד כמהר"ר יצחק הכהן שולל ולרבינו כמה"ר יעקב בי רב וכו' והיה החכם אומר קק"ק וכו' ע"ש באורך.

מורשתו הרוחנית

א)"כסף משנה" על הרמב"ם, ובו מקורות לדברי הרמב"ם, וישובים להשגות הראב"ד שהשיג על הרמב"ם,

ב) ספרו הגדול "בית יוסף", בן ל"ד שנה הי' כשהתחיל לכתוב את הספר בית יוסף, ועסק בו שלושים ושתים שנה, עמל הרבה שנים להגיהו אף אחר שכבר נדפס, ונדפסו אח"כ עם הגהותיו בשם "בדק הבית", כתוב בשם הגדולים להחיד"א, (מערכת ספרים אות ב') שג' רבנים באותו הדור ושמם הי' יוסף הי' ראויים לחבר ספר כספר בית יוסף, ואלו הם ר' יוסף טיאטדק מסלוניקי, והגאון מהר"י בן לב, ומרן הבית יוסף, ומן השמים הסכימו שמרן הב"י יוסף יזכה להיות המחבר, מפני ענוותנותו ועין דרכו לספר בגנותו מי שפוסק דלא כותי', ומשנתו משנת חסידים, ידוע שגם רבינו הרמ"א רצה להוציא ספר כדוגמת הבית יוסף, וכבר כתב חלק גדול, אלא ביני וביני יצא לאור ספר הבית יוסף אז שינה קצת מספרו, כמו שכותב הרמ"א בעצמו וז"ל "ובהגיע טור אסתר ר"ל אסור והיתר והתחלתי הלכות חלה, אחזני פלצות ולבשני חלחלה, בשמעי נר ישראל ראש הגולה וכו', וחיבר ספר בית יוסף וכו', עכ"ל, וכתוב בספר מעלות היוחסין לר' אפרים זלמן מרגליות וז"ל: ומרגלא בפי העולם כי המגיד אמר להב"י שיהי' זריז ומקדים להדפיס חיבר הב"י שלא יקדמנו אחר במדינות פולין ק"ק קראקא שמחבר על דרך זה", עכ"ל, המגיד אמר לו שיעזרהו לגמור חבורו בלי שום טעות, ויתפשט ויאיר עיני ישראל, וגם אמר לו שיקרא שמו "בית יוסף", כי הוא ביתו בעוה"ז ובעוה"ב, – בספר זה קבע הב"י לעצמו כלל של בהזל לאמר: כי להיות שלשת עמודי ההוראה אשר בית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם הלא המה הרי"ף הרמב"ם והרא"ש ז"ל, אמרתי אל לבי במקום ששניהם מסכימים לדעה אחת נפסוק הלכה כמותם, אם לא במקצת מקומות שכל חכמי ישראל או רובם חולקים על הדעת ההיא ולכן פשט המנהג כהיפך, וכתב מרן החיד"א בשם הגדולים, שקבלה הי' ביד רבינו חיים אבולעפיא זי"ע שעל כלל מרן הב"י הנ"ל הסכימו קרוב למאתיים רבנים מובהקים בדורו, ואמרו כי כל מי שיעשה כפסק מרן הרב"י הנה הוא עושה כמאתיים רבנים גדולי העיר,

ג) אח"כ חיבר הספר "שלחן ערוך", לכתחילה חיבה רק כדי שיוכלו לחזור בקיצור על ספר בית יוסף, וכן שישמש כמפתח להבית יוסף, אולם בעולם נתקבל הספר להיות כעמוד הלכה, וגם הוא בעצמו כאשר נוכח בחשיבות הספר ובסייעתא דשמיא המיוחדת שליוותה את הספר והתפשטותו בקרב ישראל, ראה כי מן השמים הסכימו על הספר, לכן אחר שנחתם הספר לא חזר ממסקנותו, גם כשנזדמנו לו ספרים אחרים שלא הי' בידו בעת כתיבת השו"ע, ובגללם הי' מקום למסקנה שונה, גם לא חזר,

כשיצא הב"י והשו"ע לאור העולם נתמלאה כל העולם כולו אורה, ונתקבל בכל תפוצות ישראל, אם כי בתחילה הי' לו קצת מתנגדים, כידוע סיפורו המופלא שמביא החיד"א בשם הגדולים, אודות המהר"י בן לב, שכאשר הופיע הספר בית יוסף גזר על תלמידיו שלא ילמדו בו, מפני שהוא ממעט הבקיאות, מיד אח"כ אירע דבר משונה, עד אז הי' לומד עם תלמידיו בספר הטור וציין על מקורות כל דין ודין, ומעולם לא נעלם ממנו דבר, אחר גזירתו קרה שנעלמו ממנו מקורות הלכה אחת בטור, ולא עלה בידו למצאם, אז אמר לתלמידיו רואני כי מן השמים רוצים שספר בית יוסף יתפשט בעולם, לכו ראו בו, מיד מצאו בו מקור ההלכה, והתיר להם הגזירה, כמו כן הי' מתחילה התנגדות על השו"ע, משום שדבריו נקבעו על הפסקים של גאוני ספרד, אך כאשר צירפו אליו דברי הרמ"א שהוא יצא לישע האשכנזים, אז נסתלקה גם התנגדות זו, והכל ראו בספר הזה ספר היסוד של ההלכה היהודית, גם הרמ"א שנחלק עמו בהלכות רבות בספרו "דרכי משה" ובהגהותיו לשולחן ערוך, כותב עליו בהערכה גדולה "נשיא אלקים אתה בתוכנו אשר מימיו אנו שותים" וכו' חלילה להמרות דברי מכ"ת דמר, וכל החולק עליו כחולק על השכינה, הפמ"ג כותב על הב"י "הלא נודע שחיבורו עפ"י רוה"ק חיבר בלתי ספק",

הגה"צ רבי מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל סיפר ששמע מהרה"צ ר' שמואל העלר זצ"ל רב של צפת ת"ו שללמוד טור וב"י זה מסוגל לאריכות ימים, ומעשה שהי' הרה"צ ר' שמואל חולה אנוש ובא אליו הב"י בחלום ואמר לו שילמד טור וב"י ועי"ז יבריא הגה"צ רמ"ח שלמד כסדר טור וב"י חי פ"ו שנים, הגה"צ ר' שמואל חי פ"ו שנים, והב"י עצמו יש ספק אם חי פ"ו או פ"ז שנים (לד"ב בשם רשא"ל), פ"א בא הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע אצל הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע ואמר לו כי הרה"ק ר' יוסף קארו בא אליו בחלום באלו הימים ואמר לו כי מי שישקוד על חבורו הבית יוסף וילמוד ויגמור בשנה זאת כל הארבעה טורים עם הב"י הוא מבטיח לו שיזכה בשנה זאת למדרגת גילוי אליהו ז"ל, הגה"ק ר' משה בנו של הרה"ק מטשערנאביל שהי' עומד שם בשעת מעשה לקח את הדברים אל לבו וישקוד על לימוד הטור עם הב"י וגמר באותה השנה כל הארבעה טורים עם הב"י וזכה בשנה ההיא למדרגת גילוי אליהו ז"ל (ספורים ומאמרים יקרים, סקוזער).

ד)ספר שו"ת אבקת רוכל ה) פי' על רש"י ורמב"ן על התורה (חיד"א), ו) דרשות על התורה ושה"ש, ז) ספר "מגיד מישרים" סודות שנתגלו לו ע"י המלאך המגיד, וכתב החיד"א בשם הגדולים וז"ל: לפי המשוער בדעתי הקצרה הנדפס הוא אחד מחלק חמשים, ח) פי' על משניות (חיד"א).

י"ג ניסן

הגה"ק רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע הצמח צדק

מתולדותיו

הגה"ק רבי מנחם מענדל מליובאוויטש בעל ה"צמח צדק" נולד ביום כ"ט אלול תקמ"ט בעיר ליאזני לאביו רבי שלום שכנא ולאמו הרבנית מרת דבורה לאה בתו של בעל התניא זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע, בהיותו בן ד' שנים נתייתם מאמו, זקינו הק' לקחו תחת ידו לחנכו ולגדלו, כבר בטל ילדותו החל לכתוב חידו"ת בנגלה ובנסתר ממה ששמע מפי זקינו כשהוא מוסיף נופך משלו, בשנת תקס"ג בא בברית הנישואין עם בת דודו אחי אמו הרה"ק ר' דוב בער מליובאוויטש זי"ע, בעת מלחמת רוסיא–צרפת ברח ביחד עם זקינו הגדול בעל התניא והיה עמו בשעת פטירתו ביום כ"ד טבת תקע"ג בכפר פיענא, לאחר הסתלקות חותנו דודו ביום ט' כסלו תקפ"ח נמנו וגמרו גדולי החסידים להכתירו בכתר ההנהגה, אך הוא סירב בכך, זמן רב עמד בסירובו עד שתקפו עליו הפצרותיהם ונעתר להם, אלפי חסידים גדולי תורה ויראה הסתופפו בצילו ונהננו מזיו אורו וקדושתו.

עת צרה היתה בתקופתו, עידן גזירת ה"קאנטאניסן" שבה חטפו את ילדי ישראל מידי אמם וגידלום עד הגיעם להיות בני כ' כדי לשרת בצבא הצאר הרוסי במשך כ"ה שנים, שם עינו את הילדים עד מוות כדי שימירו את דתם, לדאבונם של ישראל סייעו בידי השלטונות גם יהודים פורקי עול שכונו "חאפערס" שמכרו את עצמם בעד בצע כסף, הצמח צדק מסר נפשו למען הצלת גופם של ילדי ישראל מידי הרשעים חיילי הצאר ימ"ש, והצלת נפשם בשלחו אנשים ללמדם ולעודדם בשמירת התורה והמצוות, שעל פעולות אלו היתה אחת דתו כמורד במלכות, וקירב מאוד את "חיילים" אלו ודלתו היתה פתוחה לפניהם בכל עת, אף בעתים שהיה יושב סגור ומסוגר לפני חסידיו, כמו כן לחם בכל תוקף נגד ה"חאפערס" ולא חת מפני איש, נסתלק לשמי רום אור ליום חמישי י"ג ניסן שנת תרכ"ו ומנו"כ בליובאוויטש, עפ"י צוואתו לא נחרתו על מצבתו הק' תוארי כבוד כי אם שהשיב רבים מעון.

בשעותיו האחרונות עלי אדמות דיבר בקדשו אודות ה"בית יוסף" שיום פטירתו ג"כ חל ביום זה, והרים על נס את כח הכתיבה שניתנה לו ממרום עד שזמנו הספיק לו ללמוד וללמד, לכתוב ולחבר כל כך הרבה ספרים, כשסיים דבריו הפטיר: "באמת אם רוצים יש זמן לכל" ומה נאוו הדברים גם על הצמח צדק בעצמו אשר כידוע היה עט סופר מהיר והיה מרבה מאוד בכתיבת חידו"ת עד שאמרו עליו שהיו לו ששים אלף גליונות מלאים מדף אל דף והעידו שהוא כותב חידושיו בהשבעת הקולמוס, וכמה תואם מליצת החסידים שמצאו סימן לדבר בפסוק (אסתר ג' יב) "ויקראו סופרי המלך בחודש הראשון בשלשה עשר יום בו" הלא המה סופרי המלך, מרן ה"בית יוסף" וה"צמח צדק" שנקראו לשמים בשלשה עשר בחודש הראשון.

י"ד ניסן

הגה"ק רבי אשר מראפשיץ זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' אשר מראפשיץ נולד לאביו הרה"ק ר' אלעזר ליפמאן זי"ע שהי' דר בווארשא והי' צדיק נסתר ומתפרנס מיגיע כפיו ממלאכת החייטות, ולאמו הצדקנית מרת פרומט ע"ה בת הרה"ק רבי אשר הלוי האראוויץ זצ"ל אבד"ק נאראל, (שהי' חתנו של הגאון מהר"ם טיקטין זי"ע), ובן ר' ארי' לייב אבד"ק נאראל (חתן רבי מנחם מאניש – חתן הש"ך), בן ר' אשר אב"ד בעלזא, בן רבי צבי הירש אב"ד לובלין בן רבי זכריה מענדל אב"ד בעלזא (בעל ה"באר היטב" על יו"ד וחו"מ) ולמעלה בקודש, ונקרא שמו בישראל "אשר" על שם זקינו הנ"ל.

חתנא דבי נשיאה

פעם נזדמן להרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע להיות בווארשא, ונכנס לאיזה ביהמ"ד וראה בחור צעיר, בשם אשר, שיושב ועוסק בתורה בהתמדה רבה, הרה"ק מראפשיץ נכנס עמו בשעשועי דאורייתא ומצא חן בעיניו וראה שהוא ראוי להיות חתן לבתו היחידה, שאל את הבחור על עסקי אביו, השיב הבחור שאביו הנו חייט, וביקש הרה"ק מראפשיץ ממנו שיוליכהו לבית אביו כי מלבושו קרוע, וברצונו שאביו יתקננה, הבחור הוליכו לבית אביו והרה"ק מראפשיץ מסר את המלבוש ליד החייט, בשעה שעסק בתיקון הבגד, פנה אליו הרה"ק מראפשיץ ואמר בחנתי את בנך הבחור, והנה הוא בחור הגון, ובאם תרצה להתחתן עמי אזי גם אני מסכים לזה וכשר הדבר בעיני, החייט שלא הכירו, ולא ידע שהוא הרב מראפשיץ, וגם ראה שלבוש במלבוש קרוע כעני, לא נראה העסק בעיניו כלל, ועשה תנועת ביטול בידו ואמר: "פאר מיין אשר וויל מען מיר געבן טויזנט רובל נדן", כי הי' עילוי מפורסם, ענהו הרה"ק מראפשיץ: "ליבער יוד" הלוא אין מבטלים שידוך בידים, והוסיף: לכו ותשאלו נא על זה להרב דעירכם, מה דעתו בזה שהרב מראפשיץ רוצה להתחתן עמכם, כששמע החייט שהוא רב, התחילו דבריו להתקבל באזניו, ותיכף הלך להתייעץ עם הרב מווארשא, כשמעו הרב מווארשא במה המדובר, השיב: "וואס, דער ראפשיצער רב

ווייל זיך מיט אייך משדך זיין לויפט שנעל און טוהט דעם שידוך", וכן הוה שנגמר השידוך בשעה טובה.

בצל זקינו הרה"ק אב"ד לינסק

הרה"ק ר' אשר נתייתם בגיל צעיר ולקחו מחותנו הרה"ק מראפשיץ אל בית אביו הגה"ק ר' מענדל אבד"ק לינסק שיתגדל אצלו ויתבשם מזיו תורתו וקדושתו, הגה"ק ר' מענדל לינסקער הי' נוהג כשאכל פרי הי' משאיר מעט על השולחן, ולא נתן רשות לאף אחד לאכול מהחתיכות שהשאיר, כשהרה"ק ר' אשר בא לגור בביתו לא ידע מזה שאסור לאכול מהחתיכות שהיו מונחים על השולחן, וכשראה חתיכת פרי מונח על השולחן זה כמה ימים אכלו שלא ילך לאיבוד, כשהבחין זקינו הרה"ק ר' מענדל שלקחו את הפרי ושאל לאנשי ביתו מי לקחו, ענה לו ר' אשר שהוא לקחו ואכלו כדי שלא ילך לאיבוד, ענה ואמר לו זקינו דהא הוא לא אכלו אלא שלא ילך לאיבוד, א"כ הוריד את עצמו להיות משרת ומשמש להמאכל, וכי לו יאה להיות משרת למאכל אתמהה.

בצל רבו הק' מלובלין

בעת ההוא נסע הרה"ק מראפשיץ לרבו הק' החוזה מלובלין זי"ע, ובישר לו אודות קשר החיתון שעשה לבתו, כששמע החוזה שהמחותן הנו חיט, הרע קצת בעיניו ואמר בתמיה: "איר כאפט שידוכים אין גאס", לאחר זמן נסע הרה"ק מראפשיץ עוד הפעם לרבו, ולקח עמו את החתן, כשראה אותו הרבי מלובלין אמר להרה"ק: "חכם עדיף מנביא, בעת עריכת השולחן בליל ש"ק לפני ברכת המזון אמר הגה"ק החוזה: "מי נאה לברך", (מנהגו של החוזה הי' שקודם ברכהמ"ז הי' שואל "מי נאה לברך" כלשון הגמ' [פסחים קי"ט:] ואחר כך הי' מכבד) ונתן את הכוס לחתן לברך, בצפרא דשבתא בסעודת היום שאל החוזה שוב: "מי נאה לברך", והרה"ק מראפשיץ הבין שברצון הרבי מלובלין לכבד גם הפעם את החתן, ואחז את שפת חלוקו של החוזה (הרה"ק מראפשיץ הסתופף גם אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, רבו של החוזה מלובלין, ולכן הרהיב עוז בנפשו לעשות כדבר הזה) ואמר: "רבי, מתיירא אני מעינא בישא", וכיבד הרבי מלובלין איש אחר לברך.

הרה"ק מלובלין התבטא אז ברוח קדשו על הרה"ק ר' אשר"ל "אַ כשר קרבן פסח", ובאותו מעמד הי' הרה"ק בעמח"ס ארי' דבי עילאי זי"ע (חתן מרן הישמח משה זי"ע) ושמע אותן דיבורים, אמר שכל ימיו לא ידע פירושו של הדיבור "א שיין קרבן פסח"ל" ורק אחר פטירתו של ר"א שנסתלק בערב פסח נתפרש לו כוונתו.

הרה"ק ר' אלעזר מריישא זי"ע סיפר מה ששמע מהרה"ק מצאנז זי"ע שסיפר הרבה פעמים מה ששמע מהרה"ק ר' אשר מראפשיץ זי"ע שהעיד שראה אצל רבו הק' מלובלין שאכל כזית בשר מקרבן פסח מה שהביא לו אליהו הנביא והיו רואים עין בעין איך שעל שפמו של הרה"ק נטף שומן מבשר הפסח, והי' הרה"ק מצאנז מסיים דאחר שסיפר הרה"ק ר' אשרל מה שראה אצל הרה"ק מלובלין ראו שומן על שפמו של הרה"ק מראפשיץ כאילו אכל חתיכת בשר שומן, והרה"ק ר' אלעזר מריישא הי' מוסיף שגם אצל הרה"ק מצאנז ראו זאת אחר שסיפר הנ"ל.

על כס הרבנות

חותנו הגה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע מינה אותו עוד בחיים חיותו ל"רב הצעיר" בראפשיץ, והיו כמה אנשים שלא הי' זה לרוחם, כי שררה אז עניות במדינת פולין, וגם הי' בהם ממדת הקמצנות, ולא רצו לשלם לו שכרו, בהגיע יום הפורים שלח בעה"ב אחד משלוח מנות לר' אשר"ל עם סכום כסף, ר"א קיבל את המאכלים, אבל המעות שלח לו בחזרה, כי לא רצה לקבלו משום ששמע שהוא מהמתלוננים שאין להם מעות לפרנסו, וחשש שהלה לא נתן בלב שלם, כשהגיע הדבר לחותנו הגה"ק מראפשיץ זי"ע, קרא אותו ואמר לו: "אשר לעבן, ווי אזוי וועט זיך [פלוני] פארענטפערן אויף יענער וועלט, אזוי, (אם הי' לוקח הכסף) וועט ער זיך קענען פארענטפערן אז ער האט געגעבן פאר אשר"ן א גילדן אז ער זאל קענען לערנען, און ער האט געטרינקען עטליכע טעפיל קאווע פארן דאוונען צוליב הכנה", לאחר פטירת חותנו מילא מקומו בראפשיץ.

בפי ישרים תתרומם

הרה"ק מראפשיץ אמר פעם שאצל שלשה צדיקים היו רוב גדולי ישראל משכימים לפתחם, ואלו הם: הרה"ק הרבי ר' אשר"ל מראפשיץ, הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב, והשישי הרה"ק האר' דבי עילאי, כאמור רוב צדיקי הדור נסעו להרה"ק ר' אשר והפליגו ברום מעלת קדושתו ותפארתו וננסה לצטט כאן אחד לאחד:

מרן הק' מצאנז זי"ע

הרה"ק הדברי חיים הי' תלמיד מובהק מהרה"ק הזרע קודש מראפשיץ זי"ע, אחר פטירת רבו נסע להרה"ק העטרת צבי זי"ע וכשנפטר בשנת תקצ"א התחיל לנסוע בצל קדשו של חתנו של רבו הראשון הרבי ר' אשר"ל, גודל הערצה שהי' לו להד"ח להרה"ק ר"א מראפשיץ רואים ממה שכתב במכתב

בזה"ל: "ואין להעמיס עול על אדמו"ר נ"י (נר ישראל) גאון הדור קדוש ישראל מו"ה אשר ישעי נ"י".

הרה"ק מצאנז זי"ע אמר שעל שבת פרה צריכים לנסוע לצדיק הדור, וכשנסתלק רבו המובהק הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ התחיל לנסוע לפרשת פרה לחתנו הוא הרה"ק רבי אשר'ל, ואחר הסתלקותו נסע להרה"ק הרבי ר' הערש מרימינוב זי"ע.

הרה"ק מצאנז לא קרא את רבו מראפשיץ 'רבי' אלא "דער הייליגער רב", וכשהכתיר הרה"ק מראפשיץ זי"ע את חתנו ל"רב הצעיר" התחיל לקרות את רבו "דער אלטער רב".

הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע

גם הרה"ק ר' שלום מקאמינקא נסע עם ידידו וריעו הרה"ק מצאנז זי"ע לאחר פטירת רבם לחתנו הרבי ר' אשר'ל, במכתב בפרשת הרבנות מברעזאן כותב הרה"ק מצאנז לידידו הרה"ק ר' שלום בזה"ל: אולם גודל אהבתו לבית אדמו"ר הרב דק"ק ראפשיץ נ"י ויופיע, אהבה בל ימוט לנצח.

הרב מלימנוב זצ"ל סיפר מה ששמע מרבו הרה"ק ר' שלום זי"ע מה שאמר על רבו הרה"ק ר' אשר'ל בזה"ל: "ווייסט וואס איך וועל דיר זאגן אין יראת שמים איז ער א יחיד בדורו, ווייסט וואס נאך איך וועל דיך זאגן, די גרעסטע יראי שמים דרייען זיך דארט, ווייסט וואס נאך איך וועל דיר זאגן, אז מען רירט נאר אן די קלאמקע איז שוין מסוגל צו יראת שמים", ולפני שהגאון מלימנוב חזר על דברי רבו לבניו אמר להם בזה"ל: "קינדער ציילטס די דבורים".

הרה"ק משינאווא זי"ע

רבו הראשון של הרה"ק משינאווא הי' הרבי ר' אשר'ל והי' מרגלא בפומי' לומר: "שכל זמן שהרבי ר' אשר'ל היה בעלמא הדין היה די בו בלבד, ולא הי' צריך לעוד "רבי" ואותו הי' קורא בשם "רבי" סתם, ומתאר אותו בשם מורי, ועיין בדברי יחזקאל (בליקוטים על שבת) וז"ל: "אמר מורי הקדוש מוהר"ר אשר זלה"ה מראפשיץ.

הרה"ק משינאווא נסע עוד כשהי' ילד להרה"ק ביחד עם אביו הק' הד"ח כפי שמזכיר בספרו דברי יחזקאל (פ' משפטים) וז"ל: כד הוינא טליא הייתי עם א"א הגה"ק זלה"ה משובתי ש"ק בק"ק גארליץ אצל הרה"ק מוהר"ר אשר זלה"ה מראפשיץ, שמעתי מפה קדשו שאמר הרבה פעמים עב"ד עבר"י ג' משי"ח, ויותר לא שמעתי מפני שהייתי אז רך בשנים ולא יכולתי לדחוק עצמי ולשמוע כל מה שאמר בפי' הכתוב הנ"ל, עכ"ל.

פע"א כשהרה"ק משינאווא זי"ע הי' בדביקות גדול ונשתנה צורתו עד שהי' נראה כמתעלף, והיו שם חסידים שנבהלו ורצו לעשות דבר מה להשיב נפשו, וכשחזר צורתו לאיתנו נענה ואמר שרבו הרה"ק מראפשיץ כשהי' בגודל הדביקות הי' נראה כגוסס ממש ר"ל.

סיפר הרה"ק משינאווא שהי' פע"א עם רבו הרבי ר' אשר'ל בעת שאיבת "מים שלנו" ראה עמודא דנורא, ופ"א אמר הרה"ק משינאווא על ר' אשר'ל: "איך האב געקענט א רבי'ן וואס קיין תורה האט ער נישט געזאגט אבער די בני מעים האבען זיך אים געווארפען פאר פחד.

הרה"ק בעל הקול ארי'

הקול ארי' הי' דבוק ומקושר להרה"ק ר' אשר וכשהי' נוסע לראפשיץ הי' נשאר שם לארבעה שבועות רצופות, וסיפר שהי' אוכל עם הרה"ק בבוקר ובערב מקערה אחת, פעם נסע מאוהעל (שגר שם אחר חתונתו) עם אחוזת מרעהו לראפשיץ, וכשיצאו מהעיר אוהעל רדף אחריהם כלב גדול וחרץ עליהם לשונו, ענה הקול ארי' לחבירו דידוע דמתנגד על צדיקים נשמתו נעשה מגולגל בכלב, ואנו נוסעים עכשיו לצדיק, ובטח שיש בהכלב גלגול ממתנגד ומשום הכי הוא צועק אחרינו, וכשאך גמר הקול ארי' לומר דברו נסע העגלה על הכלב ונהרג, ושוחחו החסידים שמן הסתם הי' לו תיקון, כשהגיעו לראפשיץ ונכנסו ליקח שלום ענה להם ר' אשר: "יונגעלייט ווייסט איהר וואס די וועלט זאגט אז מתנגדים ווערן מגולגל אין הונט, איז אמת".

מרן הישמח משה זי"ע

הנגיד החסיד מו"ה פנחס מדאראג ז"ל נסע בכל שנה לראפשיץ, ובכל פעם שנסע לראפשיץ שבת בשבת שלפניו באיהעל אצל הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע, פ"א כשהיה באיהעל ראה שם איש אחד ושאל עליו מי הוא זה, ואמרו לו שהוא מארץ בעהמען ובא עד איהעל עם הקארב זכוכיות על ראשו למכור, וכאשר ראה את הרה"ק ואת עבודתו עלה על דעתו לעשות תשובה, ונכנס לבית הרה"ק וסיפר לו ממעמדו, וביקש ממנו שיתן לו תשובה, וכאשר דיבר ר' פנחס עמו והוא סיפר לו והתנצל לפניו שאין בכוחו לקיים את כל אשר צוה עליו הרה"ק, אמר לו ר"פ שיבא עמו להרבי ר' אשר'ל מראפשיץ והוא יתן לך תשובה קלה מזה, וכן היה שר' משה הבעל תשובה נסע עם ר"פ, וכשבאו לפני הרה"ק מראפשיץ אמר ר"פ: "רבי איך האב איך בעברענגט א דייטש'ער קרבן" (כי ר"פ הי' בעל הלצה), הרה"ק שאל על האיש הזה, והאיש הזה הציע לפני הרה"ק התשובה אשר היה לו בכתב מן הרה"ק מאיהעל, וכאשר ראה הרה"ק מה שכתב הרה"ק מאיהעל,

שאל אותו שיספר לו ויציע לפניו החטאים שעשה, וסיפר לו והיה די לשמוע, ענה הרה"ק בזה"ל: "איך וייס נישט וואס דער איהעלער רב דענקט זיך, אויף אזעלכע גרויסע חטאים האט ער געגעבן אזוי א קליינע תשובה", וכאשר שמע ר' משה את דבריו פרחה נשמתו ממנו ונתעלף, אמר הרה"ק הלא חטאת לפני מלך מלכי המלכים, ומה יועיל לך כל התעניתים והמקואות והגלגול שלג אשר צוך הרה"ק מאיהעל, הלא אפ' אם תהרוג אותך לא יועיל לך, עצתי שלא תתענה כלל, כי בזה לא יכופר לך, ענה ר' משה בבכיה רבה, רבינו אומר לי שלא אתענה "דאס הארץ טוט מיר אבער וויי אויף דעם וואס איך האב געזינדיגט", ענה הרה"ק "וועז דיר וועט וויי טין דאס הארץ זאלסטו טרינקען שטארקן בראנפין", וסיפר מעשה אחת: לפני כבוד חותנו הק' ר' נפתלי זי"ע בא פ"א איש לקבל תשובה, וצוה לו להתענות כמה וכמה ימים, והבעל תשובה לא היה יכול לכתוב, שרטט לו הרה"ק כמו שהיו משרטטים בבתי משתאות על הקורה 1 – זה יום אחד, 11 – זה שני ימים, 0 – זה הפסקה של שלשה ימים, X – זה כו"כ ימים, והאיש הלך לביתו וכתב את הנ"ל על הקורה שבביתו – 1 – 11 – 0 – X – והתחיל להתענות, וכאשר התענה יום אחד מחק נומער 1, וכאשר עשה עבירה כתב מספר 1, וכן עשה תמיד מחק וכתב, מחק וכתב, והקרייץ היה תמיד עומד על מקומו שהי' עושה עבירות וחזר ושרטט על הקורה את הנאמערין, לכן אמרתי אני בלבי שלא לצוות להבע"ת להתענות רק שלא לעשות עבירות, והאיש ר' משה נשאר שם איזה שבועות ואחר כך שלח אותו בחזרה לרבו הק' לאיהעל, וכאשר בא לפני הרה"ק מאיהעל ונתן לו שלום, שאל אותו היכן הי', ואמר לו שהי' בק"ק ראפשיץ, אמר הרה"ק הישמ"מ לפני אנשי שלומו: "אזוי ארויס צו נעמען איין נשמה פון איין יוד און זי אויס צו וואשן".

מרן הייטב לב זי"ע

מרן הייטב לב הי' תלמידו של הרה"ק ר' אשר"ל ונסע לעתים תכופות לראפשיץ וגם מביאו בספריו הקדושים, וסיפר רביה"ק זי"ע שפעם ראשונה שנסע לראפשיץ הי' עוד בחיים חיותו של הישמח משה, שפעם הי' הרה"ק ר' אשר"ל במרחץ סאבראנץ על איזה שבועות, והייטב לב השתוקק מאוד לנסוע אליו, אמנם פחד מהקפדת זקינו וביקש מהרופא שהי' רגילים להשתמש בו בעת צרה שלא תבא שיאמר עליו שהוא חלש, וצריך לשהות איזה שבועות בסאבראנץ שנמצא שם רופא גדול, וכן הי', ונסע הייטב לב לרבו הרה"ק ר' אשר"ל, ולימים אמר שלא הי' שקר כי הרה"ק מראפשיץ הוא רופא נפשות, הייטב לב נהנה מאוד מקדושתו של הרה"ק ר' אשר"ל, ומכיון שרצה עוד לנסוע אליו ובכדי שיוכל ליסע בלי לחוש על הקפדת זקינו התחכם וביקש מהרה"ק ר' אשר"ל דכשיסע לביתו יעבור דרך אוהעל להתראות עם זקינו, כי ידע שבאם זקינו יכיר את הרה"ק בודאי יהי' לו הנאה שנכדו משתוקק לנסוע אליו, וכן הי' שהרבי ר' אשר בא לאוהעל וזה בפרשת ראה והישמח משה עשה סעודה לכבודו, ונאספו המונים מהעיר שהיו רובם מתנגדים, ולא התנהגו בדרך ארץ ודיברו ביניהם בקול ובשחוק, ופתאום עמד הרה"ק ר"א ואמר: "כתיב בפרשת השבוע "ראה אנכי" קוקטץ מיך אן אין איך קוק ענק אן וויא מגושם איר זענט", והייטב לב בשמעו הדברים נבהל מאוד כי פחד שזקנו יקפיד על שהתבטא כ"כ בחריפות נגדם, (כי ר"א הי' בגדר אברך לגבי הישמח משה כי הישמח משה הי' קשיש גם מחותנו הרה"ק מראפשיץ), וברח הייטב לב והתחבא, ואח"כ שמע הייטב לב שזקינו מבקשו, וכשבא אליו אמר לו: רציתי להכיר לך טובה שהבאת אצלי את הרב מראפשיץ, וכי נהניתי מאוד ממנו כי הוא ירא שמים, והי' רגיל רביה"ק זי"ע לסיים "היינט מען זאל דאס זאגן אויף א רבין וואלט ער זיך באליידיגט".

הרה"ק ר' אשר"ל העריץ את הייט"ל והפליג בשבחו, ואמר עליו שהוא גוף קדוש כמובא בתהלה למשה, גם נשדתכו ביניהם כמה פעמים שבנו של הייט"ל הגה"ק ר' אברהם אהרן זצ"ל מקאלבסוב הי' חתן הגה"ק ר' יחיאל מקאלבאסוב זי"ע בן הרב ר' אשר וכן מרן הקדושת יו"ט הי' בזו"ר חתן הה"ק ר' מנשה בנו של הרבי ר"א, בעת שהי' הייטב לב במחיצתו בסאבראנץ צוה לשאול כל השאלות להייט"ל, פ"א הי' שם איזה שאלה והרה"ק משינאווא רצה להחמיר והייט"ל הכשירו אמר הרבי ר"א שאם הייט"ל מכשירו הלכה כמותו.

וחיל ורעדה יאחזון

אצל הרה"ק רבי אשר שרר פחד גדול על כל המסתופפים בצלו, וסיפר הרב משימלוי בשם זקינו הקול ארי' שעל אף דאצל הרה"ק ר' אשר"ל הי' כל הפתחים פתוח, עם כל זה הי' העולם עומדים מבחוץ ולא הרהיבו עוז ליכנס אליו, מגודל המורא והפחד ששרר שם.

פעם כשהי' ברימינוב על היארצייט של הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימינוב זי"ע, ונשאר ציבור גדול על שבת אצל הרבי ר' הערש מרימינוב שישב בראש צדיקי הדור, בשעת עריכת השולחן הי' רעש גדול מהעולם, והרבי ר' הערש עמד ממקומו וצעק "שאַ, שאַ, דרך ארץ", ולא הועיל, גם הרה"ק ר' שמעון מיערוסלאב זי"ע עמד וצעק בלש"ק: "היטלייעס היטלייעס שאַ, שאַ, שבת היום", ולא שקטו הציבור, הרבי ר' אשר"ל התחיל לסלסל בשערות זקנו והתחיל לזמר שבת היום בקול נמוך כמזמר לעצמו, ומיד נפל אימה על כל העולם עד שהי' נדמה כי אין אף אחד בבית.

אצלו בבית מדרשו התפללו בשויט"ט בדביקות גדול ובכח אמיץ והאריכו ביותר בעת פסוקי דזמרה וברכת אהבה רבה, ובחג השבועות נמשכה ערך ב' שעות אמירת "אהבה רבה", וכל המתפללים עמדו בדביקות גדול וטליתים על

פניהם, אחר תפלה הלך הר"א אצל החסידים אשר התפללו שמה והגביה טליתו של כאו"א והביט בפניו, ומי אשר תפלתו לא הוטבה בעיניו אמר לו, לא היית כדאי להיות פניך מעוטף עם הטלית.

עינים צופיות

כדאי לציין עובדא שהגה"ק משינאווע זצ"ל סיפר בעצמו: בהיותי אברך סמוך על שולחן חותני זקני בעל ישמח משה זצ"ל בעיר איהעל יצ"ו נסעתי פ"א על ימים נוראים לראפשיטץ, והייתי שם עד אחר סוכות, ובאסרו חג הסוכות בא אדמו"ר לביהמ"ד ושאל אם אין כאן אנשים מאונגארין והראו לו עלי, ושאל אותי לא שמעת איזה דבר מפרעשבורג, ואמרתי לא שמעתי דבר, ולא הבנתי על מה הדברים ירמזון, וביום שלאחריו בא עוה"פ לביהמ"ד ושאל אם לא נשמע איזה דבר מפרעשבורג ולא הבינו כלל כוונתו ולא השיבו דבר, ואח"כ נודע שביום זה נפטר החתם סופר בפרעשבורג והבינו למפרע מה היתה שאלתו.

פ"א היה הרה"ק משינאווא מיסב אצל שולחנו של הרה"ק ר' אשר"ל בראפשיץ, והיה לו רצון לברך ברכת המזון על הכוס, כי לא היה אז בקו הבריאות וכידוע מזוה"ק שזה סגולה לרפואה, אבל חשב שלא יתמלא רצונו כי ישבו כארבעה או חמשה צדיקים סמוכים יותר לראש השלחן, אולם הרה"ק ר' אשר"ל תפס מחשבתו וכיבדו לברך כרצונו.

מסופר על אחד מתלמידיו מגדולי התורה נתקנא בכמה צדיקי הדור שהם יושבים במנוחה ומיחדים יחודים עליונים כשהם מעשנים כמה שעות, והרהר אותו רב אולי אעשה גם אני, והחליט להתיעץ עם רבו על הדרך החדשה בעבודת ה' אשר הוא רוצה לעבוד, ונסע לראפשיץ, וכשנכנס נתן לו רבו שלום וטרם התחיל לדבר אמר לו הרבי ר' אשר הנה אגיד לך תורה כתיב " אלה תולדות נח" רצ"ל "אלה" שהוא עבודה זרה כענין "אלה אלהיך ישראל" הוא "תולדות נח", תוצאה ותולדה ממנוחה והבטלה ואת "נח איש צדיק" הרי עינינו רואות שיש בדור צדיקים שיושבים במנוחה ומיחדים יחודים במקטרתם, הנה "את האלוקים התהלך נח" המנוחה שלהם ג"כ את האלוקים, אבל אתה אל תעזוב דרכך הקודש להתמיד יומם ולילה בלימודך ולהפיץ תורה ברבים.

ריח ניחוח

פ"א ישב ר' ישראל מבארנוב זצ"ל (חתנו בזיווי"ר של ר' לייב מסאסוב זי"ע) אצל הרבי ר"א וישבו אז אנשים גדולים ועסקו בשיח סוד, וכרגיל באמצע השיחה הריחו טאבאק, וברגע שהוציא את קופסת הטאבאק שלו שאל למי יש כאן טאבאק כל כך טוב, והושיטו כולם את הטאבאק שלהם כי לא ידעו למי מכוין וגם ר' ישראל נתן את שלו וידע בלבו על מי הוא מכוין אבל עשה עצמו כאילו לא ידע, ותיכף כשנתן הקופסא שלו שאל את ר' ישראל אבקשך תגיד לי גופא דעובדא היכא הוה אמר ר' ישראל שהקופסא יש לו ירושה מהרבי ר' משה לייב מסאסוב זי"ע אמר לו הרבי ר' אשר שתיכף כשהוצאת מקופסא האט עס מיך צולעטשעט (בילבל) דעם מח.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בחורף האחרון עלי אדמות הראה להרה"ק מצאנז ולהרה"ק ר' ארון מקראקא בן הרה"ק בעל "מאור ושמש" זי"ע בלוח השנה שבערב פסח כתוב ת"ב (הכוונה על תענית בכורים) ושאל למה כתוב תשעה באב, אמר ולא פירש, ואכן בערב פסח בשנת הר"ת עולם עלה לגנזי מרומים, ומנו"כ שם בראפשיץ.

וזה אשר נחרט על מצבת קבורתו: "כתר שם טוב אלופינו אדונינו מורינו ורבינו שר ונשיא אלקים בתוכינו, רב פעלים מקבצאל ומדריכינו, מורה דעה לעם עדתינו, שמועה יבין לעם קדשינו, עוז אביון יראתו לעינינו, מלהיב נפשות ישראל וכללותינו, הלא למשמע אזן דאבה נפשינו, בהלקח מאתנו עטרת ראשינו, גאון עוזינו, כבוד אדונינו מורינו ורבינו, הרב הגאון הקדוש אור ישראל וקדושו תוחלת תקותינו, ומרפא נפשינו כליל קדושתינו, כבוד קדושת שמו מו"ה אשר ישעיה בן הרבני מו"ה אלעזר ליפמאן זלה"ה, נפטר ערב חג המצות שנת תר"ה לפ"ק".

כאשר הגיעה השמועה על הסתלקותו למחותנו הרה"ק רבי יוסף מדאמבראווא זי"ע – היה זה ביו"ט ראשון של פסח – ובליל יו"ט שני לאחר עריכת הסדר, נהג לומר שיר השירים עם הציבור פסוק בפסוק, ובאמרו את הפסוק "אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני" נענה אותו צדיק מדאמבראווא ואמר: "האוהב ישראל מאפטא זי"ע ביקש שיזכירו לו לאחר פטירתו לאחר עריכת הטהרה את הבטחתו שירעיש בשמים על צרות ישראל, ובעווה"ר עדיין אנו בגלות, ובכן עלינו לבקש ולהתפלל: אם תמצאו את דודי – הוא הצדיק, בשעה שזוכה לנועם העליון, אנא הזכירו לו, כי חולת אהבה אני, וזקוקים אנו לישועה.

השאיר אחריו את בניו הצדיקים רבי מנשה מראפשיץ בעל "לחם שמנה", רבי מנחם מענדל מגלוגוב חתן ה"אור לשמים" מאפטא, רבי אהרן מרימינוב, רבי פייבוש מברעזאן בעל "שפת אמת".

הרה"ק ר' אשר מראפשיץ לא חיבר ספרים, אך שלושים שנה לאחר הסתלקותו, ראה אור לקט מתורתיו בשם "אור ישע", ובו נקבצו רק חלק זעיר מאוצרות מחשבתו העמוקים.

שבת הגדול

וכל שבתות השנה מקורן ומבוען הוא משני שבתות שבשנה היינו שבת הגדול ושבת תשובה והם הראשים לכל שבתות השנה.

(אוהב ישראל רצ"ו)

◆◆◆

ביראת ה' כל היום בגימ' שבת הגדול כי אז צריך שיהיה לאדם כל היום יראת ה' כמו ביוה"כ כי יום זה נחשב כמו יוה"כ והרמז כי שבת הגדול נחשב כיוה"כ כי ביוה"כ נאמר שבת שבתון והנה שבת הגדול עם האותיות הגימ' שבתון.

(חסד לאברהם ע"ג)

◆◆◆

ושבת הגדול הוא שבת תשובה רק שהיא בבחי' אהבה שצריך כל אדם לשוב להשי"ת בתשובה.

(שפת אמת)

◆◆◆

והשבת שקודם יו"ט היא הכנה ליו"ט והוא הכנה דילי' להתרחק מהרע ולהתקרב לטוב.

(בית אהרן)

◆◆◆

ומצטרפין כל שבתות השנה מפסח ניסן עד ניסן ונעשה שבת אחת שאם ישראל משמרין שבת אחת נגאלין ועתה שבא זמן גאולה אולי נזכה ע"י שמירת השבת להגאל.

(חידושי הרי"ם)

◆◆◆

השבת הזה גדול בחסדו יותר מכל שבתות השנה לכך נקרא שבת הגדול שגדול מכל שבתות השנה.

(דעת משה)

◆◆◆

טעם לקריאת שבת הגדול וליה"כ קורי' לו ג"כ יום הגדול יומא צמא רבא הענין הוא כך כי כל מצוה בעידנא דעסיק בה מגינא ונמשכת כל אותה היום ע"ד ברוך ה' יום יום אך אם עבר יומו כבר בטל קרבנו ולהיות כי כפרת יוה"כ נמשכת גם כל הד' ימים שבין יוה"כ לסוכות ואז נקרא יום א' לחשבון עוונות וגם אז מתכפר ע"י ד' מינים כיודע וגלות מביתו לסוכות לכן מתחשב יוה"כ כיומא אריכתא ומתארך עד יום א' של חג ולכן נקרא יומא צמא רבא, כי כן הוא ממש עת צאת בנ"י ממצרים ורצה הקב"ה לזכות את ישראל שיהי' זכות השבת כלולה עם גאולתם ע"כ התחיל בלקוחת הפסח ביום השבת שלפניו ולא נגמרה מצותו עד ליל ט"ו אחרי אכלו ונמשכה קדושת שבת ההוא עד אז וכן בכל שנה בהגיע עת דודים מתעורר האור ההוא והשבת הסמוך לפסח מלפניו ממשיך אורו עד יו"ט הראשון ומתאחד עמו וה"ל יומא אריכתא לכן לו נאה להקרא שבת הגדול ומשום כן יום ט"ז ניסן הוא מחרת השבת באמת.

(חתם סופר)

◆◆◆

וכן הוא תמיד אפי' אינו חל בעשור לחודש אך מפני שהוא השבת לפני חג הפסח שאז נתעורר מידתו של אברהם בחי' החסד וא"כ כל החסדים ההם יורדים בשבת הקודם לכן נקרא שבת הגדול.

(תפארת שלמה ק"ט ע"ב)

◆◆◆

עכ"פ רואין אנו בזה דבערב שבת הוי זמן מוכשר מאד שיתעורר האדם למשמש בבגדיו ולפשפש במעשיו וא"כ קל וחומר בערב פסח שהוא על שם הדילוג ופסיחה בוודאי שזמן כזה צריך כל איש ישראל להתעורר ולחזור בתשובה על כל חטאיו היינו גם על חטאים כאלה שבכל השנה אינו מאמין בעצמו שיתקבל תשובתו עליהם מ"מ כעת יתקבלו בתשובה כי שבת זה הוא שבת שלפני הפסח שאז מתעלה כל אחד משיראל שלא בסדר המדריגות על דרך הקפיצה והדילוג וממילא שפיר הוי זה שבת גדול מאד כי בו נתעלה האדם במדריגתו ובתשובתו ביודעו שאחר השבת הזה באים הימים והלילות המאירים מחג הפסח.

(מהר"ם ט"ב ס"ג שבה"ג תשמ"ד)

◆◆◆

ע"כ קבלו ההארה גדולה הזו להאיר להם בששת ימי המעשה ומה"ט נקרא שבת הגדול וכמו"כ בכל אדם ובכל זמן וכל מקום אם יזכה לבחי' תשובה מעולה יקבל ההארה ההוא לזכות לבחי' שבת הגדול.

(מהר"י ט"ב י"ג)

הכנה לפסח

ואחד מעיקרי העבודות בימים נעלים האלו היא שיתפלל כל אחד וישפוך שיחו לפני יוצרו קונו ובוראו שיזכה לקבל נועם זיו קדושת הימים האלו, ס'גייט אזוינע ליכטיגע טעג צריך להתפלל אל ה' שיהא במעט אמת, כי אח"כ הלא מתבלבלים אבל מקודם הרי אפשר להתפלל שיהא במעט אמת.

(בית אברהם)

◆◆◆

וזה אמרם ז"ל שואלין ודורשין שאנחנו מבקשים ודורשין מהשי"ת שיהי' עמנו ולעזור לנו בכל מעשינו ויהי' נועם בליבנו בכל עבודות ומעשים שנעשה בחג.

(עבודת שמואל)

◆◆◆

ואחר כל העצות אין עצה כהמבקש ומתחנן לפני השי"ת ובוטח ושוען עליו ועל חסדיו ועל גודל אהבתו לעמו ב"י.

(יסוד העבודה)

◆◆◆

והימים האלו מסוגלים מאד לתשובה ואין הדבר תלוי אלא בידינו, כי כל החודש הוא זמן התשובה וזה אור לארבעה עשר היינו כל הארבעה עשר יום מחודש הזה נקראין אור.

(חסד לאברהם)

◆◆◆

וימים הללו מוכנים גם עתה שהוא שעת הכושר לטהר את נפשותינו כאשר כל בנ"י עסוקים בהגעלה וטהרת הכלים בימים האלו ומנהג בנ"י תורה ומתעורר כח טהרה מלמעלה.

(שפת אמת)

◆◆◆

ובפרט צריך לנצל את השתי השבתות הראשונים של חודש ניסן, והוא זמן תשובה לכל לתקן פגם העוונות ע"י אותן השבתות וזהו שאמרו ז"ל שאלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין שרומז שע"י השני השבתות יכולין לתקן המעשה והמחשבה.

(מאור ושמש)

◆◆◆

בוודאי החי יתן אל לבו לנצל כל רגע ורגע מימים הנשגבות האלו, ואל יאמר אדם הן אני טרוד בהכנה דרבה להכין צרכי החג, והן לא נשאר לי רק זמן מועטת מכל היום לזון את נשמתי בלימוד התורה ועבודת ה', אלא תדע כי ימים אלו יקרי ערך שעה ליום יחשב.

(אבני נזר)

◆◆◆

ובימים האלו כאשר בני ישראל טורחים בטירחא יתירא בהכנה דרבה להכין צרכי החג ומהתיקונים הגדולים איך ובמה ליכנס ביו"ט הקודש הזה ויש קבלה בידי כל טורח שאדם מטריח את עצמו לכבוד יו"ט של פסח והוא עייף ויגע בהטורח ההוא אזי בעסק הזה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם, והעוסק בטירדת מצוה של ימי הפסח הוא מתקן תיקון הוצאת ז"ל, והלב יודע מרת נפשו, ע"י מוטל על כל אחד לתקן מה דאפשר.

(קב הישר)

◆◆◆

וראש הכל חיוב על האדם לכוין קודם כל דבר שעושה בשביל החג ויאמר בפה מלא שעושה זאת לעשות נח"ר להבורא ית', וכמו"כ יכוון שיבער הקב"ה היצה"ר מליבנו ואל יסית אותנו להדיחנו מעבודתו ית' ולדבק ליבנו בהשי"ת באמת ובתמים, ונכון ללמוד לבית ישראל להיות מגעילין ומלבנין את הכלים מפני החמץ שיכוונו שכמו כן יבער הקב"ה היצה"ר והרשעה וכו', ומנהגן של ישראל תורה היא לגרר הכתלים והשלחנות והספסלים וכו', וכמו כן יגרר הקב"ה את כל הנגעים הבאים מסט"א.

(קב הישר)

◆◆◆

ומובן מאליו שבימים האלו שהם מלאים טרדות היצר בא בתכסיסים שונים להפילו לרדת שחת והוא ע"י שיכשל ח"ו בכעס, ומובא מהרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע שי"ע עבודת ההכנות לפסח יכולים להגיע לרוה"ק רק הכעס מעכב את זה", "וצריך אדם לשבר את המדות הרעות לבל יהי' כעסן בשום אפון ובפרט בימים הללו שיש טירחא גדולה צריך ליזהר שלא יכעוס.

(תולדות אהרן)

◆◆◆

ומי שאנו מייגע א"ע בעשיית המצוות אינו יכול להרגיש טעם מצה.

(מנחם ציון)

◆◆◆

והזמן גורם שביומי ניסן עת לעשות לבקש על הפרנסה שלא יהי' להם טרדות כל השנה.

(תפארת שלמה)

◆◆◆

ויש בימים האלו כח מיוחד לקבל התפילות שהם בחינות עשרת ימי תשובה דעשרה ימים אלו הם כנגד ימי תשובה.

(שם משמואל)

שבת הגדול

טעמים נפלאים ע"ד הפרד"ס על שם 'שבת הגדול'
ומנהגי ישראל קדומים ב'שבת הגדול'

'שבת הגדול' כי היתה הראשונה מימי אבות שלא היו צריכין לעשות שום מלאכה

טעם למה קוראין לשבת לפני חג הפסח שבת הגדול אענה גם חלקי לכבוד התורה ולכבוד השבת שבת כלה, ועת לכל חפץ ופטטייא דאורייתא טבין. ידוע אשר חכמים הראשונים דרשו וחקרו להוציא הלכה לאמתו, בענין האבות, מימות אברהם, שקיימו התורה בתורת נדבה עד שלא ניתנה, אם יצאו מכלל בני נח בין להקל ובין להחמיר [או שרק לחומרא יצאו מכלל בני נח]. ועי' בס' פרשת דרכים (דרך האתרים דרוש א') שהדבר הזה היה מחלוקת קדומה בין יוסף ובין אחיו שבטי ישורון. והדבר הזה תלוי ועומד ברפיון בין הפוסקים ראשונים, ויש סברות לכאן ולכאן.

כללו של דבר, כפי הנראה, מימות השבטים היתה הלכה זו בספק, ולא איפסק הלכתא כמאן, וצ"ל דגם האבות היו מסופקים בזה, דאי לא תימא הכי למה היו מחולקים שבטי ישורון עם יוסף, הרי יצחק ויעקב ובית דינם קיים יבואו וישאלו את פיהם כו', ממילא היחידי סגולה שהיו מקיימים התורה בכל דור מימות האבות, הנה שמרו ג"כ את השבת, [אך] בהכרח היו צריכין באיזה רגע מהשבת לעשות איזה מלאכה, כי הלא מדאורייתא בן נח ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:).

והנה, ביום השבת הזה בעת צאתינו ממצרים היה יום עשור לחדש (עי' שבת דף פז: תד"ה ואותו) וצוה הש"י ליקח בו ביום את הקרבן פסח, דפסח מצרים היה מקחו מבעשור (שמות יב, ג) והנה נאמר (שם כא) 'משכו וקחו לכם צאן', והנה דקדקו בזה מהו משכו וקחו, גם מה יורה תיבת לכם, ופירש הרב הקדוש החיד"א בס' "ראש דוד" (פר' בא) ע"פ דברי הרב בעל "מחנה אפרים" (קנין ומשיכה סי' ב) דבקניות האדם חפץ למצוה דאורייתא, כגון אתרוג, אינו קונה במשיכה לבד דהוא קנין מדרבנן וצריך ליתן כסף דהוא קנין מדאורייתא, וכתב ע"ז החיד"א, דהוא הדין בכסף בלא משיכה ג"כ לא קנה למצוה, דכיון דתקנו רבנן דכסף לא קנה, הנה הפקר בית דין הפקר (יבמות פט:) א"כ תרווייהו בעינן כסף ומשיכה, וזה פירוש הכתוב: 'משכו וקחו לכם' וגו', משכו במשיכה, וקחו בכסף [כדכתיב: שדות בכסף יקנו (ירמי' לב מד) וילפינן (קידושין ב.) קיחה קיחה משדה עפרון], לכם היינו שיהיה שלכם ממש, ושחטו הפסח מצוה דאורייתא, על כן בעינן תרווייהו. עכתו"ד הרב הנ"ל, וכבר חש לזה הדין הרב הגאון מוהר"ר זלמן מרגליות מבראד ז"ל (מט"א סי' תרכה ס"ק ז).

והנה, בקניית הגוי יש מחלוקת (ע"ז עא. תוד"ה רב אשי) רש"י ס"ל דקונה במעות ולא במשיכה, ור"ת ס"ל משיכה קונה ולא מעות. על כן פסקינן בשו"ע (יו"ד סי' שכ ס"ה) דמספיקא עבדינן לתרווייהו לענין לפטור מן הבכורה, אבל זה ודאי דמדינא בבן נח רק קנין אחד קונה, או כסף או משיכה. והנה ליכא ספיקא קמיה שמיא, ומדאמר משה על פי הש"י: משכו וקחו לכם דתרווייהו בעינן, על כרחך דשוב אין להם דין בני נח ודינם כישראל ממש כו', וכיון שיצאו מכלל בני נח היו רשאין לשמור ולשבות כל יום השבת כמצותו, ושוב לא היו צריכין לעשות איזה מלאכה בשום שעה מעתותי היום, ולא היה כיום השבת הזה שבת גדול לפניו, כי עד עתה לא היה להם באפשרי לשבות כל כ"ד שעות השבת, ממילא ראוי ונכון לקרוא לשבת הזה שבת הגדול, הבן הדבר ופטטיא דאורייתא, והבן.

בני יששכר (ניסן מאמר ג סי' א)

טעם חשוב ונחמד לשם 'שבת הגדול' מגדול ספרדיי

למה נקראת השבת שלפני פסח 'שבת הגדול' התורה אמרה (ויקרא כג, טו) 'וספרתם לכם ממחרת השבת', ובא לנו בקבלה אמיתית כי שבת האמור כאן אינו שבת בראשית כי אם יום טוב של פסח ולא כמו שטעו בימי בית שני אשר פרה הזדון וצין מטה רשע והכחישו הקבלה באמרם לעולם עצרת אחר השבת, באמרם כי מחרת השבת האמור בתורה הוא שבת בראשית. "אשר לזה נראה לי שהנחיגו מימי עולם לקרא לשבת שלפני הפסח 'שבת הגדול' להודיע לבני אדם כי יש יום אחריו סמוך ונראה שנקרא שבת ואינו גדול כמותו, והוא יום טוב ראשון של פסח שנקרא ג"כ שבת בתורה, וטעם זה דאמרן הוא יציב ונכון. הובא בשו"ת שמן המור להג"ר מרדכי רובייו זצ"ל

בספה"ק בני יששכר חודש ניסן מ אמר ג שבת ה גדול מצאתי ראיתי טוב טעם בשו"ת שמן המור (מגאוני חברון, ליזורנו תקנ"ג, יו"ד סי טו) בשם גדול ספרדיי אחד נקרא הרב מהר"י זאבי (אורים גדולים ו', לימוד כ"ד) ולדעתי הטעם זה הוא חשוב ודבר נחמד.

בני יששכר, אורים גדולים

'שבת הגדול' שהחלו לעשות תוספת שבת קודם בין השמשות

טעם למה קורין לשבת שלפני הפסח בשם "שבת הגדול", י"ל, דהנה נודע מדברי הר"ן ז"ל (שבת פ"ב דף טו.) אשר לפי מה דקי"ל דספיקא דאורייתא לחומרא, צריך להיות התוספת שבת קודם בין השמשות. דאי אמרת שהתוספת הוא בין השמשות ממש, למה לי דילפינן במכילתא: "זכור מלפניו, ושמור מלאחריו, מכאן שמוסיפין מחול על הקודש", הלא בלאו הכי אסור משום ספיקא דאורייתא לחומרא, כי בין השמשות הוא ספק יום ספק לילה.

והנה מה דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא, למדין מן הקרבן שטעון ביקור ממום ארבעה ימים קודם לשחיטה, ואי אמרינן ספיקא דאורייתא לקולא, למה לי ביקור, הרי מה"ת אזלינן לקולא. אלא ודאי, מדמצרכינן ביקור ממום, על כרחך קי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא, וממילא צריך להתחיל השבת קודם ביה"ש, וכנ"ל.

והנה פסח מצרים היה מקחו בעשור, שחל אז בשבת, והצריכה התורה ביקור ממום ד' ימים עד י"ד לחדש. נמצא שאז נודע להם אשר ספיקא דאורייתא לחומרא, וממילא עשו את התוספת שבת קודם בין השמשות. וא"כ היה אצלם השבת הזה גדול מכל השבתות הקודמים, כי מקודם עשו את ביה"ש לתוספת, שהרי עדיין לא נודע להם דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא. וע"כ נקרא שבת זה "שבת הגדול", כי בו עשו לראשונה התוספת שבת קודם בין השמשות.

עטרת ישועה

"שבת הגדול" שמתחיל להתנוצץ גדלות הדעת דפסח

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו (שו"ע או"ח). בשבת שלפני הפסח, מתחיל אור החג הקדוש להתנוצץ, ועל שם כך נקראת "שבת הגדול" (כמובא בספה"ק). אך במה רומזת לשון 'הגדול' במיוחד על יציאת מצרים. הנה, אמרו חז"ל (שמות כא, ז) שקיטרג שר של ים על ישראל בשעה שעמדו על הים, ואמר הללו עובדי ע"ז והללו וכו', והכונה שעבדו ע"ז היינו שבמצרים היו ישראל בקטנות הדעת, שלא השכילו לייחם את כל הושיו וכחותיו של האדם אל יוצר ובורא הכל ב"ה וב"ש, ולא הטיבו להבין עד היכן אין עוד מלבדו. וכבר אמר הבעש"ט זי"ע "וסרתם" תיכף כשסרתם מאת ה' "ועבדתם אלהים אחרים" נעשה כמו שעוע"ז.

וזאת היתה להם בעמדם על הים. ויציאת מצרים, שהרחיבה ונתגדלה דעתם להכיר שהוא ית' תקיף ובעל היכולת ובעל הכחות כולם, ויצאו מקטנות הדעת לגדלות הדעת. אור זה הוא המתחיל להתנוצץ בשבת 'הגדול' גדלות הדעת. "והנה זה כלל גדול, שבכל זמן מהזמנים נעשה תמיד כשבא הזמן ההוא בכל שנה, נעשה כמו שהיה בפעם ראשון, דהיינו בכל שנה ושנה כשבא אותו הזמן, יכול לצאת מקטנות לגדלות כמו בפעם הראשון".

תודה"ק בספה"ק מאור עינים

"שבת הגדול" כי מעתה השיגו שהשבת היא המשפעת לששת ימי המעשה

יש לומר הטעם שנקראת "שבת הגדול", על פי מה ששנינו בבבא מציעא (יב.): "מציאת בנו ובתו הקטנים וכו' הרי אלו שלו, מציאת בנו ובתו הגדולים וכו' הרי אלו שלהן" ובגמרא איתא (שם ע"ב): "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש, אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן, קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול".

והנה קודם שנצטוו בני ישראל על הפסח, היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, כידוע, על אף ששמרו את השבת, כדאיתא במדרש (שמו"ר א, כח) שמשה רבינו ביקש מפרעה

שיתן להם יום מנוחה ו"הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח" וכו', מכל מקום הם סברו שימי החול הם שמשפיעים על השבת, שעל ידי העבודה בששת ימי המעשה יש להם שבת. ולפי זה היתה השבת בבחינת קטן הסמוך על שולחן אחרים.

אבל אחרי קיום מצות "משכו וקחו", השכילו המה להבין שהשבת היא משפיעה על ששת ימי המעשה, וכדאיתא בזוה"ק (ח"ב פח.) דמיניה מתברכין כל שיתא יומין. נמצא שהשבת נהייתה בבחינת גדול שאינו סמוך על שולחן אחרים, ולכן נקראת אותה שבת "שבת הגדול".

הגה"ק מאסטראווצא זצ"ל

"שבת הגדול" כי בו רמוז "בוא יום ה' הגדול" בב"א

דהנה כתוב 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ד' הגדול והנורא' (מלאכי ג כג), הרי דיום הגאולה נקרא בשם גדול ונורא. ונודע דבניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל (ר"ה יא.), וכאשר יתחבר אלי"הו עם משי"ח ב"ן דוי"ד יעלה מספר תפ"ו (כי דוי"ד נאמר בדברי הימים מלא יו"ד). ולזה כאשר ציוה עליהם הקב"ה לקחת הקרבן פסח בעשור לחדש ויצמיח להם הגאולה הרגישו תיכף ענין הגאולה העתידה שתהיה ע"י אלו התרין משיחין וע"י אליהו זכור לטוב. ועל כן קראו אותו בשם 'גדול' כמ"ש בקרא 'לפני בא יום ד' הגדול'.

וממילא ניחא מה שהקשו למה קבעו אותו יום דייקא על שבת ולא בעשור לחדש אפילו אם חל בחול (עיין בטור או"ח סי' ת"ל בב"ח שם ובשו"ע שם בט"ז ומג"א), דהנה המילוי של שב"ת כזה, שי"ן בי"ת תי"ו, המילוי לבד עולה תפ"ו כמספר אלי"הו משי"ח ב"ן דוי"ד. ועל כן קראו שבת הגדול, שכאשר נתגדל ונתמלא תיבת שב"ת, יעלה המילוי לבד כמספר אלי"הו משי"ח ב"ן דוי"ד. וע"כ נקרא בשם 'גדול' (לרמז על) צמיחת הגאולה בב"א שנקרא בשם 'גדול' וכמ"ש בפסוק הנ"ל.

עטרת ישועה (מועדים, שבת הגדול ט)

מנהגי ישראל קדושים בשבת הגדול

לומר 'שבת הגדול ומבורך'

כתב הגה"ק החיד"א זללה"ה מחזיק ברכה סי' תל ב' ונהגו המדקדקים שבמקום מה שאומרים בשבתות דעלמא 'שבת שלום מבורך' אינהו דאמרי בשבת זה 'שבת הגדול מבורך'.

החיד"א

לתת שיורי האפיקומן לתוך ה'טשולנט' בשבת הגדול

יש כמה טעמים וסודות ורמזים מה שנעשים בזה הלילה בליל שמורים על כל השנה לשמירה מעולה בעז"ה, ולכך נוהגין עמא דבר ונתפשט המנהג אחר אכילת אפיקומן, שיקחו חתיכה קטנה מאפיקומן בשני לילות של פסח לתוך כיסם ונושא אותם כל השנה עד פסח הבע"ל. וכאשר לפי אומדנא נראה לי, אם ששמעתי מגדולי עולם, שמותר להיות אצלם תוך הכיס ולילך בו בשעה שיוצא בשבת קודש חוץ לעיר, באשר שהיא, דהיינו אפיקומן הלז, לשמירה על כמה דברים בעז"ה, לכך מותר לצאת בו. גם מנהג קדמונים שמשמרים הנותר אחר אכילות אפיקומן מה שנשאר מבני ביתו אותו גוף חתיכה הגדולה כל אחד בביתו על כל השנה.

וראיתי מא"א זצ"ל (הג"ר יחיאל מיכל בינגא זצ"ל, דומ"ץ דפפד"מ) שמקפיד על אותו חתיכה לשמור ולהניחה בשבת הגדול הבע"ל אותו אפיקומן תוך המאכל שאנו נוהגין לאכול בכל שבת קודש מאכל הצנומא בקדירה, שקורין בלשון אשכנז קוני"ן שאל"ד (טשאלנט), ומסתמא הוא מנהג קדמונים. וכן עשיתי מיום שעמדתי על דעתי ומזהיר לבני ביתי.

ויש מלעיגין על זה, באשר אומרים לפעמים שכיח תולעים באותו אפיקומן שקורין מילבי"ן בלשון אשכנז מרוב ימי הקיץ החום, ועל ידי כך מצות מנהג הבא לידי עבירה, לפי דעתם של אותו הכת, באשר שאין מקפידים על מנהג קדמונים ואין משגיחים ומלעיגין למנהג קדמונים, ואפילו שנוהגין בנותר אפיקומן עד שבת הגדול רק שהניחם אותו במקום חם ביותר ובמקום הפקר בדרך בזיון, ואין משגיחין על אפיקומן

שהוא מצה שמורה לשמור על דרך כבוד ובפרטות לנהוג בו כדינו אפילו רק תשמישי מצוה, ועל ידי כך בא התולעים הנ"ל בו, משא"כ בלאו הכי, אם יהיה נשמר בדרך כבוד אין בו חשש.

ואת"ל פן יהי' בו תולעים, הייתי נוהג לבדוק האפיקומן בבדיקה הראוי לכך קודם שבת הגדול, ואחר הבדיקה אז אם יהיה ראוי לאכילה, נותן לבני ביתי על דרך הנ"ל באכילת שבת הגדול, ועי"כ הוא כמו שנאכל חולין על טהרות ועל דעת הקודש, ומצה של מצוה גוררת מצוה, להיות לזכרון ולזהר בענין אפיית מצה ולשמור ולעשות באותו זמן לפסח הכל כדינו, ולקיים את מצוה הקב"ה ככתוב בתורתו שבכתב וכחז"ל אשר קבלו מן משה רבינו הלכה למשה מסיני עפ"י הקב"ה שהוא תורה שבעל פה ומסר לעמו ישראל מדור לדור על ידי נביאיו וסנהדרין עד עולם בחסד הקב"ה. ומצוות דרבנן וסייגים לקיים ולשמור ככל תיקונם ומנהגים, ואז טוב לנו על כל ישראל שיוצאים לחירות עולם בחסד ה' וברחמיו וכימי צאתך מצרים נראה נפלאות מקוים במהרה בימינו אמן.

כח יהודה להג"ר יודא מיכל בינגא סג"ל וצ"ל מק"ק פראנקפורט ונלב"ע י"ט אלול תקל"ז (מובא בספר 'מנהגי פרנקפורט', ניסן ט')

הרב הדורש בשבת הגדול נותן קידוש

כתב הגה"ק בעל הבן איש חי זצ"ל בספרו בן יהוידע (שבת עד, ד"ה שבתא דרב ביבי) כי היה מנהגם של האמוראים שכל אחד מהגדולים ידרוש בבית המדרש שבת אחד, ואחר הדרשה יבואו החכמים לביתו בשביל כבוד לטעום איזה דבר אצלו, ושמעתי כי מנהג זה עודנו נוהג בעיה"ק ת"ו שהדרשן שדורש בקיבוץ גדול בשבת הגדול או שבת כלה או שובה או זכור יבואו אחר הדרשה לביתו ויאכילם מיני מתיקה ושמעתי אומרים הטעם כיון שנהנית נפשם היום ממנו מן לחמה של תורה יהנה גופם גם כן במזון גופניי על כן יש לומר מנהג זה היה נהוג בזמן האמוראים וכו'.

בן יהוידע

לעשות פשטידא מהקמח הנטחן לפסח

כתב רבינו אשר ז"ל מלוניל בספר המנהגות בהלכות פסח, נהגו כל ישראל לעשות לחם אחד בערב שבת הגדול הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וקורין אותו 'חלת עני' ובלע"ז 'לחם בית הכנסת', ומחלקין אותו לעניים ומיום שזלזלו בו נשתלחה מאירה בתבואה עכ"ל. הובא גם ב'כל בו' סימן מז, ושמעתי ממורי ז"ל מהרש"ל שהיה דורש כל אחד יאפה חלה אחת או תבשיל אחת מקמח הנטחן לפסח כי שמא היה שם חשש חמץ ויתלה אותו בההוא שנטל מהם ואפשר שאותו חלת עני היה גם כן מקמח הנטחן לפסח וזה היה טעמם.

וביש מקומות נהגו ליטול העירוב חצרות ולחלקם בערב שבת ואין זה מנהג נכון כי אותו שבת הוא בלא עירוב ואנשי המקום ההוא לא ישימו על לבם ויטלטלו בלא עירוב לכן נכון הוא לבטל המנהג הזה, ובימי מהרי"ל לא היה המנהג הזה שכתב מנהגים אפיית מצות י"ז נוהגין לעשות מצות השיתוף בכל ערב פסח אע"פ שעדיין הישנה קיימת.

מטה משה סי' תקמג

[וע' ב'מגן אברהם' סי' תל סק"א וב'חק יעקב' שם, וב'דגול מרבבה' שם, וב'פרי מגדים' שם. והובא במנהגי רביה"ק בעל דברי יואל זללה"ה אשר נהג לתת מהקמח הנטחן ראשון ואומר לעשות ממנו פשטידא לכבוד שבת הגדול. וכן היה מנהג בעלזא והיו קורין שם לאותו פשטידא 'מהרשל"ס קוגל' כי שרשו במנהג רש"ל המובא במטה משה]

חן וחסד יתן ה' אלוקינו, ברכת מזל טוב תטופנה שפתותינו, לידידינו החשוב המשמש בקודש
יד ימינו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א לעמוד בעזרתו לשאת את משא הקודש בפרט ובכלל
יאתה לו התודה על שהגה ברוחו להרוות צמאון אנ"ש בשיחות קודש העולים על שולחן מלכים
מזכה את הרבים בכל אתר ואתר בעמדו לימינינו בכל עת כי מן הבאר ההוא ישקו עדרי עדרה

כי שם ציוה ה' את הברכה חיי"ם

שיר השירים אשר לשלמ"ה

ה"ה ידידינו ברוך הכשרונות איש האשכולות
איש אשר בו רוח חיי"ם, וה' נתן חכמה לשלמ"ה
חיי"ם שיש בו אהבת תורה ויראת שמים,
שמו מהללים בשיר המעלות לשלמ"ה
מסור בלונ"ח למוסדותינו ולקהילתינו הק'

הרב ר'

חיים שלמה פישער

הי"ן

משב"ק ונאמן ביתו
של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת
הולדת נכדו ני"ד למזל טוב

אצל בנו ידידינו החשוב האי גברא יקירא, נודע לעוז ולתפארה
שוקד על דלתי התורה וההוראה, עומד לימינינו תדירא

הרה"ג ר' **ליפא יואל פישער** שליט"א
מו"ץ בבית הוראה ד'קרית יואל
לעניני רבית

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שמשמחה זו יושפע לו רב ברכות ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, וישכיל ויצליח בעבודת הקודש בהרמת קרן התורה והחסידות מעלה מעלה, במעשי ידיו הברוכים המפורסמים לשם ולתהילה, ועוד רבות בשנים יזכה לעמוד לימין קדשו של מרן רבינו שליט"א ולהרוות צמאון עם סגולה, ובשכר זאת יזכהו קל נורא עלילה, שיתאחדו על שולחנו תורה וגדולה, עד כי יבוא שילה, בב"א.

החותמים למען שמו בשמחה ובהודאה

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ק

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ב

פנימי תרצ"א בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור בבית הגאון רבי אשר גרינפעלד שליט"א

דומ"ץ דקהל אהבת ישראל וויזניץ, מאנטרעאל יצ"ו

יום ה' פרשת חיי שרה תשפ"ג לפ"ק

דומ"ץ וויזניץ: כ'וויל איבערגעבן א גרום פונעם גרויסן כולל, זיי לערנען ביי אונז אין ביהמ"ד שוין אפאר וואכן.

א' הנוכחים: אונזער כולל לערנט שוין אפאר וואכן אינעם וויזניצער ביהמ"ד, וויל מ'פארענדיגט דאס בויען ביי אונז אין ביהמ"ד, האט די כולל זיך אריבערגעצויגן אהין, זיי זענען אונזער אכסניא של תורה.

דומ"ץ וויזניץ: עס שטייט אויף דעם וואס מ'זאגט אין די תפילה 'מודים אנחנו לך ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקינו מיושבי קרנות', צוויישן יושבי ביהמ"ד און יושבי קרנות איז נאך דא א מיטל וועג אויך? אזוי גייט דאס, אז נישט דאס איז דאס? יעדער איד האט דאך עפעס א חלק אין די תורה, ותן חלקינו בתורתיך.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט, אז מ'קען זיין 'מיושבי בית המדרש' און זיין 'מיושבי קרנות' אויך. במילא איז עס נישט אזא קשיא...

דומ"ץ וויזניץ: פשוט פשט קען אויך זיין אז אויב מ'איז נישט נישט 'מיושבי בית המדרש', דעמאלטס ווערט מען 'מיושבי קרנות'.

נאר ס'איז אזוי, אויף צוויי אופנים קען א מענטש ווערן ארויין גיין אין ביהמ"ד לערנען, אויף איין אופן, ווען מ'זעהט נעבעך וויזוי די יושבי קרנות זעהן אויס, איך וויל נישט אויסזעהן אזוי, גייט מען אין ביהמ"ד לערנען, און צווייטנס, אז מ'קומט אריין אין ביהמ"ד און מ'הערט א קול תורה, עס הילעבט אפ, עס קאכט, איך וויל אויך זיין אזוי, 'מודים אנחנו לך ששמת חלקינו', צו קומען לערנען דורך די 'יושבי בית המדרש', און נישט דורך די 'יושבי קרנות'.

אז מ'קומט דא אריין אין כולל, דער קול תורה וואס מ'הערט דא אינעם רבי'ן'ס כולל, פשוט עס רייסט מיט און שלעפט אז מ'זאל ווען לערנען.

רבינו: יעקב אבינו האט געזאגט, עם לבן גרתי, ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, טייטשט מען אז יעקב אבינו האט געזאגט, כ'האב מיך נישט געדארפט אראפ לערנען ממעשיו הרעים, אז כ'האב צוגעקוקט ווי אזוי לבן פירט זיך אויף צו וויסן אז מ'דארף טוהן פארקערט, כ'האב מיך נישט פון אים געלערנט.

דומ"ץ וויזניץ: דער וויזניצער רבי ז"ל פלעגט צו זאגן 'ולא' צו זאגן ניין פארץ בעל דבר, 'למדתי ממעשיו הרעים', דאס האבן איך מיך געלערנט ממעשיו הרעים, כ'האב געזעהן מיט וואספארא תשוקה ער לויפט עם נאך, האב איך געזאגט 'לא'.

רבינו: דער עטרת צבי טייטשט, דער זיידע ז"ל רבי אלעזר ניסן האט עם נאכגעזאגט פונעם רבי ר' הערש פון זידיטשוב, 'ומותר האדם מן הבהמה אין', אז א מענטש איז מער פון א בהמה מיט דעם וואס ער קען זאגן 'ניין'.

דער ייטב לב ברענגט דאס אזוי, אז ער האט דאס געהערט פון זיין טאטן רבי אלעזר ניסן.[1]

דער פעטער ז"ל האט אמאל געטייטשט מיט דעם עטרת צבי דעם פסוק (דברים יח, יד) ואתה 'לא כן' נתן לך ה' אלקיך.[2]

---

1 עי' **בייטב פנים** (מאמר קדישין אות מד) וז"ל: 'שמעתי מפי אבא מארי זללה"ה משמיה דרבינו הק' מהרצ"ה בעל המחבר ספר עטרת צבי לפרש הכתוב (קהלת ג, יט) ומותר האדם מן הבהמה אי"ן, כי עיקר המותר שיש לאדם על הבהמה הוא בחינת אין, כלומר שאם האדם מתאוה וחושק לאיזה תאוה וחפץ לעשותו, בידו לשבור טבעו ולומר אין וימנע מלעשותה, אבל בהמה מה שלבה חפץ ויכולה לעשותו היא עושית, ואין בידה להמנע שלא לעשותה', עכדה"ק.

2 ידוע ומפורסם מה שאמר בזה מרן רבינו ז"ל בעל דברי יואל פע"א בתוך דרשה בשב"ק בשנת תשכ"ה לפרש מאמר הכתוב (פ' שופטים) **ואתה לא**

אזוי שטייט אין דברי יואל, ער האט עם אמאל געזאגט אין א דרשה.

דומ"ץ וויזניץ: כ'האב געטראכט אזוי, עם שטייט די וואך אז אליעזר האט געזאגט (בראשית כד, ה) אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי, זאגט רש"י, אלי כתיב, בת היתה לאליעזר, און ער האט עם געוואלט, האט אברהם געזאגט 'בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מתדבק בברוך', וואו שטייט אין די תורה א רמז אויף דעם? עם דארף דאך זיין ערגעץ מרומז דאם.

נאר ער האט אים געזאגט (בראשית כד, ג) לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו, וואם הייסט דאם 'אנכי יושב בקרבו'? אפילו אין דיר, ווייל איך בין דאך אין דיר, ווייל דו ביזסט דאך א דולה ומשקה, מיין גאנצע תורה איז אין דיר, לא תקח אשה לבני, אפילו 'מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו', דארטן איז מרומז אז ער האט עם געוואלט און אברהם האט געזאגט ניין.

די וועלט פרעגט א קשיא פארוואם שטייט עס נאר דא ווען אליעזר האט עם פאר זיי פארציילט, פארוואם שטייט עם נישט פריער. נאר פשוט ער איז דאך געווען א שדכן, אז ער איז געווען א שדכן קען מען אים דאך פרעגן דו זאגסט אז ער איז אזא גוטער בחור, דו האסט דאך א טאכטער, פארוואם נעמסטו אים נישט? האט ער דאך דא געמוזט זאגן, איך האב עם געוואלט נאר ער וויל נישט, און אז ער וויל ענק נעמען כאפטס עם, אבער פריער איז דאס נישט געווען אינטערסאנט צו פארציילן.

רבינו: אליעזר איז נישט געווען קיין שדכן, ער איז געווען א שליח. ער האט נישט געהאט קיין ברירה, ער איז געווען א שליח פון אברהם אבינו.

דומ"ץ וויזניץ: מ'זאגט אז אליעזר האט געזאגט (בראשית כד, מח) 'אשר הנחני בדרך אמת', פארוואם האט ער געזאגט 'בדרך אמת', וויל א שדכן זאגט ליגנט...

רבינו: מ'פרעגט די קשיא, אברהם האט געשיקט אליעזר"ן, און אליעזר האט איר מקדש געווען, מ'לערנט דאך ארויס ברכת האירוסין פון 'ויברכו את רבקה (בראשית כד, ס).[3] איז דאך געווען קידושין, ווי אזוי האט אברהם געשיקט אליעזר מקדש זיין פאר יצחק, מוז דאך זיין אז יצחק האט געמאכט א שליח אברהם, און אברהם האט געמאכט אליעזר פאר א שליח, איי די גמרא זאגט דאך אין קידושין (דף מה:) לא חציף אינש לשוויי לאבוה שליח, ער האט אים נישט געקענט אליינס שיקן, ער איז דאך נישט געווען זיין בעל בית, מוז דאך זיין אז ער האט נישט געהאט קיין ברירה, האט יצחק געמאכט א שליח אברהם, און אברהם האט געמאכט אליעזר.

דער קדוש מראדו"ש זאגט (הובא בשו"ע אבהע"ז סי' ל"ה ס"ו בהג"ה) אז ביי קידושין אין אין שליח עושה שליח, אויב אזוי ווי אזוי איז אליעזר געווען א שליח, ביי קידושין קען דאך א שליח נישט מאכן קיין צווייטע שליח (כ"כ הקשה בפנ"י שם).

עם קען זיין א תירוץ, וואם איז דער חילוק פארוואם קען מען נישט? פארוואם ביי א גט קען מען יא? איין תירוץ איז ווייל ביי א גט איז בעל כרחה, האט ער א שטערקערן כח, קען דער שליח מאכן א שליח, משא"כ קידושין איז נאר מדעתה האט ער נישט אזא שטארקן כח. דא איז דאך געווען בעל כרחה, ווייל בתואל האט נישט געוואלט האט מען אים אפגערוימט, במילא האט דער שליח געקענט מאכן א שליח. זי האט דאך געזאגט (בראשית כד, נח) ותאמר אלך, זאגט רש"י, אף אם אינכם רוצים. זיי האבן דאך אליינס אזוי געזאגט (בראשית כד, נ) מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב. פארוואם האט זי אזוי געענטפערט, ווייל ס'זאל קענען זיין שליח עושה שליח.

דומ"ץ וויזניץ: די וועלט פרעגט דאך א קשיא, ווי אזוי האט ער געקענט מאכן א שליח און ער האט נישט געזאגט ווער, עם שטייט אין גמרא (גיטין סד.) אז ווען איינער מאכט א שליח מקדש צו זיין א אשה און דער שליח איז געשטארבן אסור בכל הנשים שבעולם.

רבינו: דער קדושת לוי (פר' חיי שרה) זאגט דאם. ער פרעגט נישט קיין קשיא, ער זאגט אז וועגן דעם האבן זיי אים געוואלט פאר'סמ"ן.[4]

---

3 כן נתן לך ה' אלקיך, שהשי"ת נתן כח שיוכלו לומר להיצה"ר 'לא כן', ויוכלו להמנע מלילך אחר עצתו (נדפס בדברי יואל מהדורא בתרא לספר דברים חלק ב' עמ' קל"ד)].

4 וז"ל שם, ונבאר למה מתחלה רצו הקדושין ולבסוף לא רצו הקדושין, כי הם לבן ובתואל לרשעה נתכוונו כפירוש רש"י שרצו להרוג אותו, כי הם לא רצו שיצחק יהיה לו זרע וקיימא לן (גיטין סד.) כל השולח שליח לקדש את האשה כל זמן שהשליח בדרך אסור בכל הנשים שמא יקדש את הערוה. ולכך בתחלה רצו הקדושין ואחר כך יהרגו את אליעזר כדי שיצחק לא יהיה לו חס ושלום זרע, כי יהיה אסור בכל הנשים.

וע"ע בספה"ק קדושת לוי (שם) עה"פ לא אוכל עד אשר דברתי דברי. כי אליעזר קידש את רבקה בשליחת יצחק והחתן ביום קדושין אסור לו לאכול עד אחר קדושין, וזהו לא אוכל עד אם דברתי דברי, וזהו הקדושין. או יבואר, כי רצה לאכול סעודת מצוה וזהו שאמר לא אוכל עד

דומ"ץ וויזניץ: ס'קען זיין אזוי, ביי דוד המלך שטייט אז כל זמן ער האט געלערנט האט דער מלאך המות נישט געקענט צוקומען, האט אים אברהם אבינו געגעבן אן עצה ער זאל לערנען, דאם איז בייטאג, און וואם איז ביינאכט? זאגט דאך דער פסוק (בראשית כד, מב) 'ואבא היום אל העין', זאגט רש"י, 'היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ', איז נישט געווען קיין נאכט, איי דו האסט דאך מבטל געווען וועז די האסט געלערנט? זאגט רש"י באלד ווייטער 'יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים', במילא האט ער געלערנט א גאנצע צייט.

רבינו: די וועלט זאגט, אז ער האט זיי געזאגט, זיי האבן אים געוואלט פאר'סמ"ן, האט ער געזאגט 'עבד אברהם אנכי' (בראשית כד, לד), איך טאר נישט מקדש זיין, איך קען במילא נישט זיין קיין שליח, במילא וועט עטין גארנישט האבן מיט דעם וואם עטין גייטם מיך הרג'ענען, עטין וועטם גארנישט אויפטוהן.

לויט דעם קדוש מראדוש, קומט אויס אז נאכן חרם דרבינו גרשום וואם מ'קען נישט גט'ן בעל כרחה, וועט א שליח נישט קענען מאכן קיין שליח.

דומ"ץ וויזניץ: דאם וואם מ'קען נישט מגרש זיין בעל כרחה דאם איז לכתחילה. טאמער האט ער יא מגרש געווען בעל כרחה איז זי מן התורה מגורשת.

א' הנוכחים: נאר וועז ער זאגט נישט 'כדת משה וישראל', אוגז שרייבן מיר אריין אינעם גט 'כדת משה וישראל'.

רבינו: אז מ'שיקט א שליח אוז דער שליח גט איהר בעל כרחה, דעמאלטם איז אזוי, פארוואם קען דער שליח שני מאכן א שליח שלישי, עד מאה שליחים, פארוואם? דער שליח קען דאך שוין נישט גט'ן בעל כרחה, אוז אויב ער האט איהר ג'ג'גט זאגט דאך דער נודע ביהודה אז ס'איז נישט גוט אוז די שליחות ווערט בטל.[5] קען דאך דער שליח שוין נישט מאכן קיין שליח, אויב אזוי וויז אזוי קען ער מאכן א שליח שלישי.

הגר"א: ס'איז געווען אינטערסאנט אין ירושלים, רבי שמואל סאלאנט איז שוין געווען אן אלטער איד, און מ'האט געבערענגט דעם אדר"ת (הגאון ר' אליהו דוד ראבינאוויטש תאומים ז"ל שהי' חותם עצמו אדר"ת בראשי תיבות משמו), ער זאל ווערן דער ירושלימער רב, ווען ער איז אנגעקומען קיין ירושלים, אוז ער איז אריין צום רב, זאגט ער אים, זייער גוט איר זענט געקומען, ס'איז דא היינט א חופה אוז כ'בין אייך מכבד מיט סידור קידושין, אונטער די חופה ער נעמט דעם כוס אין די האנט, אוז ער מאכט א שהכל נהיה בדברו, אוז באלד תוך כדי דיבור האט ער געזאגט בורא פרי הגפן, נאך די חופה האט מען אים באפאלן, רבי, מילא איר האט זיך טועה געווען אוז געזאגט שהכל נהיה בדברו, דאם איז געווען צוליב די חולשה דאורחא, איר האט אייך דערזעהן מיט ירושלימער אידן האט איר אייך דערשראקן, אבער די הלכה זאגט דאך 'על כולם אם אמר שהכל יצא' (ברכות פ"ו מ"ב), פארוואם האט איר געדארפט איבער זאגן בורא פרי הגפן, האט ער זיי געענטפערט אזוי, פארוואם מאכט דער רב די סידור קידושין, דער חתן איז דאך מקדש, ער וואלט ווען געדארפט מאכן די ברכה, נאר מ'האט אזוי מתקן געווען כדי שלא לבייש וועד ס'קען נישט, אז דער רב זאל מאכן די ברכה. נו איך בין דאך זיין שליח, 'איך בין ניט קיין שליח אויף יצא', איך בין א שליח אויף לכתחילה....', על כולם אם אמר שהכל 'יצא', איך בין נישט קיין שליח אויף יצא, אויף יצא בין איך נישט קיין שליח, דערפאר האב איך איבער געמאכט.

רבינו: דער דברי חיים איז איינמאל געווען אין פעסט – כ'ווייס נישט פארוואם, אבער אזוי איז געווען די מעשה – אוז דארט איז געווען א איד וואם האט חתונה געמאכט, אוז ער האט מכבד געווען דעם דברי חיים מיט סידור קידושין, ער איז געקומען דארט אין די אכסניא וואו דער דברי חיים איז איינגעשטאנען, אוז מכבד געווען אז ער מאכט חתונה מארגן נאכמיטאג, ס'איז נישט געווען שפעט ביינאכט, ס'איז געווען בייטאג, ער האט געזאגט א זמן ער האט געזאגט דריי נאכמיטאג צו פינעף נאכמיטאג ווייל ער מאכן די חופה, אוז ער האט מכבד געווען דעם דברי חיים מיט סידור קידושין, אוז ער האט אנגענומען דעם סידור קידושין. עם קומט דעם אנדערן טאג, ס'איז געווארן פינעף אזייגער אוז דער דברי חיים קומט נישט אן, פון פינעפע ווערט זעקס אזייגער, אוז פון זעקס ווערט זיבן, אוז פון זיבן ווערט אכט, די אונגארישע אידן די זענען פונקטליכע אידן, פינעפע איז פינעפע, זעקס איז זעקס, א פונקטליכע ווערטשאפט, בקיצור

אשר דברתי דברי, לגמור תחלה הקדושין ואחר כך יהיה סעודת מצוה, ע"ש.

5 עי' שו"ת נודע ביהודה (אהע"ז מהדו"ק סי' ע"ה) באחד ששלח גט לאשתו ע"י שליח לאשתו בע"כ, דס"ל להגאון נודע ביהודה ז"ל דלא מהני בי' דין שלוחות, מאחר דקימו וקבלו היהודים על זרעם החדר"ג מאור הגולה שאסור לגרש אשה בע"כ, והרי קיי"ל דאין שלוחות לדב"ע וע"כ פסק דהאשה אינו מגורשת.

והגאון רבי איציקל מהאמבורג ז"ל ס"ל דשפיר מהני הגט דאף דקיי"ל דאין שלוחות לדב"ע מ"מ לא נתבטל השלוחות לגמרי, אלא דלעינן החיוב אינו חייב המשלח דאמרינן דברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין, אמנם מעשה השלוחות קאי וקיים, עיי"ש ובסימנים אח"ז באריכות הראיות והסברות לכאן ולכאן.

דער איד האט געווארט, אבער ס'ווערט שפעט, עס גייט אריבער נאך א שעה און נאך א שעה, ער קומט נישט אן, ער האט שוין נישט געקענט מכבד זיין א צווייטן, ווייל ער האט שוין מכבד געווען דעם דברי חיים, האט ער געוואוסט אז ער קען שוין נישט א צווייטן מכבד זיין.

בקיצור, די געדולד האט אים שוין געפלאצט, אזאנס, ער קומט נישט אן, איז ער אריבער געגאנגען אין די אכסניא זעהן וואם גייט דא פאהר, און ער קומט אן, זאגט מען אים די טיהר איז פארמאכט, און דער צאנזער רב זיצט אין שטוב ער רייבערט די לולקע און ער איז פאר'מוח'ט, אבער דער איד קומט זאגן כ'בין דאך א מחותן כ'האב אים מכבד געווען מיט סידור קידושין, ער קלאפט אין די טיהר און ער האט געעפנט די טיהר און איז אריין געגאנגען, און ער גייט צו צום דברי חיים ער איז בא בטענה, כ'האב מכבד געווען דעם רבי'ן צו קומען צו די חופה און ס'איז שוין זייער שפעט אן ער זאגט אים דעם זייגער ווי שפעט ס'איז, פרעגט אים דער דברי חיים, דו ביזסט דער מחותן? זאגט ער יא, ער מאכט חתונה א טאכטער, וויפיל קינדער האסטו? זאגט ער אים די מספר וויפיל קינדער. אבער וויפיל קינדער האסטו? זאגט ער נאכאמאל כ'וויים פינעף צי זיבן וויפיל ער האט געהאט. פרעגט ער אים נאכאמאל, אבער וויפיל קינדער האסטו? בלייבט ער שטיין, זאגט ער, רבי, ער האט געהאט א מעשה, ער האט געהאט א יונגל, און אין פעסט גייט דאך אדורך די וואסער, די דונא טייך, ער איז אריין געפאלן אין די דונא, און די וואסער האט אים פארשוועמט, און ער האט אים מער קיינמאל נישט געזעהן, ער איז דערטראנקען געווארן, און מער וייסט ער נישט.

פרעגט אים דער דברי חיים, האסטו געהאט עפעס א סימן אויף דעם קינד? זאגט ער יא, אונטערן אויער אויף די זייט האט ער געהאט עפעס א סימן, זאגט אים דער דברי חיים, אזוי, נו גייט באקוקט דעם חתן, איז מען געגאנגען און געקוקט אויפן חתן און מ'האט געזעהן אויפן חתן דעם סימן, האט מען זיך גענומען צו דעם חתן'ס טאטע, וואם גייט דא פאר, וואם איז מיט דעם חתן, ביז דער האט מודה געווען אז ער איז געגאנגען שפאצירן נעבן די דונא טייך און די וואסער האט פארשוועמט א קינד, און ער האט נישט געהאט קיין קינדער, און ס'האט ארויס געווארפן א קינד, און ער האט געזעהן אז דאם איז א אידיש קינד און דאם קינד לעבט, האט ער גענומען דאם קינד און ער האט אים אויפגעצויגן אלס א קינד, ער האט פאר קיינעם נישט פארציילט, און לימים האט ער א שידוך געטוהן מיט א צווייטן איד פון פעסט, האט מען געזעהן אז דאם איז א קינד פון יענעם איד, און א ברודער האט שיעור געדארפט חתונה האבן מיט א שוועסטער.

נו, פארשטייט'זיך די חתונה איז שוין נישט געווען. און פעסט האט זיך איבער געדרייט, אזא מורא'דיגע מעשה איז געווען וועז דער דברי חיים איז געווען אין פעסט.

שפעטער איז מען געקומען פארציילן פאר'ן דברי חיים, אז די גאנצע שטאט רעש'ט פון די מופת, אזא מופת?!, האט ער געזאגט ס'איז נישט קיין מופת, ער האט געלערנט רי"ף און דאם לערנען איז אים נישט געגאנגען אזוי ווי ער האט געוואלט, האט ער פארשטאנען אז עפעס איז אים נישט אין ארדענונג, במילא האט ער נישט געוואלט גיין צו די חופה...

הגר"א: [בצחות] דאם הייסט נישט קיין מופת...

רבינו: דעמאלסט וועז דער דברי חיים איז געווען אין פעסט, איז געווען אזעלכע מופתים שלא כהרגלו, פעסט האט זיך איבער געדרייט, ממש אזוי,[6] איז עמיצער האט אים געפרעגט דעם דברי חיים, עם קומען אריין חמדישע אידן וואם דארפן ישועות און גייען ארוים זיי וועלן נישט געהאלפן, קומען אריין די דייטשן – אזוי האט מען געזופן די ארטיגע אידן – און דוקא זיי האבן ישועות. האט ער געזאגט צו פועל'ן א ישועה פאר א איד דארף מען זיין גרייט מפקיר צו זיין זיך מיט די בני בית מיט די קינדער מיט די אייניקלעך, איז אזוי, צו וויזן פאר די דייטשן אז ס'איז דא א באשעפער אויף די וועלט איז אלעם כדאי, אבער די היימישע אידן זיי וויסן, במילא קען איך עם נישט טוהן.[7]

ס'איז געווען א איד ער האט געהייסן ר' בעריש גאלדשטיין. די אלע גאלדשטיינ'ס זענען אייניקלעך פון אים, דער ר' בעריש איז געווען א שוחט אויף א פלאץ, כ'געדענק נישט אין וועלכן שטעטל, און דער דברי חיים איז געווען אין

---

6 עיין בס' י"ג אורות (ח"א מערכת צאנו פרק ו) בשם הרה"ק מקאלאשיין ז"ל, שבדרך כלל הסתיר הרה"ק מצאנז ז"ל את מדריגותיו כשיטת רבו הק' מראפשיין זי"ע, אך אז כשנסע למדינת אונגארין יצא מגדרו, וגמר בנפשו לגלות טפח, ואמר הבה נפרסם שיש בורא עולם, ועיי"ש שמביא הסיפור בקצרה, ומסיים שם: והיה שם קידוש השם גדול.

7 עיין בס' י"ג אורות (ח"א) שמביא בשם הגאון בעל הפתחא זוטא מקאסוב ז"ל שהרה"ק מצאנז אמר פע"א לחסיד שהתאונן כנ"ל, כשהרה"ק עשה מופת גלוי לאיזה יהודי מאדערני שחלה במחלת הנפילה רח"ל, והשיב לו הרה"ק: הנה ביום יש י"ב צידופי הוי"ה, ובכל שעה מאיר צירוף אחר, וכן בלילה, וכשרוצים לעשות טובה ליהודי, מסתכלים בהצירוף, ואם מוצאים אותו שם יכולין להושיעו ואם לאו לאו, אך אם מתאמצים אעפ"כ להושיעו, מעמידים את עצמו ואשתו ובניו בסכנה ח"ו, ובשביל האי גברא שלא ידע שיש בורא עולם, היה לי כדאי להכניס עצמי וכו' בסכנה, אבל אתה היודע שיש בורא עולם, למה אסתכן בשבילך.

אונגארן, ער איז אינגאנצן איינמאל געווען אין אונגארן, אין פעסט. דער שוחט איז געקומען ווייט זיין חלק פארץ דברי חיים. דער דברי חיים נעמט דעם חלק, דרייט איבער דעם חלק אזוי פארקערט, און גייט אזוי איבער מיט זיין נאגעל אויפ'ן הענטל.

דער שוחט איז געבליבן שטיין, און ער פרעגט רבי, וואס גייט פאר? האט ער געזאגט, 'מ'דארף בודק זיין דעם שוחט די האנט', דהיינו, די האנט פונעם שוחט. האט ער געזומען די הענטל פונעם חלק און בודק געווען (וע"ז הרגיש בטהרת ונקיית ידיו של השוחט).[8]

ביים שינאווער רב איז אויך געווען א מעשה מיט א עגונה אין גראסווארדיין, ער האט איר געשיקט צו רבי פנחס צימעטבוים (ראב"ד גראסווארדיין, מגדולי חסידי שינאווא, חותנו של הגאון בעל מנחת יצחק ז"ל גאב"ד עיה"ק ירושת"ו), און זי האט אים געזאגט אז זי גייט נישט אוועק ביז ווען זי וועט ווערן געהאלפן... און דער מאן איז טאקע אנגעקומען, ער האט דארט אין גראסווארדיין נאר געטוישט די באן, און זי האט געווואוינט נעבן דעם סטאנציאן, אזוי האט זי איהם באלד געטראפן.[9]

דער שינאווער רב האט געהערט אז מ'רעדט דערפון, ס'האט שטארק געץ'רעש'ט פון אזא מעשה, האט ער געזאגט 'אה, ס'איז נישט קיין מופת, כ'האב געווואוסט גראסווארדיין איז א גרויסע שטאט, וועט ער דארט אנקומען'.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה מיט בריאות השלימות, מ'זאל קענען זיצן און עוסק זיין בתורה מיט הרחבת הדעת.

דומ"ץ וויזניץ: אמן, דער רבי זאל אויף אונז אלע משפיע זיין, און מצליח זיין דא מיט אלע ענינים, מיט אלע פלענער, דער בעל דבר זאל נישט שטערן.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

---

8 בא' ההזדמנות אמר רבינו שליט"א ששמע סיפור זה מנכדו ה"ה הגה"צ רבי מאיר זאב געלדבערגער ז"ל אבדק"ק פעליהאז, שהי' מהמתפללים החשובים בקהל עצי חיים סיגוט בוויליאמסבורג, וגם הדפיס סיפור זה בהקדמת ספרו שו"ת בהלכה וחידושים על ששה סדרי משנה.

9 עי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט בהל' שבת) שמביא העובדא באריכות, דבר פלא מה שהיה לחותנו הגאון רבי פנחס צימעטבוים ז"ל עם הרה"ק משינאווא, כי ברבות הימים שימש חותנו כראב"ד בעיר גראסווארדיין, ואחר שגר שם כמחצית שנה, הגיע יום אחד לפתח ביתו אשה מרת נפש מעיר בריגל והביאה לו מכתב מהרה"ק משינאווא, שכתב לו במכתבו שבעלה של האשה עזב אותה לפני יותר מעשר שנים ונשארה עגונה, ומבקש ממנו שישתדל למצוא את בעלה בכדי להתירה מכבלי עיגונה. וחותנו עמד משתומם ולא ידע לשות עצות בנפשו כי מעולם לא הכיר ולא ראה את הבעל, ובתוך דבריה סיפרה לו שהיתה אצל הרה"ק משינאווא ובירך אותה שתוכל למצוא בקרוב את בעלה, אולם היא בכתה והתחננה לפניו זמן רב על צרתה עד שאמרה שלא תצא מהחדר עד שיבטיח לה הרה"ק משינאווא שתושיע במהרה, אז כתב מכתב זה ונתנו בידה וצוה לה שתבוא לכאן, ומיד סידר עבורה אכסניא באחת הבתי הכנסת אורחים שבעיר, והבטיח לה לעשות כמיטב יכלתו.

חותנו אחז דרכו תיכף לבית המרא דאתרא הגאון רבי משה הערש פוקס ז"ל והראה לו מכתבו של הרה"ק משינאווא וסיפר לו דברים כהווייתן, וגם הוא התפלא מאוד מדוע שלח הרה"ק משינאווא אותה לכאן, וציוה להאנשים שהיו ממונים על בתי הכנסת אורחים שילכו לחפש בכל העיר למצוא איש אשר נקרא בשם זה, אולם לא מצאו את בעלה בכל העיר, ובתיים עברו ימים ושבועות אשר חותנו ביחד עם האב"ד השתדלו במאוד למצוא את הבעל אולם העלו חרס בידם.

עד שיום אחד פנה אליו האב"ד ואמר לו הלא עשינו מיטב יכולתנו למצוא את הבעל, אולם לא מצאנו אותו, וחותנו אמר להאשה שנראה לו שטוב הדבר שתחזור לביתה כי אינו רואה שישועתה תצמח מכאן, אבל היא סירבה לשמוע לדבריו ואמרה לו שלא תלך מכאן עד שהרה"ק משינאווא יורה לה כדת מה לעשות, ולכן כתב חותנו מכתב להרה"ק משינאווא להודיע לו שעד עכשיו לא הצליח למצוא את הבעל, ואולי יודיעו מה שמוטל עליו לעשות עוד בענין זה.

והנה כעבור שני ימים בא אליו שליח מהמרא דאתרא שיבוא לחדר הבית דין, ואחז תיכף את דרכו לשם, ובבואו ראה שם את האשה נצבת ולידה עומד בעלה שברח, שמצאה האשה את בעלה בבית הכנסת אורחים ששם התאכסנה, ובתחלה רצה הבעל להכחיש את הדבר, אולם אחר כך הודה שזה אשתו.

והתחיל לספר גופא דעובדא היכי הוי, שבמקום מושבו בעיר בריגל לא היתה פרנסתו מצויה, והיה נע ונד מעיר לעיר למצוא מקור לפרנסתו, עד שהגיע לעיר בוקארעסט וגם שם לא הצליח במאומה, לפני שלשה שבועות בו ביום שהגיעה האשה לגראסווארדיין עם מכתבו של הרה"ק משינאווא, גמר בדעתו לנסות את מזלו במדינה אחרת, והחליט לנסוע למדינת אונגארן, ועל אם הדרך נכנס לגראסווארדיין, והלך לבית אחד מהכנסת אורחים לסעוד את לבו, ומן השמים סובבו שנכנס לאותה מקום ששם התאכסנה אשתו, ומיד בבואו הכירה אותו אשתו, כמובן שחותנו סידר את הגט כפי בקשת הרה"ק משינאווא.

והמרא דאתרא ברוב התפעלותו אמר לו "מען זאגט אז אמונת צדיקים איז גרויס, ס'איז גרויס", והזר על דבריו בהתפעלות מרובה.

לימים כאשר הגיע חותנו לחסות בצל הרה"ק משינאווא סובבוהו חסידים לשמוע מפיו סיפור המעשה מפי בעל העובדא, ובתוך כך עבר שם הרה"ק משינאווא ושאל אותם "נו" היינו על מה מדברים, ענה לו חותנו שמספר לו המופת מהעגונה מבריגל, נענה הרה"ק משינאווא ואמר בלשונו הק' "ביי אייך חסידים איז אלעס א מופת, איך האב פארשטאנען אז גראסווארדיין איז א גרויסע שטאט, מסתמא איז ער געפארן דארטן", אולם האמת שהיה מופת ורוח הקודש גלוי מהרה"ק משינאווא כי הבעל לא הגיע לגראסווארדיין רק בדרך מקרה לזמן מועט.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אצל מעמד המרומם סיום מסכת נדרים במסגרת חבורת "יסודי התורה"

מוצש"ק פרשת ויקרא תשפ"ג לפ"ק, בארא פארק יע"א

קביעת עיתים לתורה איז א בחינה פון מסירות נפש אזוי ווי א קרבן פאר השי"ת

מיר געפינען די וואך אין די סדרה אין פרשת ויקרא, די פרשה פון די קרבנות, שטייט אין פסוק, אם עולה קרבנו. זאגט דער מדרש, כששמעו ישראל פרשת קרבנות, וועו די אידן האבן געהערט די פרשה פון קרבנות, נתייראו, האבן זיי זיך זייער דערשראקן, האט משה רבינו געזאגט, אמר להם משה, אל תתייראו, מ'זאל נישט מורא האבן, התעסקו בתורה, מ'זאל עוסק זיין בתורה, ואין אתם יראים מכל אלה, מ'דארף פון גארנישט מורא האבן, הדא הוא דכתיב זאת התורה לעולה ולמנחה.

איך האב געקלערט עס קען זיין דאס ענין אזוי, דער ענין פון די קרבנות שטייט אין די מפרשים, דער תכלית איז נישט געווען צו ברענגען א קרבן, צו ברענגען א בהמה און שחט'ן די בהמה, אזוי ווי ס'איז כפשוטו, הירצה ה' באלפי אילים (מיכה ו,ז), דאס איז דער רצון ה' מ'זאל ברענגען בהמות אין בית המקדש? נאר דער תכלית פון א קרבן איז, א מענטש דארף זיך אראפ לערנען מסירות נפש, אז א איד דארף האבן מסירות נפש פאר הקב"ה. מיט דעם שטייט אין ייטב לב, אדם כי יקריב 'מכם' קרבן לה', מ'דארף וויסן אז מ'דארף מקריב זיין 'מכם', פון ענק אליינם דארף מען האבן מסירות נפש פאר'ן הייליגן באשעפער.

וועו די אידן האבן געהערט די פרשה פון די קרבנות, האבן זיי געזעהן אז דאס גאנצע ענין פון קרבן איז ארויס צו לערנען פאר'ן מענטשן אז מ'דארף האבן מסירות נפש, א איד דארף צו זיין גרייט זיך צו לאזן שחט'ן און הרג'ענען פארן באשעפער, נתייראו מאוד, האבן זיי מורא געהאט, עד היכן הדברים מגיעין, וואס מיינט דאס אז א איד דארף זיין גרייט אויף מסירות נפש, ער דארף טאקע בפועל זיין ס'זאל ברענען א גרוים פייער און ער זאל שטיין גרייט זיך צו לאזן הרג'ענען, וויי וויט מיינט דאס מסירות נפש, וויי וויט האט דאס די תורה פארלאנגט אז א איד זאל זיין גרייט אויף מסירות נפש.

האט זיי משה רבינו געזאגט, התעסקו בתורה, שטייט אין ייטב פנים, דער זיידע ז"ל אין די תורות אויף שמחת תורה, אז שבירת תאות השינה, צוברעכן די תאוות השינה, וועו עס גלוסט זיך צו שלאפן און מ'שטייט אויף פון בעט און מ'גייט אין ביהמ"ד לערנען, דאס איז מסירות נפש פארן הייליגן באשעפער.

דער טאטע ז"ל האט אמאל געזאגט, היינטיגע צייטן מיינט דאס מסירות נפש, מ'איז יוצא מיט דעם אז א איד צוברעכט זיך די תאות השינה און ער שטייט אויף אינדערפרי פארטאג'ס, און ער קומט אין ביהמ"ד לערנען, מיט דעם איז ער יוצא מסירות נפש.

איידן האבן מורא געהאט, וואס מיינט דאס מסירות נפש, וויי אזוי וועט מען קענען זוכה זיין צו דעם ענין פון מסירות נפש, האט זיי משה רבינו געזאגט, התעסקו בתורה, אויפשטיין אינדערפרי לערנען, דאס איז גענוג מסירות נפש.

בער"ב תאכלו מצות, לערנען תורה מיט א זיסקייט

די ספרים הקדושים זאגט, בערב תאכלו מצות - עס איז פאר פסח, מ'גרייט זיך צו עסן מצה, מקיים צו זיין מצות אכילת מצה - בערב תאכלו מצות, ערב איז א לשון פון עריבות, זיסקייט, מיט מתיקות, בערב תאכלו מצות, מיט מתיקות זאל מען עסן די מצות, מ'זאל פילן א איד האט די זכיה ער קען עסן מצה, זאל ער פילן א מתיקות אין א מצה, א זיסקייט אין א מצה.

עס קען זיין דער בני יששכר זאגט, פסח מצה ומרור, ברענגט ער צו פונעם של"ה הק', אז עס איז קעגן די ג' עמודי העולם, 'פסח' דאס איז עבודה, 'מצה' איז תורה, און 'מרור' איז גמילות חסדים. בערב תאכלו מצות, מצות איז א רמז אויף די תורה, בערב תאכלו מצות, מיט מתיקות זאל מען זוכה זיין צו לערנען תורה, מ'זאל זוכה זיין צו שפירן א זיסקייט אין לימוד התורה, עס זאל נישט זיין לעול ולמשא, עס זאל מיט א מתיקות, מ'זאל פילן א זיסקייט.

אין פסוק געפינען מיר אברהם אבינו האט געזאגט, ואקחה פת לחם וסעדו לבכם, לחם איז א רמז אויף תורה, האט אברהם אבינו געזאגט, ואקחה פת לחם, כ'וועל פת לחם, די תורה, וסעדו לבכם, עטץ זאלטס ענק מחיה זיין ווען מ'זיצט און מ'איז עוסק בתורה, מ'פילט אז דאס איז א חיות פון א איד.

שטייט אין תפארת שלמה, מצה בזמן הזה דאורייתא, אזוי זאגט די גמרא. זאגט ער, מצה בזמן הזה, די סגולה פון מצות אכילת מצה, איז דאורייתא, אז עס ברענגט א חשק צו לערנען, דאס ברענגט א חשקות התורה, די סגולה פון מצות מצה איז משפיע צו זיין מ'זאל שפירן מתיקות, א זיסקייט אין לערנען, דאס איז די סגולה פון מצות מצה.

לומדי החבורה וואס האבן מסיים געווען מס' נדרים נאכ'ן לערנען מיט מסירות נפש

אונזער קהילה האט זוכה געווען צו מסיים זיין נאך א מסכת אין די מסגרת פון חבורת "יסודי התורה", מ'האט מסיים געווען מסכת נדרים, לימוד התורה ברבים דורך אלע חברי קהילתינו הק' בכל אתר ואתר, ברוך ה', עס זענען זיך משתתף אין די חבורה פון די לומדים חשוב'ע בעלי בתים און טייערע יונגעלייט וואס זענען עוסק א גאנצן טאג אין מסחר פאר זייער פרנסה, שעות ארוכות וואס מ'פלאגט זיך פאר פרנסה, אריין צו ברענגען פרנסה אין שטוב בעמל וביגיעה, אויפשטיין אינדערפרי וועו עס גלוסט זיך נאך אביסל צו שלאפן, און מ'שטייט אויף וויל איך וויל גיין לערנען, כ'וויל לערנען אן עמוד גמרא, איך וויל דאס לערנען, איך וויל דאס חזר'ן, איך וויל דאס קענען.

און די זעלבע איז בי די נאכט, מ'קומט אהיים נאך א טאג ארבעט, מ'איז שוין אויסגעמוטשעט, עס וואלט געווען גערן בע'טעמ'ט אדער צו כאפן א דרימל, גיין שלאפן, אדער צו זיצן זיך אויפהאלטן מיט די בני בית, אביסל זיך אויסרוהען אויסגראדן די נערוון, אוועק גיין פון די טרדות, מ'רייסט זיך אראפ און מ'גייט אוועק אין ביהמ"ד און מ'איז עוסק בתורה, דאס איז אן ענין פון מסירות נפש, און עס איז זייער חשוב ביים היליגן באשעפער, אזוי ווי די פרשה פון קרבנות וואס מ'לערנט די וואכעדיגע סדרה.

דברי חיזוק פאר קביעות עתים לתורה און קביעת סדר הלימוד אין פרק "ערבי פסחים"

וועגן דעם וויל איך זאגן פאר די אידן דא, פאר דעם חשובן ציבור, הבה נתחזקה, מ'דארף זיך מחזק זיין מיט כוחות עצומות זיך מחזק זיין בשיעורי תורה, לימוד התורה ברבים, עס זאל זיין א קביעות גמור מדי יום ביומו חוק ולא יעבור.

אונז שטייען מיר יעצט א וואך בעפאר, די אנדערע וואך א"ה וועלן אידן זיצן ביים סדר, און עס וועט זיין די הייליגע סדר נאכט, אין די וואך ביז צום יו"ט פסח איז דא געוואלדיגע טרדות, עולם כמנהגו נוהג, די וועלט פירט זיך אזוי, מ'דארף אריין ברענגען דעם יו"ט פסח מיט א טירחא דגופא און א טירחא דממונא. מ'דארף באמת אנהייבן צו לערנען א נייע מסכתא מסכת נזיר, דאס מציאות איז אנצוהייבן א נייע מסכתא יעצט אין דעם זמן, הכל הולך בתר התחלה, יעדע זאך גייט אזוי. עס איז דא אן אויסדרוק פונעם חתם סופר, 'התחלה חצי הכל', די התחלה איז ממש העלפט, כ'זאל זאגן מ'זאל אנהייבן מסכת נזיר יעצט, און ס'וועט זיך מאכן טירדות, האב איך אינזין געהאט אזוי, אוועק צו לייגן די התחלה אויף מסכת נזיר, אויף וונטאג גלייך נאך פסח, וונטאג פרשת תזריע.

ביז דערווייל וועלן מיר לערנען ענינים פון יו"ט פסח, מיר וועלן לערנען פרק ערבי פסחים, פון דף קי"ד די משנה מוזגין לו כוס ראשון, וואו די גמרא רעדט זיך פון די ענינים פון ליל הסדר, עס איז נישט קיין שוועריגע גמרא, און דאס וועט מען לערנען ביז נאך פסח. נאך פסח וועט אי"ה זיין א פרישע התחלה, א פרישער זמן, א פרישע זמן אין די תלמוד תורה, א פרישע זמן אין די ישיבות, און א פרישע זמן פאר די

בעלי בתים, מיט א נייע מסכתא, מיט א פרישקייט וועט מען אנהייבן צו לערנען מסכת נזיר מדי יום ביומו אזוי ווי מ׳האט געלערנט ביז יעצט, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען עוסק זיין און זיך מתייגע זיין אין די מסכתא מיט הרחבת הדעת און סייעתא דשמיא.

עס איז נישט קיין גוזמא צו זאגן, וועו איך שטעל מיך אויף ברבים און איך זאג, אז אריין צו קומען פן קרית יואל מוצאי שבת אין שטאט אריין דא קיין בארא פארק איז זייער א שוועריג זאך, אבער לכבוד דעם חשובן ציבור, עס איז זייער א חשוב׳ער ציבור דא אין בארא פארק, און די חשוב׳ע מאורע, די גרויסע שמחה וואס איז דא ביי די סיום המסכתא, די לומדי חבורת יסודי התורה וואס זיי זענען יעצט מסיים מסכת נדרים, און לכבוד דעם חשוב׳ן נדבן און פטרון פון די חבורה, האב איך געטראכט אז ווי שווער ס׳זאל נאר נישט זיין קומט מען אריין זיך משתתף זיין דא אין די שמחה.

זיך צוצוגרייטן מיט אן הכנה דרבה צו די הייליגע מצוות פון יו״ט פסח הבעל״ט

נאר אז איך שטיי און איך רעד פארן ציבור, ווייל איך רעדן אפאר ענינים, ס׳איז חודש ניסן, געציילטע טעג פארן הייליגן יו״ט פסח. יו״ט פסח קומט צו גיין, מ׳דארף מאכן אן הכנה דרבה פארן הייליגן יו״ט, עס קומט אזא הייליגן יו״ט, אונז גייען מיר זוכה זיין צו אזעלכע גרויסע הייליגע מצוות, די מצוה פון אכילת מצה, עס איז דא אן אויסדרוק א לשון פונעם חתם סופר, פון אלע מצוות, אמאל איז געווען אכילת קדשים, מ׳האט געגעסן קדשים, בעוונותינו הרבים אונז האבן מיר נישט די גרויסע מצוות פון אכילת קדשים, אבער א מצות עשה דאורייתא וואס איז אונז געבליבן, וואס עס שטייט ארויס געשריבן אין די תורה בערב תאכלו מצות, אזא גרויסע הייליגע מצוה וואס אונז האבן מיר נאר איינס אזאנס, דארף מען פילן אזא גליקליכקייט אז אונז האבן מיר א זכיה, אונז גייען מיר עסן מצה, און לאמיר זיך צוגרייטן צו אזא הייליגע מצוה מיט אן הכנה דרבה, איין מאל אין יאר האט מען אזא געהויבענע מצוה.

צו די מצות מצה קומט צו די מצוות דרבנן, וואס יעדער איינער פארשטייט, מצות אכילת מרור, עסן אפיקומן, די ד׳ כוסות, די מצוה פון הסיבה איז אליינס א מצוה, אמירת הלל דאס איז דברי קבלה, און די מצוה פון סיפור יציאת מצרים, דאס איז א מצות עשה דאורייתא. כ׳האב אזוי אינזין געהאט אזוי, די מצוות הייליגן א איד, מ׳הייבט אהן דעם סדר אויפדערנאכט, הייבט מען אהן די ערשטע זאך איז ׳קדש׳, וואס איז דער פשט פון דעם ׳קדש׳, קדש איז דער פשט, די היינטיגע נאכט ברענגט אריין קדושה אויף א גאנץ יאר, דאס איז קדש, די מצוות וואס מ׳גייט דא טוהן איז אזוי געהויבן, דאס וועט אריין ברענגען אין א איד קדושה אויפן גאנצן יאר, ביז איבער א יאר וועו מ׳וועט נאכאמאל זאגן קדש.

אפרעכטן דעם סדר נאכט מיט א געהויבנקייט זיין א ביישפיל פאר די קינדער אויף שפעטער

מ׳גרייט אהן פאר יו״ט שיינע בגדים לכבוד יו״ט, אוודאי אזוי דארף צו זיין, מ׳גרייט אהן א סדר טיש מיט כלים נאים, אזוי דארף צו זיין לכבוד יו״ט, אבער נישט דאס איז דער עיקר, דער עיקר איז צו פירן א שיינע געהויבענע סדר נאכט, זיצן מיט די בני בית פסח אויפדערנאכט, דאס איז די געהויבנסטע נאכט פון יאר, א פרייליכע געהויבענע נאכט פון יאר, מ׳דארף דאס אויסנוצן כדבעי, מ׳דארף זעהן זיך מסדר צו זיין, מ׳זאגט די הגדה עס זאל זיין אמירה נעימה, מ׳זאגט הלל פסח אויפדערנאכט ס׳זאל זיין מיט א ברען און מיט אן התלהבות, מ׳זיצט מיט די בני בית מיט די קינדער, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, ׳והגדת לבנך ביום ההוא׳, דו זאלסט זאגן פאר דיין קינד ביום ההוא, אז דו זאלסט אים אריין געבן אזא כח, ׳לאמר׳, אז ער זאל זאגן פאר זיינע קינדער וועו ער וועט פירן א סדר, א טאטע וועו ער פירט דעם סדר נאכט זאל ער וויסן איך בין יעצט א ביישפיל פאר מיינע קינדער ווי אזוי זיי זאלן פירן וועו זיי וועלן זיין בעלי בתים, ווי אזוי זיי וועלן פירן א סדר נאכט, דאס דארף יעדער איד צו וויסן, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, איך דארף זאגן אז דו זאלסט קענען זאגן.

וועו מ׳זיצט ביים סדר נאכט, נישט רעדן קיין נאריישקייטן קיין שטותים, נאר אריין ברענגען אין די קינדער אמונה אינעם בורא כל עולמים, פארציילן פון נסים פון יציאת מצרים, די געוואלדיגע השפעה וואס דאס האט אויף א גאנץ יאר, און פאר די קינדער אויפן גאנצן לעבן, דאס דארף צו זיין א נאכט מלא רוחניות.

מ׳טאר נישט מסיח דעת זיין קיין איין מינוט פון די שמירה קעגן דעם שאור שבעיסה

מצה דארף האבן שמירה, ושמרתם את המצות, מ׳דארף האבן שמירה מצד הלכה משעת טחינה, און לויט כמה שיטות משעת קצירה, דעמאלטס הייבט זיך אהן די שמירה, ביז נאכן באקן, דאס לערנט אונז א געוואלדיגן לימוד, מ׳קען האבן שמירה פון אנהייב, און אינמיטן כאפט מען זיך אוועק כ׳בין נאר אוועק געגאנגען אויף אביסל, כ׳וועל

נאר מסיח דעת זיין אביסל און כ׳וועל שפעטער שוין צוריק קומען, יעדער איינער פארשטייט אז ס׳איז נישט געווען קיין שמירה מצות, מ׳טאר נישט מסיח דעת זיין, מ׳טאר נישט אויפגעבן די שמירה, אין מינוט טאר מען נישט אויפגעבן די שמירה. דאס איז א לימוד אויף א מענטשן׳ס לעבן אויף א גאנץ יאר, א איד דארף האבן שמירה אויף זיך, אויף זיין בני בית, און אויף זיינע קינדער, און די שמירה דארף צו זיין אהן א הפסק, מ׳דארף שטענדיג האלטן אן אויג, מ׳דארף שטענדיג פון א דבר המחמץ וואס עס מאכט חמץ, דאס איז דער שאור שבעיסה, דער יצר הרע.

די שמירה, א געוואלדיגע שמירה יתירה דארף א יעדער איד האבן פאר זיין שטוב, תמיד בכל עת ובכל זמן, שבעת ימים תאכל מצות, דאס איז א רמז אויף די זיבעציג יאר וואס איז באשערט פאר א איד צו זיין אויף דעם עולם, דער אויבערשטער זאל העלפן אז מ׳איז זוכה צו אן הוספה איז אוודאי גוט, שבעת ימים תאכל מצות, מ׳דארף עסן מצה שמירה די גאנצע זיבן טעג, מ׳דארף האבן שמירה די גאנצע זיבעציג יאר, נישט נאר דעם ערשטן טאג, און נישט נאר דעם צווייטן טאג, גאנצע זיבן טאג דארף מען האבן שמירה, גאנצע זיבעציג יאר, אויף די יוגענט און אויף דער עלטער דארף מען האבן שמירה.

מבער צו זיין דעם יצר הרע, און זוכה זיין מבער צו זיין אלע צרות פון א אידישע שטוב

די געוואלדיגע מצוה פון ביעור חמץ, מ׳איז זוכה אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, ביעור חמץ ווי די ספרים טייטשן, מיינט מען דעם יצר הרע מבער זיין פון שטוב, מ׳דארף האבן די זכיה מבער צו זיין דעם יצר הרע, און זוכה זיין תשביתו שאור מבתיכם, שאור דאס איז די זויערטייג, די אלע זויערע זאכן וואס ס׳זאל נישט פארקומען אין א אידישע שטוב, די מצוה פון ביעור חמץ דאס ברענגט השפעה אויף דעם, אז שאור לא ימצא בבתיכם שבעת ימים, די אלע זיבעציג יאר וואס א מענטש איז אויף דער וועלט זאל נישט זיין קיין שום זויערע זאכן אין שטוב. מצ״ה - זאגט דער חתם סופר - איז די ראשי תיבות מ׳כל צ׳רה ה׳צילנו, פון יעדע צרה איז דער אויבערשטער אונז מציל.

מצה איז משפיע יראת שמים, און עס איז מקדש דעם גאנצן גוף פון א איד

ה״א לחמ״א ענ״א - שטייט אין די ספרים - איז בגימטריא ירא״ה, מצה איז משפיע יראת שמים. דער בני יששכר זאגט אז מצה איז מבטל יצרא דעריות, יעדער איינער פארשטייט אויב ס׳איז דא יראת שמים איז עס מבטל יצרא דעריות. יח״ץ - שטייט אין זרע קודש - איז בגימטריא ח״ק, חק איז לישנא דמזוני, מצה איז משפיע פרנסה פאר אידישע קינדער, א איד האט די זכיה ער עסט די כזית מצה איז דאס אנדערש פון אלע מצוות, אלע מצוות וואס א איד איז מקיים איז מצוות על גופו, מ׳טוט אהן די תפילין אויף זיך, מ׳נעמט דעם אתרוג און די לולב אין די האנט און מ׳שאקלט, מצה איז א אנדערע מצוה, א איד עסט מצה, ער נעמט אריין די מצה אין זיך, דאס איז מקדש א איד מבית ומבחוץ, עס איז מקדש דעם גאנצן גוף, די מצה וואס א איד עסט פסח ווערט א חלק פון זיין גוף, זיין גוף ווערט הייליג פון די מצה.

דורך מצות סיפור יציאת מצרים גייט מען ארויס פון שיעבוד רוחני ושיעבוד גשמי

דער סיפור יציאת מצרים וואו מ׳איז פטור געווארן פון די שיעבוד פון פרעה, דאס איז די סגולה מ׳זאל פטור ווערן, דער אויבערשטער זאל אונז ארויס נעמען פונעם שיעבוד, עס איז דא א רוחניות׳דיגע שיעבוד, און א גשמיות׳דיגער שיעבוד, דאס איז די געוואלדיגע סגולה פון סיפור יציאת מצרים, אז מ׳גייט ארויס פון שיעבוד פון מצרים, דער אור החיים הקדוש אין פרשת כי תבוא זאגט ער אז ׳מצרים׳ מיינט מען דעם יצר הרע, כל המיצר לישראל.

מצות מצה איז משפיע תורה און אלע הייליגע השפעות

איך האב געזאגט וואס דער תפארת שלמה זאגט, מצה בזמן הזה דאורייתא, עס איז משפיע אז מ׳זאל קענען עוסק זיין בתורה, נו זאל דער אויבערשטער העלפן אונז זאלן מיר זוכה זיין צו די הייליגע השפעות. און כ׳וועל אנוואונטשן דעם גאנצן ציבור א ברכה פון חג כשר ושמח, א כשר׳ן לוסטיגן יו״ט פאר כלל ישראל בכלל, און פאר כל הנמצאים דא בפרט, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳האט זוכה געווען מסיים צו זיין דא מסכת נדרים, זאל דער אויבערשטער העלפן מ׳זאל זוכה זיין צו לערנען מסכתא נאך מסכתא, להתחיל ולסיים מסכתות אחרות, מ׳זאל זוכה זיין לערנען מתוך הרחבת הדעת און נחת דקדושה, בריות גופא ונהורא מעליא, מיט פרנסה בהרחבה גדולה ובניקל, תענוג ונחת פון אלע קינדער און אייניקלעך, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, מיר זאלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בית המדרש
בנין מגלנשטין
555 Marcy Ave.

בית המדרש
בנין בראך
814 Bedford Ave.

בית המדרש
קיט"ל סאטש 3
83 South 8th St.

בית המדרש
בית המדרש ש"ס
ואהל
13-14 Hopper St.

בית המדרש
דבירי יואל
161 Harrison Ave.

בית המדרש
ישמח משה
522 Rutledge St.

בית המדרש
ויואל משה
141 Rose St.

בית המדרש
אד ישראל אליעזר
55 Rutledge St.

בית המדרש
בית גיזם חב
285 Marcy Ave.

ב"ה

מודעה רבה לאורייתא

מודיעים אנחנו בזה לכל אנשי שלומינו היקרים שיחיו

אשר עטרת תפארת ראשינו

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ידרוש

דרשת שבת הגדול

בסוגיא דשלא כדרך הנאתן
(מס' פסחים דף כד:)

מתובל בדברי הכנה לקראת חג הפסח הבעל"ט
ואמרות קודש בדברים הצריכים תיקון לגדור גדר ולעמוד בפרץ

בשב"ק פרשת צו הבעל"ט

בשעה 5:30 אחצ"ה

בהיכל בית מדרשינו הגדול

14 הופער סטריט
פה עירינו ווילליאמסבורג יצ"ו

ואח"כ מנחה וסעודת רעווא דרעווין
45 מינוט אחר זמן הדלה"נ

שיעורי הכנה להסוגיא שהשמיע כ"ק רבינו שליט"א בהיכל המתיבתא קרית יואל יצ"ו
יכולים לשמוע על קו השיעורים של "קול סאטמאר"
718.689.1010 #4-2-7-2

בשעה שהחכם יושב ודורש

הנהלת הקהלה